

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK ZA SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**EUROPSKA KRAJNJA DESNICA I
SIGURNOSNI ASPEKT MIGRACIJSKE KRIZE**

-magistarski rad-

Kandidat:

Toni Josipović

781/II-SPS

Mentor:

Prof.dr. Mirza Smajić

Sarajevo, veljača 2022.godina

Sadržaj

1. UVOD	4
2. TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO RADA	6
2.1. Problem i predmet istraživanja	6
2.1.1. Problem istraživanja	6
2.1.2. Predmet istraživanja	6
2.2. Operacionalno određenje predmeta istraživanja	7
2.3. Naučni i društveni ciljevi istraživanja	8
2.3.1. Naučni cilj	8
2.3.2. Društveni cilj	8
2.4. Sistem hipoteza	8
2.4.1. Generalna hipoteza istraživanja	8
2.4.2. Posebne hipoteze istraživanja:	8
2.4.3. Indikatori	9
2.5. Naučni pristup i metode istraživanja	9
2.5.1. Vrste i tip istraživanja	9
2.5.2. Metode pribavljanja podataka	9
2.5.3. Izvori podataka	9
2.6. Osnovni kategorijalni pojmovi	9
3. Pojmovno određenje i tipologija europske krajnje desnice	12
3.1. Radikalno desni populizam	16
4. Imigracije i migracijska kriza u Europi	18
4.1. Dublinska konvencija i „sлом“ Schengena 2015.godine	23
5. Politika, ideologija i stranački program radikalnih desnica prema imigracijama	25
5.1. Nacionalno okupljanje (Rassemblement National- RN)	27
5.2. Alternativa za Njemačku (Alternative für Deutschland- AfD)	31
5.3. Slobodarska stranka Austrije (Freiheitliche Partei Österreichs- FPÖ)	35
5.4. Danska narodna stranka (Dansk Folkeparti- DF), Švedski demokrati (Sverigedemokraterna- SD) i Nordijski naprednjaci	38
5.5. Švicarska narodna stranka (Schweizerische Volkspartei- SVP)	43
5.6. Liga za sjever (Lega Nord per l'Indipendenza della Padania)	44
5.7. Mađarski građanski savez - Fidesz (Magyar Polgári Szövetség) i Pokret za bolju Mađarsku – Jobbik (Jobbik Magyarországért Mozgalom)	47
5.8. Pretpostavke za rast popularnosti europskim radikalnim strankama	51
6. Sigurnosni aspekti migracijske krize i useljavanja	53

7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

62

8. LITERATURA

64

1. UVOD

Svjedoci smo da se u zadnjih nekoliko desetljeća popularnost radikalno desnim strankama u Europi povećavala, a osobito tijekom većih „migracijski trendova“ koje zasigurno možemo nazvati migracijskom krizom naročito onom tijekom 2015. i 2016. godine. Uspon europske krajnje desnice može se nazvati i rastom desnog populizma i taj rast nije tendencija novog događaja, pogotovo ako u obzir uzmemo 1970.godinu, koja zapravo i označuje početak blagog uspona europske desnice ka vrhu. Mnogi poistovjećuju pojmove desnog populizma i krajnje desnice, pa stoga postoji i potreba da se posebna pažnja posveti „razgraničavanju“ istih. Kad govorimo o krajnjoj desnici, moramo znati da se ona dijeli na dva krila, na radikalnu i ekstremnu. Radikalna desnica uglavnom odbija fašizam i njegove ideje i nije otvoreno reakcionarna, s tim da ostaje pri ključnim tezama ideologije krajnje desnice kao što su nacionalizam, ksenofobija, autoritarnost, politika monokulturnog društva i sl. Dok se ekstremna desnica reakcionarno ponaša i prihvaća rasistički zasnovan nacionalizam i odbacuje temeljne prosvjetiteljske ideje kao što su sloboda, jednakost i bratstvo među svim ljudima, dakle odbacuje samu demokratiju. Uostalom ekstremno desničarske stranke otvoreno prihvaćaju ideologiju neonacizma. Obzirom da sedamdesete uzimamo kao period početka uspona radikalno desnih stranaka u Europi, primarni razlog za njihovu popularnost jest etničke, političke i ekonomske prirode. Uz etničke i političke razloge ubraja se ksenofobija i povećanje imigracija, naročito ona popraćena migracijska kriza iz 2015.godine i islamofobija, također, bitan čimbenik jest i ekonomski razlog, poput globalne ekonomske krize iz 2008. godine, koja se naziva Velika recesija.

Bitno je naglasiti i činjenicu porasta useljavanja stranih radnika, kao sporedni efekt imigracija, odnosno migracijske krize, s tim ujedno dolazi do „narušavanja“ (kako to u svojim programima radikalne stranke desnice nazivaju) radnih mjesta domaćeg stanovništva. Prije nego što se opiše program i sama politika europske krajnje desnice prema imigracijama i samoj migracijskoj krizi u Europi, u prvom dijelu rada ćemo ukratko definirati samu migraciju i izbjegličku krizu, također, u drugom dijelu rada će biti razmotreni primarni razlozi koji su doveli do povećanja podrške radikalno desnim strankama u Europi, koji su načini njihovog sigurnosnog aspekta po pogledu imigracija i u konačnici njihov uspjeh na izborima. U posljednjih 20 godina radikalno desne stranke doživjele su uspon u nekoliko europskih zemalja, poput Francuske (Nacionalno okupljanje – Rassemblement – RN), Njemačke (Alternativa za Njemačku- Alternative für Deutschland – AfD), Austrije (Slobodarska stranka

Austrije - Freiheitliche Partei Österreichs- FPÖ), , i Švicarske (Švicarska narodna stranka - Schweizerische Volkspartei – SVP). Također, posebnu pažnju treba obratiti i na nekoliko zemalja Skandinavije, koje predstavljaju primjere desničarske radikalizacije neoliberala, a primjer jesu Nordijski naprednjaci poput Danske i Norveške koje se nikad nisu bavili problemom imigracija sve do sredine 1980.godine, da bi tijekom devedesetih islamofobija i na njoj zasnovan antiimigrantski stav postali glavni element za danske i norveške naprednjake. Obzirom da se rad odnosi na proučavanje odnosa radikalnih europskih desnica i njihovih sigurnosnih pogleda po pitanju migracijske krize, pa i same imigracije u zemljama članicama EU, temelj njihovog uspjeha nalazimo u antiimigracijskoj politici koja će se detaljno razmotriti u drugom dijelu rada. Što se tiče ukupnog broja migranata, pogotovo uzimajući u obzir 2015.godinu, prevladava veći broj ilegalnih migranata. Bitno je i naglasiti važnost razlikovanja pojmova „migrant“, „imigrant“, „emigrant“, „izbjeglica“ i „azilant“.

Slobodno možemo govoriti o sekuritizaciji obzirom da će u radu većim dijelom biti riječ o tome kako i na koji način radikalne stranke desnice (u daljnjem tekstu: RSD) imigracije i migracijsku krizu gledaju kroz sigurnosni spektar. Ukratko, teorija sekuritizacije u našem slučaju odnosi se na postupak u kojem su RSD pitanje imigracija, kao i izbjegličke krize sekuritizirali, odnosno nametnuli su ih u politički diskurs gotovo svake zemlje u Europi kao sigurnosno važan proces, predstavljaju egzistencijalnu prijetnju po domaće stanovništvo, a ono što su te stranke stavili pod ‘referentni objekt’, dakle ono što je egzistencijalno ugroženo jest društvo, ekonomija, radna mjesta, socijalna skrb, kultura i nacionalni identitet itd. Strah od različite i drugačije kulture, tradicije i načina života onih koji se useljavaju, kao i postojanje nepovjerenja i sumnje u te iste, može rezultirati u rasizam i ksenofobiju. U svojoj povijesti Europska unija (EU) nije se suočila sa tolikim priljevom migranata i izbjeglica sve do 2015.godine., a ti migracijski valovi prouzročili su velike promjene u političkom diskursu svake zemlje u Europi i na percepciju javnosti po pitanju imigracija u njihovim zemljama. Tu krizu koja je zadesila Europu tijekom tog perioda izvrsno su iskoristile stranke krajnje desnice kao priliku da se domognu vlasti kroz dobre izborne rezultate uz isticanje sigurnosnog aspekta prema imigracijama kroz samu migracijsku krizu. Valja naglasiti činjenicu da su RSD oduvijek bili antimigracijski nastrojani još krajem 20 stoljeća, međutim, valovi migracijske krize 2015. i 2016.godine doprinjeli još jačem antiimigracijskom osjećaju.

2. TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO RADA

2.1. Problem i predmet istraživanja

2.1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja u ovom radu jeste način na koji europska krajnja desnica tj. radikalna desnica, sekuritizira migracijsku krizu, odnosno u ovom slučaju imigracije. Radikalna desnica sa nekoliko sigurnosnih aspekata promatra problem migracijske krize, a s njom i masovna useljavanja. Tijekom migracijske krize iz 2015.godine i masovnim useljavanjem, isticali su i to na ksenofoban, rasistički i nacionalistički način, da im je ugrožen državni suverenitet, nacionalni identitet i kultura, kao i sigurnost domaćeg stanovništva kroz prizmu socioekonomske sigurnosti, a također su i promovisali politiku monokulturnog društva. Osobito su na “meti napada” bili migranti, odnosno oni koji ne bježe od ratnih razaranja, a kako ih desničari nazivaju “ekonomski migranti” koji žele iskoristiti blagostanje neke europske zemlje zbog dobre socijalne skrbi, velike mogućnosti zaposlenja i sl., pa im je i stoga referentni objekt i socioekonomski aparat. Istraživajući radikalne desnice u srednjoj i sjevernoj Europi (Francuska, Njemačka, Austrija, Švicarska, Italija, Danska, Švedska, Norveška i Mađarska), može se zaključiti kako gotovo identičan stav prema imigracijama imaju predstavnici radikalnih desnica iz tih zemalja, osobito tijekom migracijske krize 2015.godine.

2.1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja u ovom redu jeste europska krajnja desnica, odnosno radikalna desnica koja se karakteriše kroz nacionalizam, ksenofobiju, autoritarnost, antimultikulturalnost, a u nekim slučajevima i kroz rasizam, mada se većina vođa radikalnih desničarskih stranaka ograđuje od tog pojma i ističu da u njihovim programima nema rasističkih ideala, a osobito onih antisemitskih i smatraju da se ta dva stajališta odnose isključivo na ekstremnu desnicu, koja je i otvoreno reakcionarnija za razliku od radikala. Ono što radikalne desnice u svojim programima ističu jeste odlučan antiimigracijski stav koji se temelji na islamofobiji.

2.2. Operacionalno određenje predmeta istraživanja

Bitni činioci su:

- 1. Uslovi:** Glavni uslov je postojanost migracijske krize, odnosno masovnog useljavanja u Europu, naročito naroda sa Bliskog istoka i centralne Afrike.
- 2. Subjekti:** Europske radikalne desnice, migranti i imigracije.
- 3. Motivi, interesi i ciljevi:** Sekuritizacija migracijske krize kroz sigurnosne aspekte kao što su granični prijelazi, suverenitet i nacionalni identitet, kultura, i socioekonomski aparat.
- 4. Aktivnosti:** Kreiranje političkog plana i programa koji se temelji na politici antiimigracije.
- 5. Metode i sredstva:** Dokumenti, odnosno stranački programi i javni politički diskurs usmjeren protiv imigranata u zemlji, politike “dobrodošlice” i onih koji planiraju doseliti.
- 6. Efekti:** Pooštavanje politike azila, smanjenje useljavanja i rast podrške radikalnim strankama.

Vremensko određenje predmeta istraživanja: Za istraživanje ove teme djelomično je obuhvaćen period početka uspona radikalne desnice u Europi, dakle 1970.godina i najvećim dijelom obuhvaćen je period od 2015.godine, koja zapravo i simbolizira početak migracijske krize i masovnog useljavanja u Europi koji nije viđen od kraja Drugog svjetskog rata.

Prostorno određenje predmeta istraživanja: Prostorno određenje predmeta istraživanja obuhvaća zapadnu i sjevernu Europu.

Disciplinarno određenje predmeta istraživanja: Istraživanje je interdisciplinarno sa oslanjanjem na druge nauke, radove, istraživanja i činjenice.

2.3. Naučni i društveni ciljevi istraživanja

2.3.1. Naučni cilj

Naučni cilj istraživanja jeste doprinos većem saznanju o tome kako i na koji način radikalna europska desnica sagledava problem migracijske krize i s tim masovnog useljavanja, a kroz prizmu sekuritizacije upotrebljavajući određene ideologije i svjetonazore.

2.3.2. Društveni cilj

Društveni cilj istraživačkog rada ima važnost ukazati na poznavanje činjenica da radikalne desnice promatraju imigracije na nacionalistički, ksenofoban i u neku ruku rasistički način, osobito tijekom migracijske krize 2015.godine, te koristeći tu retoriku, stvaraju ambijent u kojem će se domaće stanovništvo osjećati ugroženo, a kao nusprodukt svega toga jeste rast podrške tim strankama.

2.4. Sistem hipoteza

2.4.1. Generalna hipoteza istraživanja

Europska radikalna desnica sekuritizira migracijsku krizu javnim diskursom opasnosti masovnog useljavanja i to kroz upotrebu određenih ideologija i svjetonazora.

2.4.2. Posebne hipoteze istraživanja:

- Svaki sigurnosni pristup migracijskoj krizi, odnosno imigraciji, europskih desničarskih stranaka je identičan, a to je da su sve antiimigracijski nastrojene uz određen stepen islamofobije.
- Migracijska kriza iz 2015.godine sekuritizirana je se kroz ksenofoban, nacionalistički i u nekoj mjeri rasistički način od strane radikalnih desnica.
- Radikalne stranke desnice će biti najuspješnije tamo gdje postoji najjača emocionalna povezanost domaćeg stanovništva sa nacionalnim identitetom i kulturom.
- Referentni objekti radikalne desnice, odnosno ono što oni smatraju egzistencijalno ugroženim su državne granice, domaće stanovništvo, suverenitet, nacionalni identitet i kultura, te socioekonomski aparat.
- Povećana razina imigracija u zemlji samo kratkoročno utječe na rast podrške radikalnoj desnici.

2.4.3. Indikatori

Knjige, dokumenti, zbornici radova, novinski članci, leksikoni, online stranački programi i ostali sadržaji koji su u vezi sa temom rada.

2.5. Naučni pristup i metode istraživanja

2.5.1. Vrste i tip istraživanja

Predmet istraživanja u ovom redu jeste europska krajnja desnica, odnosno radikalna desnica. Obzirom na to, ovo istraživanje je teorijsko-empirijsko, teorijsko, jer se oslanja na već postojeća saznanja o tome kako i na koji način desničari promatraju problem i na koji način migracijsku krizu, odnosno imigracije sekuritiziraju, a empirijsko, jer se oslanja na neke podatke, odnosno statistike glede rasta podške radikalnoj desnici, kao i statistike rasta useljavanja migranata u pojedine zemlje.

2.5.2. Metode pribavljanja podataka

Od metoda pribavljanja podataka koristit će se metoda analize sadržaja dokumenata, odnosno knjiga, i ostalih radova, te novinskih članaka, kao i stranačkih programa. Ta metoda, kao jedna od glavnih metoda pribavljanja podataka u društvenim naukama uz aktiviranje naših misaonih sposobnosti, pomoći će nam da otkrivamo, definiramo i analiziramo podatke.

2.5.3. Izvori podataka

Pri izradi rada koristila je se literatura u kojoj su sadržani podatci o suštini europske krajnje desnice, u našem slučaju, radikalne desnice i njezinih ideologija i svjetonazora, a to su uglavnom knjige u kojima je se najbolje pokušalo objasniti pojam radikalne desnice. Također, uz to korištena je i literatura koja najbolje objašnjava fenomen migracijske krize, kao i odnosa masovnog useljavanja i politike imigracije neke zemlje. I ono što je ključno u ovom radu jeste analiza i preuzimanje informacija i sadržaja iz samih stranačkih programa radikalnih desnica.

2.6. Osnovni kategorijalni pojmovi

1. Europska krajnja desnica: „Desnica prihvaća vjerske i društvene hijerarhije, te je usmjerena na tradicionalizam, kontinuitet i status quo. Preciznije rečeno, desnica važnost daje

naciji, državi, Crkvi, tradiciji, idealu reda i hijerarhiji.“ (Ignazi, 2006: 12). Europska krajnja desnica jako je širok pojam i označava zapravo obiteljski spektar desničarskog populizma. Kad govorim o njoj, moramo znati da se ona dijeli na dva krila: ekstremna desnica i radikalna desnica.

2. Radikalna desnica: Bakić (2019: 35) za ekstremnu desnicu piše da ona „više desno kročiti ne može, na otvoreno reakcionaran način prihvata rasistički zasnovan nacionalizam i odbacuje ne samo postojeći liberalno-demokratski režim nego i temeljne ideje prosvjetiteljstva, kao što su sloboda, bratstvo i jednakost među svim ljudima, i samu ideju demokratije, dok je u praktičnom delanju sklona upotrebi nasilja”. Za razliku od ekstremne, za radikalnu desnicu ne možemo reći da je antidemokratska, iako u nekim svojim programima pojedine stranke „narušavaju“ obilježja demokratije, u konačnici nisu reakcionarno usmjerene protiv demokratskih vrijednosti, obzirom da im sam sistem demokratije omogućava da iznose javnosti i u svojim programima ono što žele. Radikalna desnica u potpunosti pokušava držati fašizam i njegove ideje što dalje od svoje politike i nije otvoreno reakcionarna, s tim da ostaje pri ključnim tezama ideologije krajnje desnice kao što su nacionalizam, ksenofobija, autoritarnost, antimultikulturalnost, antiimigracijska politika i sl. Što se tiče današnjeg stanja dvaju krila krajnje desnice, sa sigurnošću se može reći kako termin radikalna desnica savršeno odgovara za europske stranke desnog populizma, obzirom da su ekstremne desnice zbog svoje fašističke ideologije nakon Drugog svjetskog rata postepeno ali sigurno „ugušene“, a danas gotovo i ne postoje.

3. Sigurnosni aspekt: Ono što radikalne desnice smatraju da je ugroženo migracijskom krizom tj.masovnim useljavanjem jesu državne granice, domaće stanovništvo, suverenitet i nacionalni identitet, judeo-kršćansko europsko nasljeđe i socioekonomski aparat. Ove sigurnosne aspekte radikalna desnica sagledava javnim političkim diskursom ističući opasnosti masovnog useljavanja usporedno služeći se određenim ideologijama i politikom antiimigracija koja je uglavnom zasnovana na islamofobiji.

4. Migracijska kriza: Kad govorimo o migracijskoj krizi, mislimo na onu iz 2015.godine, koja je bila popraćena masovnim useljavanjem, pa tako da termin masovnog useljavanja teško da možemo upotrijebiti bez da ne napomenemo migracijsku krizu upravo tijekom tog perioda i obratno. Migracijska, odnosno izbjeglička kriza koja je započela 2015.godine imala je značajnu ulogu tijekom predizbornih i političkih kampanja gotovo svake stranke u zemljama Europske unije. Ono što je zajedničko svim radikalno desnim strankama u političkom

programu jest odlučna antiimigracijska politika uz visok stepen islamofobije i ksenofobije i u nekoj mjeri rasizma.

3. Pojmovno određenje i tipologija europske krajnje desnice

Po pitanju političke desnice, prema Pieru Ignaziju¹ (2006: 12) „desnica prihvaća vjerske i društvene hijerarhije, te je usmjerena na tradicionalizam, kontinuitet i status quo. Preciznije rečeno, desnica važnost daje naciji, državi, Crkvi, tradiciji, idealu reda i hijerarhiji.“ Europska krajnja desnica jako je širok pojam i označava zapravo obiteljski spektar desničarskog populizma. Kad govorim o njoj, moramo znati da se ona dijeli na dva krila: ekstremna desnica i radikalna desnica. Europska ekstremna² desnica temelji se isključivo na antisemitizmu, iako će ovu činjenicu velik broj stranaka koji pripadaju tom krilu, prikrivati ili gotovo u potpunosti odbaciti. Bakić (2019: 35) za ekstremnu desnicu piše da ona „više desno kročiti ne može, na otvoreno reakcionaran način prihvata rasistički zasnovan nacionalizam i odbacuje ne samo postojeći liberalno-demokratski režim nego i temeljne ideje prosvjetiteljstva, kao što su sloboda, bratstvo i jednakost među svim ljudima, i samu ideju demokratije, dok je u praktičnom delanju sklona upotrebi nasilja.“ Također, osim antisemitizma, idući pojam na kojem se temelji ovo krilo stranke jeste izričito antidemokratsko stajalište. Uostalom ekstremno desničarske stranke otvoreno prihvaćaju ideologiju neonacizma³.

Za razliku od ekstremne, za radikalnu desnicu ne možemo reći da je antidemokratska, iako u nekim svojim programima pojedine stranke „narušavaju“ obilježja demokratije, u konačnici nisu reakcionarno usmjerene protiv demokratskih vrijednosti, obzirom da im sam sistem demokratije omogućava da iznose javnosti i u svojim programima ono što žele. Radikalna desnica u potpunosti pokušava držati fašizam i njegove ideje što dalje od svoje politike i nije otvoreno reakcionarna, s tim da ostaje pri ključnim tezama ideologije krajnje desnice kao što su nacionalizam⁴, ksenofobija⁵, autoritarnost⁶, antimultikulturalnost⁷, antiimigracijska politika

¹ Piero Ignazi, talijanski je politolog i akademik, stručnjak za komparativnu politiku i istraživanje europske radikalne desnice.

² U političkom pogledu pojam „ekstremno“ može značiti nasilje koje se opravdava jer je u vezi sa političkom, vjerskom ili nekom socijalnom ideologijom i širi je pojma „radikalno“.

³ Neonacizam se kao i suvremeni neofašizam „nastoji predstaviti kao donekle nova opcija u politici krajnje desnice u zamjenu za moralno i politički posve odbačeni fašizam i nacizam iz polovice XX. st. Promiče integralni nacionalizam, rasizam i ksenofobiju. Iako nije obilježen masovnošću i širinom političke akcije, povremeno postiže određeni politički utjecaj u zemljama Južne Amerike i Europe.“ (Enciklopedija.hr. „Neofašizam“). Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=43373>, pristupljeno 24.04.2021.

⁴ Nacionalizam označava „nacionalnu svijest, borbu za samobitnost, a kasnije ideologija, odnosno politika koja u prvi red ističe naciju i njena prava nasuprot drugim nacijama. Kao ekstremna ideologija javlja se u obliku šovinizma.“ (Beridan, Tomić i Kreso, 2001: 223). Dok bi šovinizam označavao nacionalnu mržnju, progon i ugnjetavanje drugih naroda.

⁵ Ksenofobija kratko označava strah od stranaca. Međutim, „često se izražava u predrasudama, stereotipima i odbojnim stajalištima o strancima te djelatnim suprotstavljanjem njihovoj prisutnosti u zajednici, što vodi diskriminaciji, segregaciji, sukobima, a u nekim slučajevima istjerivanju i fizičkom istrjebanju stranaca.“

i sl. Ono što osobito dijeli ekstremnu od radikalne, jeste nasilje koje ekstremna desnica zagovara i čiji pripadnici ekstremističkih pokreta i grupa čine. „Radikalna desnica je pak ideološko usmjerenje pokreta i stranaka na krajnjoj desnici koji se nalaze između ekstremne i konzervativne desnice i zastupaju autoritarni i ksenofobični etnopluralistički⁸ nacionalizam uz verbalno prihvatanje demokratije, ali i žestoku kritiku uloge partijskih elita, dok u borbi za vlast ne upotrebljavaju fizičko nasilje.“ (Bakić, 2019: 37). Još jedna definicija radikalne desnice vrijedi da ju se spomene, a to je definicija koju je dao Velički (2010: 70) , a ona glasi da „radikalno desne stranke eksplicitno odbacuju demokraciju ili prihvaćaju demokraciju, ali stvaraju ksenofobnu mobilizaciju protiv imigranata i kulturalistički inzistiraju na dominantnoj nacionalnoj kulturnoj paradigmi koja bi trebala biti obvezna za sve građane.“ Također Grečić i Korač (2012: 206) spominju uglednu profesoricu Monserrat Guibernau⁹ sa Queen Mary univerziteta u Londonu, kako onda rado prihvaća izraz “radikalna desnica”, obzirom da “ne postoji jedinstvena definicija koja obuhvata niz novih radikalnih desničarskih pokreta niklih u posljednjih nekoliko decenija. Nova radikalna desnica nema homogene i jedinstvene ideologije i obuhvata kako stranke koje su između dva svjetska rata propagirale fašizam, tako i stranke postindustrijske ekstremne desničarske političke orijentacije. Guibernau smatra te stranke pokretima formiranim od strane radikalnih desničarskih grupa koje djeluju u okviru ustava i ne žele da zamjene liberalne demokratije fašističkim ili autoritarnim režimima.”

Bakić (2019: 34) također sjajno definira desni radikalizam i razumije ga kao ideologiju „koja u izvesnoj mjeri odstupa od fašizma, nije otvoreno reakcionarna u smislu idealizacije predmodernih vremena i fašističkih režima, približava se donekle neokonzervativizmu, ali ostaje verna nekim od ključnih crta ideologije krajnje desnice“ kao što u nacionalizam,

(Enciklopedija.hr „Ksenofobija“). Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34341>, pristupljeno 24.04.2021.

⁶ Autoritarnost je „društveni odnos koji opisuje pretjerano poštovanje autoriteta vlasti, ali i pojedinih osoba kao neosporenih arbitara u svim značajnim pitanjima od važnosti za socijalnu organizaciju života, institucije i politiku.“ (Ampr.hr info „Autoritarizam“). Dostupno na: <https://amp.hr.info-about.info/300161/1/autoritarizam.html>, pristupljeno 24.04.2021.

⁷ Obzirom da se multikulturalnost definira kao ideologija koja se zalaže za stvaranje društvenih zajednica sa različitim kulturama, antimultikulturalnost bilo bi protivljenje miješanja kultura u nekoj određenoj zajednici, državi i sl.

⁸ Etnopluralizam jest koncept nove europske desnice koji se zalaže za očuvanje i poštivanje raznolikosti međusobnih kultura na svjetskom nivou. Ovim se na neki način predstavlja alternativa multikulturalizmu, dakle, po tom shvaćanju nema veće vrijednosti nego imati različite kulture na nekom regionalnoj ili svjetskom nivou, ali da se one ne miješaju međusobno, odnosno mora postojati identitet čista krva rasa koja će njegovati svoju kulturu i ne dovoditi njezinu bespriječnost u pitanje.

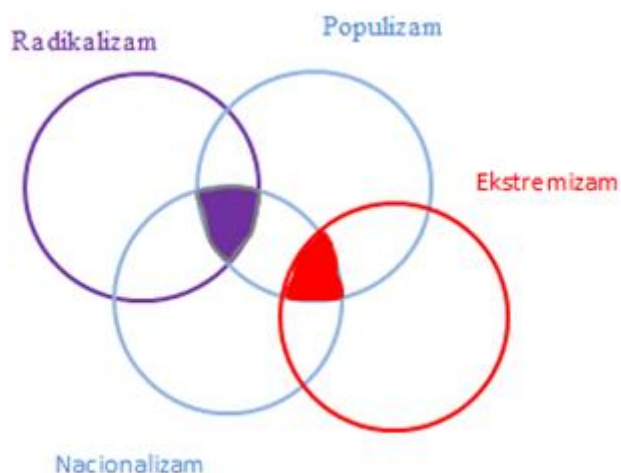
⁹ “Monserrat Guibernau vanredna je profesorica na Magdalen Collegeu, na Oxford. Također je članica Foruma za geopolitiku na Odsjeku političkih i međunarodnih studija (POLIS) Sveučilišta u Cambridgeu. Obnašala je i dužnost profesorice politike na Sveučilištu Queen Mary u Londonu, od 2005. do 2016.godine.” (University of Cambridge). Dostupno i detaljnije na: <https://research.sociology.cam.ac.uk/profile/dr-montserrat-guibernau>, pristupljeno 24.04.2021.

kseofobija i autoritarnost, te monokulturno društvo. Radikalni¹⁰ desničari pokušavaju se distancirati od ekstremne desnice, međutim ono što zajednički dijele jeste kseofobija i poimanje nacije, gdje nešto strano i drugačije posmatraju kao opasno i tvrde da im to ugrožava nacionalni identitet i samu etničku kulturu. Prema Rydgrenu (2002: 52) ono što razlikuje radikalnu i ekstremnu desnicu jeste što se „radikalni desničari drže podalje od fašističkih i nacističkih pokreta i stranaka i nisu antidemokrati nego upravo sebe smatraju pravim demokratima.“ Što se tiče današnjeg stanja dvaju krila krajnje desnice, sa sigurnošću se može reći kako termin radikalna desnica savršeno odgovara za europske stranke desnog populizma, obzirom da su ekstremne desnice zbog svoje fašističke ideologije nakon Drugog svjetskog rata postepeno ali sigurno „ugušene“, a danas gotovo i ne postoje. Osim ako ćemo za izuzetak uzeti mađarski Jobbik koji tu i tamo ponekad ima neki ekstremistički „ispad“ od strane svojih predstavnika obzirom na količinu predrasuda koje imaju prema manjinama (Romima) i strancima. Povodom toga, termin radikalna desnica, a ne ekstremna koristit će se u nastavku rada za predznak svake krajnje desno orijentirane stranke u Europi.

“Generalno, radikalna ili nova evropska desnica želi snažan povratak nacionalne države, koja se, u njihovoj interpretaciji pojavljuje kao zaštita od „insektne najezde stranaca“. S tim stavom pojavili su se i Evropskom parlamentu kao frakcija koju ne treba podcijeniti, piše Ćurak (2014)¹¹.

¹⁰ Politički radikalizam podrazumijeva „zastupanje sveobuhvatnih političkih promjena zasnovanih na uvjerenju da je *status quo* neprihvatljiv, te da je moguće dospjeti do korijentno različitih rješenja bilo nenasilnim i demokratskim bilo nasilnim i nedemokratskim sredstvima.“ (Schmidt, 2013: 8).

¹¹ “Uspon radikalne desnice u Evropi”. Dostupno na: <https://www.6yka.com/novosti/nerzuk-curak-uspon-radikalne-desnice-u-evropi>, pristupljeno: 24.04.2021.

Nacrt 1.

Za objašnjenje “Nacrta 1”, ono što je vrijedno spomena jeste da postoji nekoliko ideoloških krugova kao što su radikalizam, populizam, nacionalizam i ekstremizam¹² koji objedinjuju spektar krajnje desnice, a ujedno i razdvaja radikalnu od ekstremne. Radikalizam, populizam i nacionalizam imaju zajedničku točku i ideologiju u kojoj se danas okupljaju aktuelni predstavnici radikalne europske desnice, dok ekstremizam također ima dodirne točke sa populizmom i nacionalizmom, ali se itekako razlikuje od radikalnog kruga. Kad je u pitanju tipologija desnice u Europi, stranke se mogu podijeliti na : „1. stranke desnoga centra (stranke narodnog, konzervativnog i nacionalnog programa); 2. nacionalističko-populističke stranke; 3. radikalne populističke stranke; 4. neonacističke stranke i 5. intelektualnu desnicu koju tvori europska „nova desnica“¹³.” Posmatrajući ovu tipologiju, većinu stranaka koju ćemo obraditi u radu pripada prvoj, drugoj i trećoj kategoriji, dok pod kategorijom 4 i 5 stranke gotovo da i ne postoje, ali i ako postoje i ako imaju neke veze sa prošlošću nacizma (u pogledu četvrte

¹² Ekstremizam “označava aktivnosti i poglede pojedinaca, ali i grupe, koji su protivni demokratskom poretku i provode ili se zalažu za nasilje, mržnju, zastrašivanje, diskriminaciju i rušenje demokratskog ustavnog poretka” (Republika Hrvatska, Sigurnosno-obavještajna agencija) neke države. Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/ekstremizam/>, pristupljeno: 24.04.2021.

¹³ Veselinović (2016: 57) za „nova desnicu“ piše da ona „nije ni politička stranka ni pokret. Riječ je o filozofskoj školi službenog naziva Skupina za istraživanje i studije europske civilizacije (GRECE) nastaloj 1968. godine od strane francuskih intelektualaca koje je predvodio Alain de Benoist. Njezina odlika bila je kritika komunizma, liberalizma i europskog judeokršćanskog naslijeđa. Djelujući kroz svoje časopise i ustanove, glavne neprijatelje danas vide u liberalizmu, kapitalizmu, univerzalizmu, individualizmu, građanstvu te američkoj hegemoniji“. Također cilj „nove desnice“ jeste stvoriti „jednu nacionalističku Europu i osigurati odbranu bijelog čovjeka i zapadne kulture protiv prijetnji koju predstavljaju obojeni narod i komunizam“. (Shields, 2007: 137). Između ostalog „osnovna je značajka koja naglašava cjelokupnu političku filozofiju nove desnice zagovaranje europskog poganstva ili politeizma, kritizirajući biblijski monoteizam.“ (Sunić, 2009: 118).

kategorije) onda su zasigurno napustili antisemitizam kao glavno obilježje i zamijenili ga sa islamofobijom¹⁴ koja se temelji na antiimigraciji.

3.1. Radikalno desni populizam

Obzirom da se uspon krajnje desnice u Europi naziva i rastom desnog populizma i da se zapravo desni populizam i krajnja desnica poistovjećuju, potrebno je "razgraničiti" ova dva termina. Albertazzi i McDonnel (2008: 3) vide populizam kao „ideologiju koja suprotstavlja jedinstven i moralan narod elitama i opasnima drugima koji zajedničkim snagama suverenom narodu oduzimaju njegova prava i vrijednosti.“ Pozivajući se na ovaj pojam može se sa sigurnošću reći da su današnje radikalne stranke populističke upravo zato jer migrante, a osobito one koji useljavaju u njihovu zemlju vide kao „opasne druge“ koji narušavaju državni sistem. „Opasni drugi su društvene skupine koje ugrožavaju jedinstvo i homogenost običnog naroda jer promiču neke posebne interese. One su prijetnja naporima da se moć i vlast vrate običnom narodu. Ta prijetnja može biti izražena u ekonomskim ili političkim kategorijama.“ (Šalaj, 2012: 58). Elite zbog kojih ovakve prijetnje i dolaze jesu briselski „establishmenti“¹⁵, kako ih već radikalni desničari vole nazivati, a oni su prema Muddeu (2007: 64) i njegovom zaključku jedni od četiri tipa neprijatelja svake države kojih populistički razlikuju, a najopasniji su oni „neprijatelji unutar nacije i unutar države koji čine pojam elite koja predstavlja amalgam kulturnih, političkih i ekonomskih aktera, a koji su nacionalni izdajnici i koji su u službi stranih interesa i izopačenih pojedinaca“.

Radikalni populizam također zrači ideologijom podjele naroda na „nas“ i „njih“, označavajući „njih“ kao neprijatelje i protivnike domaćem narodu. „Desničarski populistički veruju da je zapadni svet postao slab budući da sadašnji režimi nisu spremni da brane sopstvene kulture i društvene vrednosti i da samo desničarske stranke mogu da vrate evropskim narodima slavne dane prošlosti.“ (Grečić i Korać, 2012: 208)¹⁶. Prema populizmu, elita je parazitska klasa koja se obogaćuje i sustavno ignorira narodne pritužbe. Nemoralne vrijednosti ove elite u oštroj su suprotnosti s mudrošću i zdravim razumom ljudi. „Populizam želi da se vlast stavi u nespupane ruke naroda i poziva na povećanu upotrebu referenduma, narodnih inicijativa i

¹⁴ U užem značenju islamofobija označuje strah i mržnju prema muslimanima i islamu.

¹⁵ Establishment u prijevodu znači „ustanova“, a termin navodno opisuje društvenu skupinu ili elitu koja kontrolira državu ili ju pokušava kontrolirati. Najčešće radikalni desničari kao predznak ovom terminu dodaju i „briselski“ obzirom da se u Briselu nalazi najveći dio institucija Europske unije, a upravo ih smatraju krivi za mnoge „sive oblake“ koji su se nadvili nad Europskom unijom kao što su nezaposlenost, korupcija, migracijska kriza, ugrožavanje nacionalnog identiteta članica EU i sl.

¹⁶ „Politički diskurs ekstremne desnice u Zapadnoj Evropi: pitanje imigracije“. Dostupno na: <http://repositorijum.diplomacy.bg.ac.rs/434/>, pristupljeno 25.04.2021.

izravnih izbora za izvršnu vlast. Optimistički pogled na vlast većine populizma dovodi ga u sukob s liberalnom demokracijom, koja zahtijeva da volja većine bude ograničena ustavnim provjerama i ravnotežama koje štite manjine i prava pojedinca. Iako populizam promiče izrazito neliberalnu verziju demokracije, njegovi zagovornici sebe vide kao branitelje istinske demokracije.” (Golder, 2016)¹⁷. Tako da krajnji desničari, u ovom slučaju oni radiklani ne odbacuju u potpunosti demokraciju, nego ju samo sagledavaju kakva ona ne treba biti, odnosno kakva treba.

¹⁷ Original na engleskom jeziku: “Far Right Parties in Europe”. Dostupno na: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-042814-012441>, pristupljeno 24.04.2021.

4. Imigracije i migracijska kriza u Europi

Migracija predstavlja fizičko kretanje naroda (*emigracija*¹⁸ ili *imigracija*¹⁹) i zbog svoje količine na nekom području može puno utjecati na sistem neke države u određenom trenutku, u ekonomskom, društvenom i kulturološkom smislu, kako kratkoročno tako i dugoročno ukoliko migranti odluče useliti u zemlju. „Pojam *izbjeglice* u najširem smislu označava svaku osobu koja je zbog rata, elementarne nepogode ili sličnih okolnosti bila prisiljena trajno ili na duži period napustiti svoju domovinu ili prebivalište. Još jedan važan pojam je *tražitelj azila* koji je napustio svoju domovinu te traži zaštitu od progona, dok je *izbjeglici* takva zaštita već pružena“. (Banovac, 2020: 3). Mnogo se debata usredotočilo na izraze koji se koriste za opisivanje brzog porasta broja ljudi koji se sele u Europu iz drugih zemalja, od kojih su mnoge s Bliskog istoka. Treba li te ljude opisati kao *izbjeglice*? *Tražitelji azila*? Ili kao *migranti*? “Budući da su glavni izvor podataka za ovo izvješće podaci o zahtjevima tražitelja azila koje je objavio Eurostat, europska statistička agencija, izvješće se uglavnom koristi pojmovima *tražitelji azila* ili *azilanti* za opisivanje ove populacije. Međutim, izvješće također koristi izraz *migrant* naizmjenično s *tražiteljem azila* i *azilantom* za opisivanje procesa migracije. Pojam *izbjeglica* također se koristi u izvješću za opisivanje međunarodno priznatog statusa koji su mnogi imali prije dolaska u Europu.” (Pew Research Center, 2016)²⁰.

Kako bi bolje razumjeli suštinu i problem migracijske krize i sekuritizacije iste kao i masovnog useljavanja, “potrebno je istaknuti nekoliko ključnih elemenata specifičnih za ovu migracijsku krizu:

1. Percepciju migracijske krize od strane građana u pojedinim državama EU, ali i sekuritizacijske tendencije unutar političkih elita;
2. Po opsegu tj. broju migranata, odnosno izbjeglica, prvenstveno sa Bliskog istoka, ovo je najveće migracijsko kretanje u Europi poslije Drugog svjetskog rata, specifično i po nizu ruta i načina transporta;
3. Slabost europskog sigurnosnog poretka (te politike azila i migracija);
4. Suradnja sa akterima izvan granica Europske unije.” (Smajić, 2017: 163)²¹.

¹⁸ Emigracija: iseljavanje stanovništva iz domovine.

¹⁹ Imigracija: useljavanje u neku zemlju.

²⁰ Original na engleskom jeziku: “Number of Refugees to Europe Surges to Record 1.3 Million in 2015”. Dostupno na: <https://www.pewresearch.org/global/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/>, pristupljeno 24.04.2021.

²¹ “Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih “umjetnih” manjina”. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/291746>, pristupljeno 24.04.2021.

Ono što pokreće migracije jesu *push* i *pull* faktori. Push faktori su oni faktori zbog kojih ljudi iz neke zemlje iseljavaju, kao što su rat, pa i posljedice rata poput siromaštva, nezaposlenosti, razrušenih domova i sl. Još jedan razlog (iako ne primarni) zbog kojih ljudi sele jesu posljedice klimatskih promjena koje pogađaju uglavnom stanovništvo Bliskog istoka, te zemlje Afrike, a to su nedostatak pitke vode, propadanje usjeva, poljoprivrede itd. *Pull* faktori bi bili oni faktori koji su privlačni migrantima u nekoj zemlji kao što su sigurnost i mir, dobar životni standard, visoka mogućnost za zaposlenje, kvalitetna zdravstvena zaštita i sl. Na starom kontinentu migracijski trendovi su uvijek bili značajni. Posmatrajući povijesne migracijske trendove, u Europi je najviše bila zastupljena emigracija, dakle sve do druge polovice 20.stoljeća kontinent je bio tradicionalno emigrantski. Međutim, nakon nekog vremena ti migracijski trendovi se mijenjaju i Europa zapravo postaje glavno odredište migranata u imigrantskom smislu, dakle bilježi se nagli rast useljavanja u većinu zemalja.

Nekoliko desetljeća nakon Drugog svjetskog rata u Europi se bilježi značajan porast useljavanja u značajan broj zemalja današnje Europske unije (EU). Prema podatku Ujedinjenih naroda (UN), Žugčić (2016: 9) navodi da je „između 2000.godine i 2015 godine u Europu uselilo oko 20 milijuna ljudi“. Glede do sada najveće migracijske ili izbjegličke krize 2015.godine, u Europu je ušlo preko milijun ljudi, od tog najveći broj imigranata je primila Njemačka²² i Velika Britanija²³. “Posljednji migracijski i izbjeglički val (2015.) na granicama Europske unije posebno se izdvaja, iz razloga što su pokrenute i još uvijek traju brojne rasprave u političkim, stručnim i društvenim sferama. Svakodnevne rasprave o “migracijskim” pitanjima, te stanje sigurnosti uopće na nacionalnoj, ali i razini Unije, doveli su do aktualizacije tih pitanja.

Jednostavnije rečeno, pojedine političke elite ova i slična pitanja predstavljali su kao egzistencijalnu prijetnju društvu i državi.” (Smajić, 2017: 161)²⁴ i te pojedine elite su zapravo predstavnici radikalnih stranaka krajnje desnice na prvom mjestu, ali i umjereni desničari, pa čak bi se usudio reći i stranački centar. Usred rastućih antiimigrantskih osjećaja i rađanja

²² Uzimajući u obzir cijelu 2015.godinu u Njemačku je uselilo više od 2.130.000 imigranata, od toga najveći broj se odnosi na imigrante koji ne dolaze iz zemalja članica EU. Podatak dostupan na <https://www.statista.com/statistics/894223/immigrant-numbers-germany/>, pristupljeno 24.04.2021.

²³ Uzimajući u obzir cijelu 2015.godinu u Veliku Britaniju je uselilo više od 679.000 imigranata, od toga najveći broj se odnosi na imigrante koji ne dolaze iz zemalja članica EU. Podatak dostupan na: <https://www.statista.com/statistics/283599/immigration-to-the-united-kingdom-y-on-y/>, pristupljeno 24.04.2021.

²⁴ “Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih “umjetnih” manjina”. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/291746>, pristupljeno 25.04.2021.

euroskepticizma, vlade EU koristile su jednostrane i sigurnosno usmjerene odgovore za ograničavanje broja izbjeglica koje bi ušle u Europu. Europska migracijska kriza uzdrmla je EU kao nijedna kriza prije. Ova nam teza pokazuje da su radikalne desničarske stranke odgovorne za stvaranje antiimigrantskog stava i raspoloženja kao i sve restriktivnije politike azila u Europi.

Velika migracijska kriza izazvala je sigurnosnu i kulturnu zabrinutost, kao i strah od ekonomskog raseljavanja Europljana. Uvelike kapitalizirajući ovo široko rasprostranjeno antiimigracijsko, antiinternacionalističko raspoloženje, krajnje desničarske stranke diljem Europe uspjele su pomaknuti političku ravnotežu u Europi ostvarivši neviđene pobjede u parlamentima. “Do listopada 2017.godine, otprilike dvije godine od izbjegličke krize, 24 europske zemlje imale su desničarske nacionalističke članove u parlamentima. Na francuskim predsjedničkim izborima u svibnju 2017.godine, krajnje desničarska predsjednička kandidatkinja Marine Le Pen osigurala je 34%, što ga čini najboljim izbornim rezultatom RN-a ikada. Antiimigracijska Slobodarska stranka Austrije (FPÖ) osigurala je 26% (u odnosu na 20,5% na prethodnim izborima) glasova na izborima u listopadu 2017. i pridružila se vladajućoj koaliciji”. (Mishra, 2021)²⁵. Također, antiuseljenička retorika polako je postajala i dio političkog diskursa stranačkog centra, kao i ljevice, jer su im desničari nametnuli to pitanje i da je njegovo rješavanje od krucijalne važnosti za izborni uspjeh. Takvom jednom ljevičarskom pribjegavanju antiimigracijskom stavu Bakić (2019: 357) daje za primjer Marka Ruttea²⁶, koji je „u predizbornoj kampanji pribegao takmičenju u antiuseljeničkoj opredeljenosti i napisao otvoreno pismo celom holandskom narodu i objavio ga u svim nizozemskim dnevnicima.“ U tom pismu Rutte je pisao kako useljenici zloupotrebljavaju slobodu i inzistira na tome da postoji „pravi Nizozemci“ i „Nizozemci na probi“, a to su muslimanski useljenici, kojima je također poručio bio da se normalno ponašaju ili da napuste zemlju²⁷. Posebnu pozornost o antiimigracijskim stavovima RSD obratit ćemo u četvrtom dijelu ovog rada. Ona migracijska kriza iz 2015. pa i 2016.godine jeste „sinergija ranijih radnih migracija iz nerazvijenih dijelova Mediteranskog bazena prema EU i bijega od ratom uzrokovane nesigurnosti u dijelu arapskih zemlja Mediterana i podsaharske Afrike. Migracija

²⁵ Original na engleskom jeziku: “Rising far-right, declining centre-left, and the future of refugees in Europe”. Dostupno na: <https://www.orfonline.org/expert-speak/rising-far-right-declining-centre-left-future-refugees-europe/>, pristupljeno 25.04.2021.

²⁶ Mart Rutte nizozemski je političar i predsjednik Narodne stranke za slobodu i demokratiju (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie). Godine 2017. na izborima, bio je glavni rival radikalnom desničaru Geertu Wildersu i njegovoj Stranci za slobodu (Partij voor de Vrijheid).

²⁷ Ova retorika Ruttea je se isplatila obzirom da je na „izborima 15.03.2017. njegova partija odnela pobjedu, dok je Wildersova osvojila drugo mesto.“ (Bakić, 2019: 357).

iz arapskog dijela Mediterana prema EU postojala je i prije Arapskog proljeća²⁸, tj. i prije 2011. godine. Za sve ove zemlje karakterističan je veliki prirodni priraštaj. U razdoblju od 1980. do 2010. godine sve su udvostručile svoje stanovništvo – dakle veliki je udio mladog i nezaposlenog stanovništva. Spori gospodarski rast praćen znatnim tehnološkim zaostajanjem za EU, unatoč rudnom bogatstvu (posebno u ugljikovodicima) rezultirao je iznadprosječnom nezaposlenošću mladih i prije prevrata u Arapskom proljeću“. (Tadić, Dragović i Tadić, 2016: 16).

Mnogi migranti koji napuštaju svoju matičnu zemlju dolaze u EU da bi zatražili azil²⁹, tj. „oblik međunarodne zaštite za ljude koji bježe iz matičnih zemalja i ne mogu se u njih vratiti zbog opravdanog straha od progona. EU ima zakonsku i moralnu obvezu zaštititi one kojima je to potrebno. Države članice odgovorne su za razmatranje zahtjeva za azil te za odlučivanje o tome tko će dobiti zaštitu. No nije svima koji dolaze u Europu potrebna zaštita. Mnogi ljudi napuštaju domovinu jer se nadaju boljem životu. Oni se često nazivaju ekonomskim migrantima koje su nacionalne vlade dužne vratiti u matičnu zemlju ili u drugu sigurnu zemlju kroz koju su prošli ako se ne udovolji njihovom zahtjevu za azil.

Tisuće ljudi poginulo je na moru u pokušaju da se domognu EU-a. Gotovo 90 % izbjeglica i migranata platili su krijumčarima ljudi za prebacivanje preko granice.“ (Europska komisija, 2016: 2)³⁰. Upravo zbog ovog razloga oni su „ilegalni“ migranti, tj. migranti koji u EU nisu ušli na zakonit način. A samim tim, zbog velike potrebe da se ti ljudi opskrbe hranom, vodom, skloništima i ostalih neophodnim stvarima za život, stvara se veliki pritisak na resurse zemalja EU u kojih oni dolaze. Zanimljiva je činjenica da su migracije, koje su bile pokretači razvoja zapadnih zemalja danas postali glavna tema rasprava u negativnom kontekstu za dosta zemalja EU. “Emigranti doživljavaju bogatu Europu kao svoj budući dom, koji će im dati obrazovanje, gdje će naučiti jezik domaćina i u kojoj će u miru i blagostanju živjeti oni i njihovi potomci. Neke zemlje, poput Njemačke, pokazale su veliku predanost u pružanju

²⁸ Arapsko proljeće termin je koji označava prosvjede u arapskim zemljama tijekom 2010. i 2011. godine. Cilj je bio srušiti diktatorske režime, a glavni razlozi prosvjeda bili su nezaposlenost, korupcija i inflacija (jedni od razloga u Tunisu u kojem je sve i započelo).

²⁹ Azil je pravo izbjeglice na utočište u nekoj stranoj državi. Odnosno, „svatko tko bježi od progona ili ugroze života te teških povreda i ozljeda u svojoj zemlji ima pravo zatražiti međunarodnu zaštitu. Pravo na azil temeljno je pravo, a države članice Ženevske konvencije iz 1951. o statusu izbjeglica, među kojima su i države članice EU-a, imaju međunarodnu obvezu odobriti azil osobama koje ispunjavaju kriterije iz te konvencije.“ (Europarl. „Jamčenje prava na azil“). Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/hr/democracy-and-human-rights/fundamental-rights-in-the-eu/guaranteeing-the-right-to-asylum>, pristupljeno 27.04.2021.

³⁰ „Što je izbjeglička kriza?“. Dostupno na http://knjiznica.sabor.hr/pdf/E_publicacije/EU%20i%20izbjegli%20C4%8Dka%20kriza.pdf, pristupljeno 25.04.2021.

bezuvjetne zaštite Sirijci- ma i drugim izbjeglicama iz ratnih zona, dok su višegradske zemlje³¹ pokazala nespremnost za doček izbjeglica i azilanata”. (Jovančević, 2018: 24)³².

Prema analizi UNHCR-a³³, koja je objavljena u rujnu 2015.godine, Tadić i ostali (2016: 22-23) navode 7 razloga za migracijski val prema EU, a to su “gubitak nade. Za mnoge sirijske izbjeglice, svaki tračak nade da će se situacija u njihovoj zemlji promijeniti nabolje ili da je bilo kakvo rješenje na vidiku, jednostavno je nestao.nestao. Na drugom mjestu je povećanje siromaštva. Na trećem mjestu je ograničena mogućnost zaposlenja. Mnogi Sirijci u Jordanu, Egiptu i Libanonu žele zaraditi za život, ali su u tome zakonski ograničeni. Izbjeglice u Iraku kažu da je veliki broj interno raseljenih osoba (prognanih od ISIS-a u Iraku) snizio cijenu rada i povećao konkurenciju na tržištu rada u Iraku. Četvrti razlog za masovan odlazak u Europu je nedovoljna pomoć i zdravstvena zaštita. Programi pomoći za izbjeglice i zemlje u susjedstvu Sirije koje su ih primile stalno se suočavaju s nedostatkom sredstava. Na petom su mjestu, navodi UNHCR, prepreke da se obnovi izbjeglički status u Libanonu i Jordanu. Prema novim propisima, izbjeglice koje su došle u Libanon do 2014. godine sada moraju platiti 200 USD kako bi obnovile svoj izbjeglički status, pa je mnogo njih krenulo u Tursku. Kao šesti razlog za migraciju navode se oskudne mogućnosti za obrazovanje. Zbog otežane situacije i pogoršanih uvjeta života u Jordanu, 20 posto djece koja su izbjegla napuštaju školu kako bi radili, dok se u nekim slučajevima djevojčice prisiljavaju da uđu u rane brakove. Sedmi razlog je nesigurnost u zemljama u okolini Sirije, odnosno strah od širenja sukoba i od negativnih reakcija domicilnog stanovništva.” Politički krajolik o imigraciji u Europi bio je prilično ozbiljan i zahtijevao je značajne reforme. Otkako je počela migracijska kriza, umjesto osiguravanja sigurnih i urednih kanala u EU za tražitelje azila i izbjeglice, države članice EU-a su prihvatile politike koje ograničavaju dolaske i kontroverzno prebacuju odgovornost na nestabilne regije izvan EU, poput Turske. Odgovor EU imao je i ogromne ljudske troškove. Naglasak je stvoren na zaustavljanju dolazaka umjesto na razvijanje sigurnijih, legalnih alternativa za dolazak u Europu, pa je nusprodukt svega toga stvaranje krijumčarskih mreža koji se koriste za ilegalno krijumčarenje imigranata, dovodeći njihove živote u opasnost.

³¹ U skupinu višegradske zemlje (V4) ubrajamo Mađarsku, Poljsku, Slovačku i Češku. Svrha saveza jeste zaštita gospodarskih interesa i slobodne trgovine, kao i njegovanje dobrih povijesnih odnosa. Osim toga, svaka od tih zemalja kritikuje imigracijsku politiku u Europi i protivnici su masovnih useljavanja.

³² “Novi val velikih imigracija u Europi i ekonomske implikacije za Hrvatsku i nove članice Europske unije”. Dostupno na <https://ideas.repec.org/h/zag/chaptr/18-02.html>, pristupljeno 25.04.2021.

³³ “United Nations High Commissioner for Refugees”, odnosno: “Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice”

4.1. Dublinska konvencija i „slom“ Schengena 2015.godine

Prema Dublinskoj konvenciji³⁴ države su dužne registrirati ljude koji ulaze u EU na vanjskim granicama Unije, a prva država koja registrira te osobe kao migrante i u slučaju negativnog konteksta prema tim osobama, u smislu njihova povratka iz neke zemlje Europske unije, vraćaju se u tu prvu zemlju u kojoj su registrirane. Dublinska konvencija je i dio cijelog proces Schengena, a Schengenski prostor „funkcionira kao područje jedne države, s tradicionalnim kontrolama za one koji ulaze i izlaze iz područja, ali bez unutarnjih graničnih kontrola. Schengenske države više ne obavljaju provjere na svojim unutarnjim granicama, ali su pooštrile nadzor vanjskih granica“. (IUS-INFO, 2015)³⁵. Tako da u jeku izbjegličke krize niti jedna država nije poštivala Schengen, upravo zbog navedenih razloga. Dakle uspostavljena pravila Schengena „pokazala su se potpuno nedorasla krizi koja se dogodila tijekom 2015. godine, kad su tisuće sirijskih izbjeglica i ekonomskih migranata nagrnule prema Europi. Grčka, prva zemlja Schengenskog prostora na koju su naišli, bila ih je dužna popisati i primiti, ali kapaciteti jednostavno nisu bili dovoljni i sustav se raspao“. (N1, 2017)³⁶. Tadić i ostali (2016: 30) jasno su objasnili kako je stvar funkcionirala te godine, odnosno bolje rečeno kako nije, “Dublinski sustav azila, uspostavljen u okviru Schengenskog sporazuma, nije stvoren za ovakve masivne priljeve izbjeglica dok klasični sustav za prihvata izbjeglica u ovakvom opsegu nije bio kvalitetno riješen. Prelazak vanjske granice Europske unije je moguć samo na graničnim prijelazima i sve osobe koje i uđu nezakonito na teritorij moraju se registrirati, točnije podnijeti zahtjev za azil, što u ovom migracijskom valu nije poštovano na cijeloj ruti od Grčke do Njemačke.” Očito je da je 2015.godine nezakonito u EU ušlo oko milijun migranata, iako je među njima bilo izbjeglica koji stvarno bježe pred ratom razrušenim domovima, oni su ipak na nezakonit način ušli tzv. koridorima.

Uzastopna predsjedanja EU također su pokušala reformirati Dublinsku konvenciju zbog svoje nepravedne prirode, ali nisu uspjeli zbog nedostatka solidarnosti među državama članicama. S obzirom na to da je “najčešće korišten kriterij onaj 'prve zemlje azila', odgovornost za prihvaćanje izbjeglica nerazmjerno pada na pogranične zemlje poput Grčke i Španjolske. Odbijanje zemalja članica da podijele odgovornost dodatno je rezultiralo rastućom frustracijom u Grčkoj, što je u konačnici dovelo do kršenja ljudskih prava imigranata. Slično

³⁴ Njome se također reguliraju i pitanja azila.

³⁵ IUS-INFO „Schengen, prostor bez granica, osim iznimaka“. Dostupno na <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/23262>, pristupljeno 25.04.2021.

³⁶ N1 „Što za Hrvatsku zapravo znači ulazak u Schengenski prostor?“. Dostupno na: <https://hr.n1info.com/vijesti/a180292-sto-je-schengenski-prostor/>, pristupljeno 25.04.2021.

tome, Španjolska, za koju su mnogi vjerovali da je imuna na krajnju desnicu zbog svoje prošlosti pod diktatorom Francom, svjedočila je usponu populističke Vox stranke. Vox je postao treća po veličini stranka u španjolskom parlamentu osiguravši 52 mjesta na izborima 2019. godine. Stranka je podigla svoj profil nakon sve većeg broja migranata koji su pristizali iz Afrike, dok se zalagala za strože kontrole imigracije”. (Mishra, 2021)³⁷.

³⁷ Original na engleskom jeziku: “Rising far-right, declining centre-left, and the future of refugees in Europe”. Dostupno na: <https://www.orfonline.org/expert-speak/rising-far-right-declining-centre-left-future-refugees-europe/>, pristupljeno 25.04.2021

5. Politika, ideologija i stranački program radikalnih desnica prema imigracijama

Migracijska, odnosno izbjeglička kriza koja je započela 2015.godine imala je značajnu ulogu tijekom predizbornih i političkih kampanja gotovo svake stranke u zemljama Europske unije. Ono što je zajedničko svim radikalno desnim strankama u političkom programu jest visok stepen islamofobije, koja se zasniva na antiimigraciji uz ksenofobiju i u nekoj mjeri rasizmu³⁸. Sve te radikalne desnice u većoj ili manjoj mjeri zastupaju antiimigracijsku politiku koja se uglavnom odnosi na migrante islamske vjeroispovijesti. Također, radikalne desnice nisu problem imigracija uvidjeli samo zadnjom migracijskom krizom, nego su one za njih kriza već prvi većim valom migranata iz Istočne Europe nakon propasti socijalizma, međutim početkom 21.stoljeća sve je veći broj migranata iz dijelova Afrike i Bliskog istoka, tako da se sada problem „iskristalizirao“ i desničari nameću sigurnosne probleme nacionalnog identiteta, socijalne skrbi, islamizacije Europe, „invazije sa istoka“ i sl.

Općenito se pretpostavlja da su ljevičarske vlade naklonjene imigraciji i da su desničarske vlade općenito za restriktivnu imigracijsku politiku. Ova se pretpostavka može dovesti u pitanje na temelju dvije teorijske osnove: prvo, lijeve i desne stranke imaju tendenciju da budu unutarnje podijeljene po pitanju imigracije. Drugo, potreba za kompromisom i cjenkanjem na različitim razinama kreiranja politike – između izvršne i zakonodavne vlasti, između stranaka koalicijske vlade ili između vlada i važnih lobija – može potaknuti vlade da razdvoje početne ideološke pozicije. To može ići u oba smjera: Utjecaj poslovnih lobija može navesti stranke s relativno 'tvrdom' imigracijskom retorikom da u konačnici usvoje manje stroge politike, dok bi stranke s liberalnim stajalištima o imigraciji mogle odlučiti odustati od nekih svojih prijedloga politike u izbornoj strategiji kako bi ne izgubiti glasače zabrinute zbog visoke imigracije. Važno je uzeti u obzir vezu radikalnih desničara i demokratije, naime Ćurak (2014)³⁹ piše da “novi desničari ne vole demokraciju, ali koriste je kao saveznika jer demokracija zabranjuje da oni budu zabranjeni. Kada se protivnik pojavljuje kao saveznik, na terenu smo moguće zloupotrebe. Kroz mješavinu prljavih političkih poruka, nejasno saopćenih ambicija i loših namjera, radikalna desnica, zloupotrebljavajući načelo slobode govora, načinje demokraciju, koja se, u ime demokracije, ne suprotstavlja svome neprijatelju,

³⁸ Beridan, Tomić i Kreso (2001: 318) za rasizam pišu da je to „teorija koja ljude dijele na „više i niže“ rase. Rasne teorije su reakcionarna shvaćanja po jima rasna svojstva naroda odlučuju o historijskim tokovima, ističući pojedine „rase“ vrednijim, dok su one druge „predodređene“ da se potčinjavaju.“ Također, zbog ove teorije tijekom Drugog svjetskog rata počinjeni su zločini i genocidi nad nekim narodima.

³⁹ “Uspon radikalne desnice u Evropi”. Dostupno na: <https://www.6yka.com/novosti/nerzuk-curak-uspon-radikalne-desnice-u-evropi>, pristupljeno: 26.04.2021.

već ga eufemistički tretira protivnikom”. Predstavnicima i članovima desničarskih stranaka sebe smatraju zastupnicima “istinskog glasa tzv. tihe većine, koji za razliku od mejnstrim stranaka žele da se suoče sa pretnjom multikulturalizma po nacionalni identitet. Osnovni razlog rasta podrške ekstremnoj desnici jesu protivljenje dela građana nastavku liberalne politike useljavanja i raširen stav u javnom mnjenju da nacionalne vlade nisu sposobne ili ne žele da promene javnu politiku u ovoj oblasti. Stoga ne čudi što se ekstremna desnica⁴⁰ poziva na navodno odbijanje imigranata da prihvate evropske vrednosti i običaje i preuzimanje radnih mesta domaćem stanovništvu.” (Grečić i Korać, 2012: 2019)⁴¹. Glavna ideološka opsesija radikalne desnice je mit o etničkoj čistoći “našeg naroda”. Ovo središnje načelo diskursa i djelovanja krajnje desnice pokazuje se na dva načina: potpuno odbacivanje imigracije u EU i sve više, odbacivanje same EU. Ksenofobija je, naravno, jedan od čimbenika koji nudi najveće izborne dividende krajnjoj desnici, koja je poznata po svojoj demagogiji u pogledu navodnih “opasnosti” useljavanja, a posebno muslimanskih imigranata, koji su prikazani kao nesposobni za integraciju i kao neumoljivi protivnici “kršćanske i zapadne civilizacije”. U tom kontekstu, imigranti se okrivljuju za opterećenje države blagostanja, povećanje stope kriminala (uključujući terorizam), pa čak i za ponovno uvođenje bolesti koje su bile iskorijenjene u Europi.

Bitno je spomenuti Klub zastupnika u Europskom parlamentu, koji se naziva “Identitet i demokracija” (u daljnjem tekstu ID), u kojem se nalazi većina stranaka koje ćemo spomenuti u daljnjem tekstu. Stranke članice ovog Kluba dijele ista mišljenja i predstavljaju tipičan primjer radikalnih desničara. U statutu ID grupe⁴² stoji da “članovi ID grupe svoj politički projekt temelje na održavanju slobode, suvereniteta, supsidijarnosti i identiteta europskih naroda i nacija. Grko-rimsko i kršćansko nasljeđe priznaju kao stupove europske civilizacije. Grupa ima za cilj zaštititi identitet građana i nacija u Europi. Pravo na kontrolu, reguliranje i ograničavanje useljavanja, temeljno je načelo koje dijele članice Grupe. Kao i njihova spremnost da se bore za sigurniju Europu sa dobro zaštićenim vanjskim granicama i jačom suradnjom u borbi protiv terorizma i islamizacije. Članovi se nedvojbeno protive mogućem

⁴⁰ U slučaju ovog rada, riječ je o radikalnoj desnici.

⁴¹ “Politički diskurs ekstremne desnice u Zapadnoj Evropi: pitanje imigracije”. Dostupno na: <http://repozitorijum.diplomacy.bg.ac.rs/434/>, pristupljeno 26.04.2021.

⁴² ID Grupu čine sljedeće stranke: Lega - Italija; Rassemblement National - Francuska; Alternative für Deutschland - Njemačka; Freiheitliche Partei Österreichs - Austrija; Vlaams Belang - Belgija; Svoboda a přímá demokracie - Republika Češka; Eesti Konservatiivne Rahvaerakond - Estonija; Perussuomalaiset - Finska; Partij voor de Vrijheid - Nizozemska i Dansk Folkeparti -Danska.

pristupanju Turske u Europsku uniju.” (ID Group, 2019: 4)⁴³. Ovaj Klub zastupnika odbacuje bilo kakvu povezanost ili simpatiju prema bilo kojem autoritarnom ili totalitarnom režimu iz prošlosti i sadašnjosti. Nisu zainteresirani za oživljavanje sporova vezanih uz prošlost, već su u potpunosti usmjereni na sadašnjost i budućnost Europe.

5.1. Nacionalno okupljanje (Rassemblement National- RN)

Francuska je prva država koju ćemo spomenuti i u kojoj radikalna desnica ima dobre izborne rezultate i nesumnjiv antiimigracijski stav, a to je stranka Nacionalno okupljanje⁴⁴ (fran. *Rassemblement National* - RN). Zašto baš Francusku da uzmemo kao prvi primjer, pa upravo zbog toga što je nekadašnji Nacionalni front (fran. *Front National*- FN), a danas RN, bio prva stranka koja je napravila značajniji korak ka izbornom uspjehu i prva uspješna stranka krajnje desnice nakon Drugog svjetskog rata, a zbog toga i druge stranke krajnje desnice ugledale su se na njega. Upravo zbog ove činjenice RN glasi kao jedan od najznačajnijih u povijest europske desnice, a isto tako i zbog njegovog ideološko-političkog uticaja na druge slučajeve izborni uspješnih stranaka krajnje desnice u drugim državama. Također, RN stvorio je jednu vrstu francuske „nove desnice“ o kojoj je detaljnije rečeno u prethodnom dijelu rada.

Što se tiče povijesti ukratko, valja naglasiti da je RN u početku vodio Jean-Marie Le Pen i stranka je bila ekstremistička. Osnovana je 1972. i sve do 2011.godine ju je „vodio autoritarni i ksenofobični nacionalista, gorljivi komunista i antisemita, borac protiv Vijetnama i Alžira od kolonijalne vlasti Francuske – Žan-Mari Le Pen.“ (Bakić, 2019: 118). Na ideološkom planu RN je prihvatio ono što je zagovara „nova desnica“: gorljivi nacionalizam, nepomirljivi antikomunizam, nepokolebljivi islamofobični antitimigracioni stav zasnovan na etnopluralističkoj odbrani evropske civilizacije, tj. na navodnoj nesamerljivosti kultura odnosno prikrivenom rasizmu, te zalaganje za jaku državu i odbranu tradicionalnih vrijednosti.“ (Bakić, 2019: 119). Također, Jean-Marie vodio je se i retorikom „ni desno ni lijevo, već francuski“. Prvi izborni uspjeh stranka je ostvarila bila 1983.godine u „proboju na lokalnim izborima, a naredne i na izborima za Evropski parlament (11,2%).“ (Bakić, 2019: 120). Godine 2011., kad je na čelu stranke došla Marine Le Pen, kćerka Jean-Mariea RN,

⁴³ Original na engleskom jeziku: “Statutes of the Identity and Democracy (ID) Group In the European Parliament”. Dostupno na: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/kantodev/pages/102/attachments/original/1582196570/EN_Statutes_of_the_ID_Group.pdf?1582196570, pristupljeno 27.04.2021.

⁴⁴ Poznato staro ime ove stranke bilo je Nacionalni front (Front National- FN), a naziv stranke promijenjen je tek 2018.godine u Nacionalno okupljanje, fran. *Rassemblement National*.

kako mnogi kažu „više nije predstavljao skup različitih ekstremno desnih ideoloških skupina i tendencija.“ (Betz, 2013: 2).

Sama ideologija stranke nakon dolaska Marine Le Pen nije se suštinski mijenjala, ali ono što je vrijedno spomena jeste da je Marine Le Pen pomjerila stranku sa ekstremnog na radikalno krilo i da je antisemitizam zamijenila sa islamofobijom i to baš u jeku migracijskih trendova, posebno useljavanja u Francusku. Također, zbog razine izražene islamofobijom nastao je ksenofobični antiimigracijski stav koji je pogurao cijeli ideološko-politički spektar udesno. Još jedna bitna činjenica tijekom 80-tih godina, samo je RN koristio imigracijsko pitanje kao glavno u stranačkom programu, Shields (2011: 85) piše da je RN „tražio promjenu zakona o državljanstvu, prekid u ujedinjavanju razdvojenih porodica, izbacivanje ilegalnih migranata i prijestupnika, vraćanje nezaposlenih u zemlje porijekla, rezervisanje porodičnih dodataka i socijalne pomoći francuskom društvu i davanje stvarnog prioriteta u zapošljavanju Francuzima.“ Bakić (2019: 131) piše da je „ksenofobično uokviravanje useljeničkog pitanja postajalo deo francuske političke kulture, pa su u parlamentarnim debatama o imigraciji i državljanstvu 1996/1997. konzervativci i konzervno-liberalni poslanici posmatrali useljenike kao potencijalne preverante sklone kršenju francuskih zakona, naglašavajući da imigracija predstavlja ekonomski „trošak“ i upozoravajući na teškoće prilagođavanja useljenika superiornim francuskim kulturnim tradicijama i nacionalnom političkom identitetu.“

Politiku i program Nacionalnog okupljanja možemo vidjeti kroz predsjednički projekt objavljen 2017.godine, a u obzir ćemo uzeti samo one dijelove koji se tiču imigracija i migracijske krize. Ono što u uvodu programa stoji jeste da francuska socijalna i fiskalna politika previše osiromašuje srednju i radničku klasu, a da se novac rasipa kroz poptuno nekontroliranu imigraciju. Marine Le Pen dalje naglašava u programu: „Kao što vam je poznato, ovi predsjednički izbori donijet će dvije vizije. "Globalistički" izbor, s jedne strane, kojeg predstavljaju svi moji konkurenti, koji žele uništiti našu veliku ekonomsku i socijalnu ravnotežu, koji žele narušiti teritorijalnu granicu, ekonomiju i društvo također, i koji uvijek želi više imigracija u zemlji i slabu koheziju Francuzima. Drugi izbor je domoljubni, kojeg utjelovljujem na ovim izborima, koji obranu nacije i naroda stavlja u središte cjelokupnog javnog odlučivanja i koji prije svega želi zaštitu našeg nacionalnog identiteta, naše neovisnosti, jedinstvo Francuza, socijalnu pravdu i prosperitet za sve. Ova dva izbora

prepuštena su Vama, a svaki se tiče civilizacije i imat će utjecaj na budućnost naše djece.“ (Rassemblement National, 2017)⁴⁵.

Iduća stavka u programu stavljena je kao poseban naslov, a odnosi se na stvaranje granica koje štite i donose kontrolu nad imigracijama. Sastoji se od nekoliko točaka:

1. „Napustiti schengensko područje i obnoviti carinsko osoblje upošljavanjem dodatnih 6000 policijskih službenika tijekom petogodišnjeg mandata.
2. Omogućiti proces otkrivanja ilegalnih stranaca, pojednostaviti i ubrzati njihovo iseljenje. Smanjiti legalnu imigraciju na godišnjem nivou od 10 000. Ukinuti automatsku mogućnost za spajanje sa porodicom, kao i ukidanje automatskog stjecanja francuskog državljanstva⁴⁶ brakom.
3. Stjecanje francuskog državljanstva bit će moguće samo naturalizacijom⁴⁷, čiji će uvjeti također biti zahtjevniji. Eliminirati vaneuropsko dvojno državljanstvo.
4. Promijeniti prava na azil, koje se može odobriti samo na osnovu zahtjeva upućenih u francuskim veleposlanstvima i konzulatima u zemljama porijekla.“ (Rassemblement National, 2017)⁴⁸.

Stavka pod brojem 2, odnosi se na to da RN masovno useljavanje vidi kao mapu nesigurnosti i „zalaže se na izbacivanje iz Francuske svih useljenika osuđenih zbog kriminala, kao i za sklapanje ugovora sa državama iz kojih osuđeni kriminalci najčešće dolaze.“ (Kulesza, 2014: 21). Treba naglasiti i činjenicu da u ovoj stranci vlada visok nivo islamofobije, pa tako, između ostalog stoji i nekoliko natuknica da se spriječi rad džamijama koje je Ministarstvo unutarnjih poslova označilo kao ekstremističke, kao i njihovo financiranje. Zatim, stoji da će se oduzeti državljanstvo svim onima koji imaju veze sa tzv. islamskim terorizmom i financiranje istog. Jean-Marie Le Pen je još odavno dok je na čelu stranke bio, isticao izraziti islamofobni stav prema useljenicima izjavljujući da „muslimanski useljenici žele da nametnu svoje običaje: danas džamije, marame i čadore, a sutra, poligamiju i zakon Kur'ana koji

⁴⁵ Original na francuskom jeziku: "Rassemblement National- Le projet présidentiel 2017". Dostupno na: <https://rassemblementnational.fr/le-projet-presidentiel-2017/>, pristupljeno 29.04.2021.

⁴⁶ Tijekom osamdesetih „400.000, većinom Alžiraca, rođenih u Francuskoj imalo je pravo automatskog dobijanja državljanstva, pa su nacionalisti, predvođeni lepenistima, tvrdili da pretvaranje stranaca u Francuze na papiru ne znači da su oni postali Francuzi i zahtjevali su da se uvede načelo da se državljanstvo mora zaslužiti.“ (Bakić, 2019: 135).

⁴⁷ Naturalizacija jeste proces dobivanja državljanstva kojeg stranac dobiva tijekom određenog boravka u stranoj zemlji, uz dobro poznavanje zakona u zemlji, volju za integracijom, poznavanje jezika, kao i volje da se odrekne trenutne nacionalnosti.

⁴⁸ Original na francuskom jeziku: "Rassemblement National- Le projet présidentiel 2017". Dostupno na: <https://rassemblementnational.fr/le-projet-presidentiel-2017/>, pristupljeno 29.04.2021.

propisuje bračni i građanski život.“ (Rydgren, 2003: 58), te da nekontrolisana imigracija vodi neredu, nezaposlenošću i nesigurnosti.

Što se tiče percepcije javnosti na problem imigracija, 2015.godine, 70% ispitanih Francuza smatralo je da u njihovoj zemlji ima previše useljenika⁴⁹. Također, oni koji podržavaju RN⁵⁰, ističu da vođe te stranke glasno govore ono što mnogi misle a šute o tome, a to je strah od ugrožavanja nacionalnog identiteta Francuza, strah od urušavanja aparata socijalne skrbi, smanjivanje nadnica prevelikom konkurencijom radnika na tržištu kao i spremnost imigranata da rade poslove za manju plaću. U pogledu zadnje migracijske krize, tijekom 2015.godine i naročito nakon masakra u Parizu na 13.11., Le Pen je izjavila: „Jednom za svagda Francuska mora da preuzme kontrolu nad granicama. Radikalne džamije moraju biti zatvorene i radikalne vođe proterane. Francuskim teroristima mora biti oduzeto državljanstvo i zabranjen ulazak u zemlju.“ (Stevanović, 2015)⁵¹. Uzimajući u obzir ovu izjavu Le Pen i predsjednički projekt, odnosno stranački program iz 2017.godine, vidimo da se on oslikava na incident koji se desio te kobne godine, kao i rješavanje problema i uzroka istih. Međutim, na izborima Le Pen je izgubila i ostala iza Macrona, iako je osvojila mnogo glasova (33,9%). Ono što možemo zaključiti iz toga jeste pomjeranje glasačkog tijela prema krajnjoj desnici i jačanje antiimigracijskih osjećaja kod građana.

⁴⁹ Podatak dostupan na <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/09/right-wing-new-reactionaries-stir-up-trouble-among-french-intellectuals>, pristupljeno 29.04.2021.

⁵⁰ Istraživanje je pokazalo da oni koji podržavaju stranke krajnje desnice su uglavnom birači srednje klase, niskog i srednjeg nivoa obrazovanja, koji uglavnom žive u ruralnim i predgradskim naseljima. Također, veći postotak birača čini muški dio populacije.

⁵¹ "Evropa se brani u Desetom arondismanu". Dostupno na

5.2. Alternativa za Njemačku (Alternative für Deutschland- AfD)

AfD je 2017.godine na izborima u Njemačkoj bila najveće iznenađenje, jer je ta konzervativna i euroskeptična stranka osvojila 94 mandata u Bundestagu (od ukupnih 709), odnosno bila je treća stranka po snazi iza CDU-a⁵² i SPD-a⁵³ i smatra se prvom uspješnom radikalnom desnicom u Njemačkoj nakon Drugog svjetskog rata. Međutim AfD nije jedina stranka koja zastupa antiimigracijske stavove, vrijedne spomena jesu i slijedeće dvije: Nacionalna demokratska stranka Njemačke (Nationaldemokratische Partei Deutschlands-NPD)⁵⁴ i Njemačko narodno jedinstvo (Deutschen Volksunion- DVU) za koje nećemo pogriješiti ako ih nazovemo neonacističkim. Ove dvije stranke nisu imale značajnih izbornih uspjeha⁵⁵, čak je DVU raspušten 2011.godine te se ujedinio sa NPD-om. Međutim, još dok je bio samostalan DVU se „oštro zalagao protiv useljavanja nenemaca u Nemačku, a također i za visoko vrednovanje nemačkih boraca u oba svetska rata, kao i amnestiju vih osuđenih ratnih zločinaca.“ (Bakić, 2019: 463). Ono što je vrijedno spomenuti po pitanju antiimigracijskog stava jest da se u zajedničkoj ideologiji NPD-a i DVU-a nalazi ksenofobija, nacionalizam i autoritarnost, pa se u programu istjecalo da „Njemačka treba da ostane zemlja Nijemaca, a to uključuje pravo na nasljedne zemlje, nacionalni identitet i puni suverenitet.“ (Mudde, 2000: 67).

Obzirom da je ovaj dio posvećen AfD-u i njegovoj politici prema migracijskoj krizi i imigracijama, prije svega potrebno je reći da je ova stranka nastala 2013.godine⁵⁶, Bakić (2019: 492) naglašava „podstaknuta dužničkom krizom u južnoj Evropi, sasvim nova politička grupa, prevashodno za ukidanje evrozone i značajnu promenu spoljne politike Nemačke“, a ta promjena odnosi se na ukidanje politike tzv. otvorenih vrata. Bakić (2019: 494) piše da „glavni razlog za izborni uspjeh AfD duguje raširenoj ksenofobiji, najverojatnije uslovljenoj osećanjem etničke ugroženosti i nezadovoljstvu birača politikom dobrodošlice⁵⁷

⁵² Kršćansko-demokratska unija (Christlich-Demokratische Union- CDU).

⁵³ Socijaldemokratska stranka Njemačke (Sozialdemokratische Partei Deutschlands- SPD).

⁵⁴ Nekadašnja Njemačka stranka Rahja, a danas NPD, pa nas i ne čudi zašto se stavlja u koš sa neonacističkim strankama, a i „dvije trećine partijskog vođstva bilo je u Hitlerovom NSDAP-u.“ (Bakić, 2019: 460).

⁵⁵ Niti jedna stranka radikalne desnice u Njemačkoj nije bila uspješna kao AfD donedavno i tu situaciju možemo prepisati razlogu povijesnog naslijeđa. Također, radikalno desne stranke u Njemačkom uvijek povezuju sa prošlošću, pa su glavni mediji bili prepreka da one ikad postanu reeventan politički faktor, međutim, AfD-u je to pošlo za rukom.

⁵⁶ Još na samom početku Alternativa za Njemačku pokušava se kloniti ikakve veze sa desnim ekstremističkim organizacijama i postaviti se negdje između desnog krila CDU/CSU-a, obzirom da sve tri pripadaju konzervativcima.

⁵⁷ Politika dobrodošlice ili njem. *Willkommenspolitik*.

Angele Merkel i njene koalicione vlade prema useljenicima⁵⁸. U pogledu imigracija, od ljeta 2015. godine europska migracijska kriza je dominirala javnim diskursom u Njemačkoj. AfD je iskoristio istaknutost pitanja migranata i usredotočio se na imigrante i imigracije u državnim izbornim kampanjama i javnim nastupima. Stranka je sve više koristila radikalniji ton i otvoreno se suojećala s drugim strankama krajnje desnice u zapadnoj Europi. Mora Gomez (2016: 10) ističe da AfD djeluje na „klasičan populistički način i da im retorika glasi na način da je korumpirana elita izdala zemlju i predala je europskim birokratima i dovela izbjeglice dajući im pozamašne socijalne beneficije uz liberalan, kozmopolitski i politički stav“.

U programu AfD-a po pitanju imigracija i migracijske krize stoji sljedeće, a uz glavni naslov „Više djece, umjesto masovne imigracije“:

1. „Moramo se suprotstaviti neželjenim demografskim kretanjima u Njemačkoj. Ekonomski neodrživa i sukobu sklona masovna imigracija nije prikladna za nas. Aktiviranjem obiteljske politike⁵⁹ mora se postići veći natalitet među domaćim stanovništvom kao jedinim srednjoročnim i dugoročnim održivim rješenjem.“ (Programm-Kurzfassung der AfD, 2016: 9)⁶⁰.

Uz poseban naslov koji glasi „Masovne imigracije, integracije i azil“ stoji sljedeće:

1. „Zbog svog zemljopisnog položaja, povijesti, naroda i gustog stanovništva, Njemačka nije klasična imigracijska zemlja. Potrebno je razlikovati politički progonjene ljude i ratne izbjeglice s jedne strane i ilegalne migrante s druge strane.
2. Potpuno zatvaranje granica Europske unije.
3. U zemlji porijekla izbjeglice, poput sjeverne Afrike, smjestiti centre za zaštitu i azil. Sigurno putovanje u Njemačku moguće je tek kad se dokaže razlog traženja zaštite.
4. Na svim njemačkim granicama na kojima se trenutno odvija nekontrolirana imigracija uvesti stroge kontrole i provjere identiteta kako bi se spriječio ilegalni prijelaz granice.

⁵⁸ Sigurno da privredna i socijalna pitanja nisu utjecala na opredjeljenje birača kojoj će stranci dati glas, obzirom da je stopa nezaposlenosti te godine iznosila 3,7%, a privredni rast je bio među najvišim u Europskoj Uniji. Podatak o nezaposlenosti dostupan na : <https://www.vecernji.hr/vijesti/zaposlenost-u-njemackoj-u-2017-najvisa-od-ujedinjenja-1217517>.

⁵⁹ Obiteljska politika, uglavnom, odnosi se na prava i povlastice koju roditelji imaju poput beskamatnih zajmova za stanove ukoliko imaju novorođeno dijete, prava za studente koji postanu roditelji itd.

⁶⁰ Original na njemačkom jeziku: „Programm-Kurzfassung der AfD auf der Grundlage des Grundsatzprogramms der Alternative für Deutschland“. Dostupno na: https://cdn.afd.tools/wp-content/uploads/sites/111/2021/02/2016-06-20_afd-kurzfassung_grundsatzprogramm_webversion_k.pdf, pristupljeno 1.05.2021.

5. Europsko pravo na slobodno kretanje dovelo je do masovne migracije unutar Europske unije iz siromašnijih u bogatije zemlje, posebno u Njemačkoj. Mora se spriječiti izravna imigracija u socijalne sustave. Zagovaramo umjerenu legalnu imigraciju iz trećih zemalja na temelju kvalitativnih kriterija. Fokus je na interesima Njemačke kao države blagostanja, ekonomske i kulturne nacije.
6. Svaki useljenik ima neizostavnu obvezu integriranja, mora se prilagoditi novom domu, a ne obrnuto. Oni koji odbiju integraciju moraju biti sankcionirani i na kraju će izgubiti pravo boravka“. (Programm-Kurzfassung der AfD, 2016: 12)⁶¹.

U AfD-ovom programu nalazimo izričit nacionalizam i gorljivu islamofobiju, jer jasno stoji da se AfD „u potpunosti zalaže za slobodu vjerovanja. Međutim, AfD se jasno suprotstavlja islamskoj praksi vjere koja je usmjerena protiv slobodnog i demokratskog temeljnog poretka naših zakona kao i protiv judekršćanskih i humanističkih temelja naše kulture. Mnogi umjereni muslimani žive mirno, integrirani su i prihvaćeni su i cijenjeni članovi našeg društva. Ti pripadaš Njemačkoj, ali islam ne pripada. Zahtijevamo:

1. Zabranu izgradnje džamija i zatvaranje istih.
2. Spriječiti financiranje izgradnje i rada džamija od strane „islamskih“ država ili „stranih donatora“.
3. Imami koji žele propovijedati u Njemačkoj, trebaju dozvolu od države.
4. Potpuno pokrivanje⁶² u javnosti je zabranjeno“. (Programm-Kurzfassung der AfD, 2016: 10)⁶³.

AfD je izjavio da će do 2050.godine u Africi biti 800 milijuna stanovnika i da „možemo očekivati stotine milijuna ljudi koji žele imigrirati u Europu, a trenutno ih ima puno više koji su spremni krenuti na sjever, a ne možemo ih primiti jer smo ih već uzeli previše.“ (MacGregor, 2019)⁶⁴.

⁶¹ Original na njemačkom jeziku: „Programm-Kurzfassung der AfD auf der Grundlage des Grundsatzprogramms der Alternative für Deutschland“. Dostupno na: https://cdn.afd.tools/wp-content/uploads/sites/111/2021/02/2016-06-20_afd-kurzfassung_grundsatzprogramm_webversion_k.pdf, pristupljeno 1.05.2021.

⁶² Što se tiče Njemačke i prava na nošenje burke i/ili nikaba, samo pokrajina Baden-Wuerttemberg prošle godine je zabranila potpuno pokrivanje lica tj. nošenje nikaba i burke u školama. Zabrana se odnosi na učiteljice i na učenice.

⁶³ Original na njemačkom jeziku: „Programm-Kurzfassung der AfD auf der Grundlage des Grundsatzprogramms der Alternative für Deutschland“. Dostupno na: https://cdn.afd.tools/wp-content/uploads/sites/111/2021/02/2016-06-20_afd-kurzfassung_grundsatzprogramm_webversion_k.pdf, pristupljeno 1.05.2021.

⁶⁴ Original na engleskom jeziku: INFOMIGRANTS „A plan to stop immigration: Germany's AfD party“. Dostupno na: <https://www.infomigrants.net/en/post/17960/a-plan-to-stop-immigration-germany-s-afd-party>, pristupljeno 3.05.2021.

Bitno je spomenuti i omladinu AfD-a, odnosno njem. *Junge Alternative* – JA, za koje se može reći da su radikalniji od svojih predvodnika, naime Bakić (2019: 506) piše da „ona surađuje s ekstremno-desničarskim udruženjima i strankama, blisko povezani sa *Neue Rechte*⁶⁵ i stoga ne čudi što JA zastupa jedan patriotizam bez predrasuda u smislu renacionalizovanja njemačke politike, usled straha od islamizacije i uverenja da su useljenici često agresivniji i kriminalu skloniji od Nemaca.“ Između ostalog, omladinski predstavnici AfD-a zalažu se za uvođenje „australskog modela“⁶⁶ u svezi sa useljeničkim pitanjem.

Još jedan agresivan stav prema migrantima vidimo u izjavi bivše predvodnice AfD-a, Frauke Petry, gdje je na samitu europskih krajnjih desnica u Njemačkoj izjavila „ako je neophodno, treba pucati u useljenike“ (Merelli, 2017)⁶⁷. Antiimigracijski stav također se vidi i kod stranačkih saborskih čelnika, Alexandra Gualanda i Alice Weidel, koji su u Bundestagu zahtijevali povratak pola milijuna sirijskih izbjeglica natrag u domovinu, obzirom da se proglasila pobjeda nad ISIL-om⁶⁸. MacGregor (2019)⁶⁹ piše o planu zaustavljanja imigracija u Njemačkoj kroz izjave AfD-ovih članova, koji je objavljen uoči izbora za Europski parlament, pa tako stoji da „AfD poziva na zaustavljanje masovnih imigracija, želimo napustiti Pakt o migracijama i izbjeglicama i podržavamo repatrijaciju⁷⁰ migranata. Odbijamo izbjegličke kvote. AfD zahtijeva suverenitet i sigurne granice.“ Ono što vrijedi istaći jeste da je AfD zadnju migrantsku krizu više vidio kroz prijetnju nacionalnom identitetu, nego kao finansijski trošak, jer je europsku imigracijsku politiku nazvao „opasnost za europsku civilizaciju.“ AfD na zadnjim izborima 2021.godine nije prošao uspješno⁷¹ kao 2017., obzirom da su ostali bez 11 mjesta u Bundestagu, odnosno dobili su manje potpore za 1.4% za razliku od zadnjih izbora.

⁶⁵ Njem. *Neue Rechte* – njemačka nova desnica.

⁶⁶ Ovaj model uspostavio je konzervativni političar i bivši premijer John Howard 2011.godine. Naime, model se odnosi na „presretanje i vraćanje čamaca s useljenicima koji se približe australijskim obalama u zemlje porekla, kao i smeštanju tražilaca azila na Papua Novu Gvineju i Nauru.“ (Bakić, 2019: 507), gdje su uvjeti za život loši.

⁶⁷ Original na engleskom jeziku: Quartz „Europe’s far-right parties are holding their first-ever “counter-summit” in Germany“. Dostupno na: <https://qz.com/885381/europes-far-right-parties-are-holding-their-first-ever-counter-summit-in-germany/>, pristupljeno 3.05.2021.

⁶⁸ Aljazeera Balkans „AfD traži repatrijaciju sirijskih izbjeglica“. Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2017/11/9/afd-trazi-repatrijaciju-sirijskih-izbjeglica>, pristupljeno 3.05.2021.

⁶⁹ Original na engleskom jeziku: INFOMIGRANTS „A plan to stop immigration: Germany’s AfD party“. Dostupno na: <https://www.infomigrants.net/en/post/17960/a-plan-to-stop-immigration-germany-s-afd-party>, pristupljeno 3.05.2021.

⁷⁰ Repatrijacija predstavlja postupak države u kojem se strani državljanin vraća u domovinu.

⁷¹ Osvojili su svega 10.1% glasova. Detaljnije na: <http://www.electionresources.org/de/bundestag.php?election=2021>, pristupljeno 01.11.2021.

Ono što vođe AfD-a ne vode računa jeste činjenica demografske slike Njemačke. Kako bi ostala globalno konkurentna, starija društva poput njemačkog, moraju pronaći nove načine primanja dovoljno kvalificiranih imigranata i zadržavanja kvalificiranih radnika, čime se današnja politika Njemačke i vodi. AfD se tu donekle i slaže i oni ne odbacuju u potpunosti useljavanje, ali naglašavaju opasnost iskorištavanja koje dolazi od organiziranog kriminala i terorističkih mreža bilo u zemljama podrijetla ili u zemljama tranzita. Migracije kao pojam, u praksi, odnosno kretanje stanovništva, imigracije i emigracije u umjerenj gustoći ne predstavljaju rizik za sigurnost Njemačke, slažu se predstavnici AfD-a. Međutim, u velikom broju, nekontrolirana i neregularna migracija može sa sobom ponijeti rizike. Sposobnost apsorpiranja i integracije migranata u domaće stanovništvo može biti preopterećeno, što može dovesti do društvene nestabilnosti.

5.3. Slobodarska stranka Austrije (Freiheitliche Partei Österreichs- FPÖ)

Stranka je nastala 1956.godine i smatrala se neonacističkom obzirom da su stranku u većem dijelu činili bivši pripadnici NSDAP⁷²-a, sve dok se nije formirala kao populistička, odnosno radikalno desna stranka devedesetih godina. FPÖ u početku svog djelovanja nije imao antiimigracijski stav niti je vodio tu politiku u središtu pažnje, kao ni na njemu zasnovanu islamofobiju, tek je od 1989.godine i „tijekom ranih devedesetih godina došlo do promene u opažaju useljenika iz bivših socijalističkih zemalja. Naime, do tada su gledani sa simpatijama kao hrabri borci protiv tiranskih režima. Ali, otkad su se granice prema Istočnoj Evropi širom otvorile, a nezaposlenost se u Austriji udvostručila, useljenici iz Istočne Evrope se smatraju pretećim ekonomskim migrantima, trgovcima alkoholom, kriminalcima koji su preterano lenji i sebični da ostanu u sopstvenoj zemlji i tamo rešavaju sopstvene probleme.“ (Wodak, cit.pr. Hervik 2011: 27). Ovaj stav „da se smatraju prijetećim ekonomskim migrantima” mislim da se promijenio tijekom migracijske krize 2015.godine, a usudio bih se reći i ranije, obzirom da sada desnica kao prijetnju radnim mjestima uglavnom vidi u ljudima koji dolaze sa Bliskog istoka i zemalja centralne Afrike. Što se tiče ideologije FPÖ-a važnost dobija pojam domovine, odnosno njem. *Heimat*⁷³, uveden 1985.godine, a otuda se javlja i austrijski patriotizam pa se mora „suprotstaviti muslimanskim manje ili više „obojenim“ useljenicima,

⁷² NSDAP: njem. *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* – Nacionalsocijalistička njemačka radnička stranka.

⁷³ „Reč je o pojmu bremenitom značenjima u vezi sa određenjem politike pripadanja političkoj zajednici i isključenosti iz nje. Devedesetih pojam je dobio dodatn značenje i radi se o odbrani kulturnog identiteta istorijski domaćih etničkih zajednica u koje spadaju Hrvati, Romi, Slovaci, Česi, Slovenci i Mađari, čiji identitet treba da bude sačuvan, jer sve ove etničke zajednice obrazuju karakterističan identitet Austrije i imaju pravo na austrijsku domovnicu.“ (Bakić, 2019: 203).

stavljaajući san o „velikoj Njemačkoj.“ (Pelinka, 2012: 9)⁷⁴. Vremenom, sredinom devedesetih FPÖ je istakao i problem socijalne skrbi i naglašavali su da ga zaslužuju samo oni koji ga ne zloupotrebljavaju. Ističu da „troškovi socijalne skrbi za nezaposlene useljenike predstavljaju najtežobniji teret koji dovodi u pitanje održivost čitavog sistema socijalne skrbi, pa se zato od austrijske vlade zahtevaju strože mere koja je u pitanju odobravanje sredstava socijalne skrbi za imigrante.“ (Bakić, 2019: 204). Naglašavaju da ne smiju imati imigraciju, već državu socijalne skrbi, kao i bogatstvo, a ne imigracije.

Bakić (2019: 205) piše da je glavno ideološko obilježje FPÖ-a zasigurno na islamofobiji zasnovan antiimigracijski stav i politika. Godine 1990., donose Rezoluciju o pitanju imigracije i to pitanje postaje jedno od glavnih kojim se vlada Austrije morala baviti. A u njoj su navedene mjere koje su se ticale imigranata i tražitelja azila. Samo tri godine kasnije FPÖ je ponudio narodnu inicijativu koja se tiče useljavanja pod nazivom „Prvo Austrija!“ (njem. *Österreich Zuerst!*). Između ostalog, njihov krajnji cilj bilo je zaštititi Austriju od „istočne invazije“ i tražili su da se održi referendum od 12 zahtjeva za kontrolu useljavanja, a to su „pooštavanje kriterija za odobrenje useljavanja, uključujući efikasniju kontrolu granica i jačanje policijskih snaga kako bi mogle sprečiti nezakonito useljavanje i kontrolu kriminala, pooštavanje kriterija za dobijanje državljanstva i kontrolu kriminala, pooštavanje kriterija za dobijanje državljanstva, momentalno proterivanje useljenika koji naprave krivično delo, pooštavanje mera protiv onih koji zloupotrebe socijalnu pomoć, te ograničenje udela učenika i studenata kojima maternji nije nemački u austrijskim školama na najviše 30 procenata.“ (Bakić, cit.pr Meret, 2009: 194-195). Ovu inicijativu nije potpisalo više od 400.000 građana, s toga se smatra neuspješnom, ali je uspjela doprinijeti da se imigracijsko pitanje dovede na dnevni red političkog diskursa.

Migracijska kriza prije nekoliko godina došla je kao blagodat austrijskom FPÖ-u. Vođa stranke u to vrijeme, Heinz-Christian Strache⁷⁵, pozvao je vlasti da dignu žičanu ogradu na granicama i da tako spriječe masovno useljavanje u zemlju, ističući da će država izgubiti kulturu i vjeru. „U jednom od izbornih plakata stajao je natpis "Sigurnost naših građana umjesto otvorenih granica za kriminalce". Strache je obećavao da je glas za Slobodarsku

⁷⁴ Original na njemačkom jeziku: "Der Preis der Salonfähigkeit: Österreichs Rechtsextremismus im internationalen Vergleich". Dostupno na: <https://www.doew.at/erkennen/rechtsextremismus/rechtsextremismus-in-oesterreich/der-preis-der-salonfaehigkeit>, pristupljeno 1.11.2021.

⁷⁵ Heinz-Christian Strache austrijski je političar i zubni tehničar koji je obnašao dužnost vicekancelara Austrije od 2017. do 2019. prije nego što je dao ostavku. Također je bio ministar državne službe i sporta od siječnja 2018. do svibnja 2019. i predsjednik FPÖ-a od travnja 2005. do svibnja 2019. Godine 2019. izbačen je iz stranke zbog sumnje za korupciju u aferi „Ibiza“.

stranku glas protiv "islamizacije" austrijske kulture. Godine 2015., također je izjavio da „Mi imamo kršćansku kulturu i želimo zadržati kršćansku kulturu za svoju djecu.“ (Langley, 2015)⁷⁶.

Ono što se u Austriji smanjilo jest ksenofobija⁷⁷, ali ono što je naraslo jest stepen islamofobije, Oesche (2008: 365-266) tvrdi da „uz islam i useljavanje kao glavnog ideološkog neprijatelja koji ugrožava nacionalnu kulturu i presudno doprinosi popularnosti „slobodara“ među onima koji se osjećaju etnički ugroženim, predstavljaju idejnu točku oslonca austrijskih“ desničara, pa je tako 2008. godine „u stranačkom dokumentu pisalo „Austriji nije potrebna ni amerikanizacija i islamizacija. Zapadna kultura je bogata i raznovrsna.“ (Bakić, 2019: 213). Strache je tijekom izbjegličkih valova 2016. godine izjavio da „Mi želimo Europu otadžbina (..) Novi fašizam dolazi od ljevice i od radikalnog islama.“ (DW, 2016)⁷⁸.

U pogledu stranačkog programa FPÖ-a iz 2011. godine spominju se imigracije i to samo pod kategorijom „Dom, identitet i okoliš“ (njem. Heimat, Identität und Umwelt) , a stoji da „Austrija nije zemlja imigracija. Stoga provodimo obiteljsku politiku usmjerenu na natalitet. Pravni i legitimni imigranti koji su već integrirani i legalno prisutni, koji govore njemački jezik, koji u potpunosti priznaju naše vrijednosti i zakone i postavili su kulturno korijenje, trebali bi dobiti pravo na boravak i naše državljanstvo.“ (Parteiprogramm der FPÖ, Heimat, Identität und Umwelt, 2011)⁷⁹. Po pitanju euroskepticizma i antimultikulturalizma pod parolom „Europa raznolikosti“ jasno daju do znanja da su posvećeni „Europljanima i autohtonim skupinama ljudi koji su se razvijali kroz povijest i čvrsto odbacujemo svaku umjetnu sinkronizaciju različitih europskih jezika i kultura nametnutim multikulturalizmom, globalizacijom i masovnom imigracijom. Europa se neće svesti na politički projekt Europske unije.“ (Parteiprogramm der FPÖ, Heimat, Identität und Umwelt, 2011)⁸⁰.

⁷⁶ Original na engleskom jeziku: DW „Refugee crisis is a boon to Vienna's far-right party“. Dostupno na: <https://www.dw.com/en/refugee-crisis-is-a-boon-to-viennas-far-right-party/a-18772019>, pristupljeno 6.05.2021.

⁷⁷ Smanjila je se ksenofobija obzirom da Austrijanci nemaju ništa protiv useljavanja primjerice Srba, Hrvata, Mađara, Slovaka, Slovenaca, Čeha i Roma sa područja Europe, smatrajući ih sposobnijim za integraciju u austrijsko društvo u odnosu na stanovništvo koje dolazi izvan „starog kontinenta“.

⁷⁸ Original na engleskom jeziku: DW „Europe's right-wing parties meet near Vienna, urge Brexit“. Dostupno na: <https://www.dw.com/en/europes-right-wing-parties-meet-near-vienna-urge-brexite/a-19339474>, pristupljeno 6.05.2021.

⁷⁹ Original na njemačkom jeziku: „Parteiprogramm der Freiheitlichen Partei Österreichs-FPÖ, Heimat, Identität und Umwelt“. Dostupno na: <https://www.fpoe.at/themen/parteiprogramm/heimat-identitaet-und-umwelt/>, pristupljeno 6.05.2021.

⁸⁰ Original na njemačkom jeziku: „Parteiprogramm der Freiheitlichen Partei Österreichs-FPÖ, Heimat, Identität und Umwelt“. Dostupno na: <https://www.fpoe.at/themen/parteiprogramm/heimat-identitaet-und-umwelt/>, pristupljeno 6.05.2021.

Iz zadnjih nekoliko godina, a prvenstveno nakon izbjegličke krize možemo vidjeti i da se vođa Narodne stranke (njem. *Österreichische Volkspartei- ÖVP*) Sebastian Kurz, kad je u pitanju imigracijska politika pomjerio udesno, a sve to zbog oštre retorike FPÖ-a i bivšeg im vođe Strachea, koji je svojom oštrom retorikom nametnuo ovo pitanje da je od velike sigurnosti po opstanku sopstvenog naroda i kulture, pa je samim tim nivo islamofobije prema useljenicima dosegao viši nivo nego što je on bio. Bakić (2019: 201) je primjetio da je 2018.godine po odluci nove vlade promijenjen zakon po pitanju roditeljskih dodataka. Taj iznos ovisio je o zanimanju i broju djece, no stupanjem nove nlade, dodatak je „usklađen s troškovima u zemljama porekla u kojima im žive deca, pa im je time značajno smanjen ukupan prihod.“ Također iste godine zatvoreno je i nekoliko džamija zbog navodnog radikalnog propovjedanja, a bio je i najavljen plan koji bi se odnosio na zabranu nošenja nikaba i burki u vrtićima i osnovnim školama⁸¹.

5.4. Danska narodna stranka (Dansk Folkeparti- DF), Švedski demokrati (Sverigedemokraterna- SD) i Nordijski naprednjaci

Danska narodna stranka je osnovana 1995.godine i jedna je od uspješnijih stranaka nordijskih zemalja. Vremenom je se sve više povezivala sa francuskom Novom desnicom (fran. *Nouvelle Droite*). Stranka je objedinjavala konzervativce, nacionaliste, luterance i populiste. Što se tiče uspješnosti, stranka je od svog osnutka imala stalan rast, a značajan iskorak napravila je na izborima za Europski parlament 2009.godine. Treba pojasniti i to da je DF nastala podjelom Napredne stranke (dan. *Fremskridtspartiet- FrP*), a razlika između naprednjaka i narodnjaka je u tom što je „Napredna stranka rabila antiimigracione teme, ali nije u ideološkoj jezgri imala entopluralističku, tj.kulturorasističku usmerenost i ksenofobični nacionalizam, što je odlikovalo danske narodnjake od samog početka.“ (Bakić, 2019: 308-309). Antiimigracijska retorika u Danskoj nikad nije bilo naročito izražena sve do osamdesetih godina prošloga stoljeća, kad dolazi do bržeg useljavanja tražitelja azila, pa je „u Danskoj ovaj broj skočio s 800 u 1983.na 9.300 u 1986., dok su ratovi za jugoslovensko nasleđe dodali još njih 14.000 u 1992.“ (Bakić, 2019: 300).

U pogledu imigracija, u stranačkom programu DF-a stoji slijedeće:

⁸¹ Treba znati da je 2017.godine Austrija zabranila nošenje burke na javnim mjestima, ali ne i u zgradama, obrazovnim ustanovama i sl.

1. „Danska nije useljenička zemlja i nikad nije bila. Stoga nećemo prihvatiti multietničku transformaciju zemlje.
2. Danska je zemlja Danaca, a građani moraju imati priliku živjeti u sigurnom pravnom društvu koje se razvija u skladu s danskom kulturom.
3. Stranci moraju biti primljeni u dansko društvo, ali samo pod uvjetom da to ne ugrožava sigurnost i demokraciju.
4. Strani državljani, u ograničenoj mjeri, u skladu s posebnim pravilima i u skladu s odredbama Ustava, mogu dobiti dansko državljanstvo.“ (Dansk Folkeparti Principprogram, 2021)⁸².

Nadalje, imigracijska politika promatra se kroz slijedeće stavove:

1. „Danska mora biti sigurna zemlja.
2. Danska mora, naravno, pomoći ljudima koji bježe od rata, ali najveć podrška ide prema susjednim područjima gdje izbjeglice trebaju zaštitu i pomoć.
3. Granična kontrola mora biti detaljna, a tražitelji azila moraju biti odbijeni na granici. Ne bi se trebali kretati kroz 5-6 sigurnih zemalja i još uvijek tvrditi da su izbjeglice.
4. Previše smo imigrirani iz zemalja Bliskog istoka i sjeverne Afrike. Danska izdvaja velika sredstva za integraciju useljenika i velike naknade za nezaposlene, umjesto da pomaže onima koji stvarno trebaju pomoć. To mora prestati.
5. Stranci koji počinu kriminalno djelo, moraju biti deportirani. Oduzeti dozvolu za boravište izbjeglicama koji odu na odmor u svoju zemlju.

U stranačkom dnevniku DF-a, *Dansk Folkeblad* često je naglašen ekonomski trošak useljavanja, politika azila, terorizam kao rezultat nezapadne imigracije, kao i da je cijena useljavanja prevelika i sl⁸³. Hervik (2011: 10, 13) smatra da je Danska narodna stranka „u tolikoj mjeri utjecala na Dansku liberalnu stranku⁸⁴ i Konzervativnu narodnu stranku⁸⁵, da stavove i politike prema useljenicima i izbjeglicama među njima više nije moguće razlikovati, te da je čitav dansi vrijednosni sistem skrenuo ka radikalnoj desnici.“ Važno je napomenuti da je DF usvojila imigracijsku politiku izazvanu migracijskom krizom 2015.godine. koja se u jednu ruku temelji i na islamofobiji, a naziva se „Usvojena politika DF-a u razdoblju 2015-

⁸² Original na danskom jeziku: „Dansk Folkeparti Principprogram“. Dostupno na: <https://danskfolkeparti.dk/politik/principprogram/>, pristupljeno 9.05.2021.

⁸³ Detaljne informacije dostupne na: <https://danskfolkeparti.dk/partiet/dansk-folkeblad/>

⁸⁴ Danska liberalna stranka: dan. *Venstre, Danmarks Liberale Parti*.

⁸⁵ Konzervativna narodna stranka: dan. *Det Konservative Folkeparti*, DKF.

2019“ (dan. *Vedtaget DF-politik i perioden 2015-2019*) koja se sastoji čak od 146 točaka, a spomenut ćemo samo one najznačajnije:

1. „Imigranti koji žive u lošim životnim uvjetima više ne mogu imati skrbništvo nad svojom djecom. Djeca se moraju poslati u ustanovu u kojoj će, između ostalog, učiti danski jezik. Izutetak od ovoga su Danci, čak i ako žive u sličnim uvjetima.
2. Ograničiti slobodu vjeroispovijesti s ciljem utjecaja na politički islam.
3. Kalkulirati troškove imigracija i smanjiti ih.
4. Pojačati kontrolu u pograničnim područjima kako bi se zaustavila ilegalna imigracija i prekogranični kriminal.
5. Poticaj za dobrovoljni povratak/repatrijaciju.
6. Zabrana pokrivanja. Zabrana nošenja cjelovitih muslimanskih kostima, burke i nikaba na javnim mjestima.
7. Dansko državljanstvo mogu dobiti samo oni koji dokažu da su ovladali danskim jezikom i kulturom.“ (Dansk Folkeparti Udlændingestramninger 2015-2019)⁸⁶.

Zanimljiva je činjenica da je još od 1987 godine, nakon što je formirano Dansko udruženje (dan. *Den Danske Forening*) postojala retorika povezivanja kriminala sa imigracijom, kojeg je baš to Udruženje isticalo, „naglašavajući da su useljenici prezastupljeni među kriminalcima i da se mafija u Danskoj zapatila blagodareći masovnom useljavanju.“ (Bakić 2019: 304). Osim toga, cilj Danskog udruženja je i očuvati dansku kulturu, jezik i način života u, kako to oni nazivaju, ugroženom svijetu kaosa, prenasaljenosti, nasilju i fanatizmu.

Švedski demokrati (SD), nacionalistička je stranka nastala 1988.godine u „ekstremno-desničarskom miljeu, okupljajući raznovrsne rasističke, nacionalističke, neofašističke, neonacističke i antiimigrantske skupine, među kojima je najvažnija bila rasistička Očuvajmo Švedsku švedskom (šved. *Bevara Sverige Svenskt*).“ (Bakić, 2019: 221). Kao i kod ranije pomenutih stranaka i kod SD se politički program temelji na etno-nacionalizmu i ksenofobiji, a ono što ova stranka najviše ističe jeste vrijednost kulture i identiteta. SD je još 2003.godine objavio da je „ključni sastojak sigurnog, harmoničnog, i stabilnog društva zajednički identitet, koji zauzvrat zahtijeva visok stupanj etničke i kulturne ujednačenosti među ljudima, a da iz ovoga proizilazi nacionalistički princip, princip jedne države, jedne nacije, koji je apsolutno temelj političkih vrijednosti Švedskih demokrata.“ (Rydgren cit. pr. Sverigedemokraterna

⁸⁶ Original na danskom jeziku: „Dansk Folkeparti Udlændingestramninger 2015-2019“. Dostupno na: <https://danskfolkeparti.dk/politik/stramninger-paa-udlaendingepolitikken/>, pristupljeno: 9.05.2021.

2003)⁸⁷. SD se zalažu na istovrsni sastav stanovništva te smatraju da je on neprocjenjiv, odnosno kulturna raznolikost čovječanstvu je neophodna koliko i biološka raznolikost prema prirodi. Po njima su različite kulture zajedničko nasljeđe čovječanstva i treba ih priznati i odvajati u korist svih.

Nakon migracijskog vala 2015.godine, vlada svake države preispitivala je svoju politiku useljavanja, pa tako su i u Švedskoj, koalicijska vlada Socijaldemokrata (šved. *Socialdemokraterna*) i Zelena stranka (šved. *Miljöpartiet de gröna*) i oporba SD-a našli kompromis i pokrenuli raspravu o promjeni migracijske politike čime su već 2016.godine ograničili mogućnosti za dobivanje dozvola za stalni boravak i olakšali deportaciju ilegalnih migranata, a posebno su desničari u svom programu naveli da „deseci tisuća ljudi ilegalno borave unutar granica zemlje, a Švedska je postala međunarodno poznata po neredima, silovanjima i građanima koji su aktivni u terorističkim mrežama.“ (SD Migration på rätt sätt, 2021)⁸⁸. Npr „od siječnja 2016. nadalje, kontrola putovnica bila je uvedena na švedskim granicama, zbog čega su zahtjevi za azilom naglo pali. U proljeće 2016. pokrenut je vladin prijedlog za privremeni zakon kojim se ograničava imigracija u Švedsku.“ (Sager, Öberg, 2017: 3)⁸⁹. SD isticalu su i veliku islamofobiju prema muslimanskim useljenicima smatrajući da su nesposobni za integraciju u švedsko društvo. U svakodnevnom društvenom i političkom diskursu islam i muslimani su „predstavljani kao zatucani, patrijarhalni i kolektivistički usmereni, dok je švedska kultura, iako čvrsto zasnovana na hrišćanstvu, istovremeno sekularna, rodno egalitarna i individualistička.“ (Bakić, 2019: 228). Ono što karakterizira SD jest nacionalistička i islamofobična banalnost koja se svodi na to što bi oni „isključili muslimane iz švedskog društva, umjesto da ih, kako savjetuju druge političke struje, trpe, obrazuju ili izrabljuju.“ (Mulinari, Neergard, 2014: 48-49). Jimmie Åkesson⁹⁰ je često iznosio u javnosti da se njihovo useljavanje mora ograničiti zato što predstavljaju „prijetnju švedskom nacionalnom identitetu, jer se muslimani teže da se distanciraju od švedskog društva.“ (Jungar, 2015: 50-51).

⁸⁷ Original na engleskom jeziku: „Radical Right-wing Populism In Sweden and Denmark“. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/236803141_Radical_Right-wing_Populism_in_Denmark_and_Sweden_Explaining_Party_System_Change_and_Stability, pristupljeno 14.05.2021.

⁸⁸ Original na švedskom jeziku: „SD Migration på rätt sätt: En modern och rättvis asylrätt“. Dostupno na: <https://sd.se/vad-vi-vill/migrationspolitik/>, pristupljeno 15.05.2021.

⁸⁹ Original na engleskom jeziku: „Articulations of deportability. Changing migration policies in Sweden 2015/2016“. Dostupno na: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1401309/FULLTEXT01.pdf>, pristupljeno 15.05.2021.

⁹⁰ Jimmie Åkesson je švedski političar. Godine 2005 je izabran za predsjednika Švedskih demokrata i pod njegovim vodstvom u 16 godina, stranka je izrasla u jednu od najvećih i najvažnijih u švedskoj politici. Stranka je treća je po znaci u zemlji.

Kad govorimo o Nordijskim naprednjacima, oni se dijele na danske i norveške naprednjake. Danski naprednjaci (dan. *Fremskridtspartiet*- FrP) po pitanju imigracija zalažu se za oprezno davanje danskog državljanstva i redizajniranje konvencije o izbjeglicama, pa tako u programu stranke stoji da „Konvencija o izbjeglicama potječe iz 1951. godine, tj. od prije više od pola stoljeća, pa je sada vrijeme da se preispita i ažurira. Tehnološki razvoj omogućuje ljudima iz cijelog svijeta pokucaju na danska vrata i mi smo ih dužni primiti ako ispune zahtjeve konvencije. To može na kraju imati negativne posljedice i za zemlje domaćine i za imigrantske skupine.“ (Politik, Stop for den forældede flygtningekonvention, 2021)⁹¹. Zalažu se to da se Konvencija mora izmijeniti, te da se izbjeglicama mora pomoći izvan teritorija Danske uz smanjenje želje da se domognu Europe.

Nešto oštrij stav prema imigracijama imaju norveški naprednjaci (nor. *Fremskrittspartiet*- FrP) i u svom programu imaju detaljno razrađenu politiku prema useljavanju i sistemu azila. Oni su istakli da je migracijska kriza iz 2015. godine „pokazala da sistem azila nije održiv s ekonomske, demografske, socijalne i sigurnosne politike ili humanitarne perspektive. Istodobno, prognoze UN-a nagovještavaju porast stanovništva u narednim desetljećima. Zbog toga povećani migracijski izazovi također mogu predstavljati osnovu za promjenu postojećeg azilnog sustava.“ (Streng og ansvarlig Partiprogram 2017 - 2021, 2017)⁹². Stoga u programu navode da je sadašnji sistem azila neučinkovit, nepravedan, ne funkcionalan i da ga treba smjesta mijenjati. U programu pod posebnom kategorijom „Izbjeglice“ (nor. *Flyktninger*) stoji da „norveško socijalno društvo u potpunosti ovisi o strogoj i odgovornoj imigracijskoj politici. Naše rješenje je „Model FrP“ koji se odnosi na uspostavljanje centara za azil u Africi i Aziji, u kojima će izbjeglice moći tražiti azil iz svog neposrednog područja dok su pod zaštitom.“ (Flyktninger, Vi kan hjelpe flere i nærområdene, 2017)⁹³. Kad je u pitanju migracijska kriza iz 2015.godine, norveški naprednjaci su mišljenja da izbjeglice spašene na Mediteranskom moru moraju biti vraćeni natrag u zemlje odakle su došli kao prevenciju da spriječe ostale da se ne upuštaju u putovanja opasna po život.

“Ono što uznemirava Skandinaviju je uspon desničarske partije Švedskih demokrata koji su uspjeli ući u Parlament sa ksenofobnim stavom prema imigrantima. Ta stranka se pozicionira

⁹¹ Original na danskom jeziku: „Frihed Tryghed og handlekraft Fremskridtspartiet“. Dostupno na: <https://www.fremskridtspartiet.dk/partiet/politik/>, pristupljeno 15.05.2021.

⁹² Original na norveškom jeziku: „Fremskrittspartiet: Innvandringspolitikk Partiprogram 2017 – 2021“. Dostupno na: <https://www.frp.no/var-politikk/innvandring-og-integrering/innvandringspolitikk>, pristupljeno 20.05.2021.

⁹³ Original na norveškom jeziku: „Fremskrittspartiet: Flyktninger, Vi kan hjelpe flere i nærområdene“. Dostupno na: <https://www.frp.no/var-politikk/innvandring-og-integrering/flyktninger>, pristupljeno 20.05.2021.

u švedskom društvu na premisama antiislamske ideologije i protiv multikulturalizma. Nije za potcijeniti pojava desničarenja u zemljama koje su nukleus demokracije, kao što su skandinavske države, koje su, upravo zbog izvanredno snažnog razvoja demokracije već nekoliko decenija oaza željene slobode za imigrante iz konfliktnih svjetova Trećeg svijeta a koji, obespravljeni i poniženi u svojim zemljama, u Skandinaviji pronalaze uvjete za ljudsku emancipaciju.” (Ćurak, 2014)⁹⁴.

4.5 Švicarska narodna stranka (Schweizerische Volkspartei- SVP)

SVP predstavnica je desnice u Švicarskoj, nastala je 1971.godine, a na popularnosti dobiva tek devedesetih godina. Od tada, pa sve do danas SVP dobivala je sve veću podršku i ona je bila „najjača desna stranka u Europi koja uživa podršku gotovo 30%⁹⁵ birača.“ (Žugčić, 2016: 25). A vrhunac toga jesu izbori iz 2015.godine, u jeku migracijske krize, kada osvaja 29,4% glasova⁹⁶, dok je se ta podrška smanjila 2019.godine na 25.6%.⁹⁷ Po pitanju imigracija, SVP u svom programu ističe da treba smanjiti imigraciju na „zdravu“ razinu, ali priznaju da ekonomija ovisi o stranim radnicima. „Svatko tko dođe u Švicarsku trebao bi biti u mogućnosti brinuti se o sebi, integrirati se i pridržavati se lokalnog pravnog sistema. Imigracija bi trebala koristiti Švicarskoj. Nekontrolirana imigracija iz EU posebno stavlja starije radnike pod sve veći pritisak. Umjesto kvalificiranih radnika, u Švicarsku dolaze jeftini radnici i njihova rodbina.“ (Ausländerpolitik der SVP, 2019)⁹⁸. Jedan od glavnih razloga zbog kojih migranti useljavaju u Švicarsku, navode iz SVP-a, jesu visok životni standard i dobar prosperitet, te da im je Švicarska upravo zbog ekonomskih i socijalnih razloga privlačna.

„Svatko tko je teret državi, počini kazneno djelo, protivi se lokalnim običajima i tradiciji ili pokazuje radikalne tendencije, mora biti protjeran.“ (Parteiprogramm der SVP, 2019: 38)⁹⁹, stoji u jednom dijelu stranačkog programa. Po pitanju ideologije, SVP je u svoj politički

⁹⁴ „Uspon radikalne desnice u Evropi”. Dostupno na: <https://www.6yka.com/novosti/nerzuk-curak-uspon-radikalne-desnice-u-evropi>, pristupljeno: 20.05.2021.

⁹⁵ Ovih 30% podrške SVP je imala nakon izbora 2015.godine, međutim danas je taj postotak manji za nekih 4% do 5%, ali i dalje stoji među najjačim strankama europske desnice.

⁹⁶ Rezultati izbora u Švicarskoj iz 2015.godine dostupni na: <http://www.electionresources.org/ch/nationalrat.php?election=2015>, pristupljeno 22.05.2021.

⁹⁷ Podatci o savezničkim izborima iz 2019.godine dostupni na: <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/20/two-green-parties-on-track-for-gains-in-swiss-elections>, pristupljeno 22.05.2021.

⁹⁸ Original na njemačkom jeziku: „Ausländerpolitik der SVP, Zuwanderung auf ein gesundes Mass reduzieren“. Dostupno na: <https://www.svp.ch/partei/positionen/themen/auslaenderpolitik/>, pristupljeno 22.05.2021.

⁹⁹ Original na njemačkom jeziku: „Frei und sicher. Ich will’s, Ich wähl’s, Parteiprogramm 2019 bis 2023.“ Dostupno na: https://www.svp.ch/wp-content/uploads/Parteiprogramm_DE_19_23_190402.pdf, pristupljeno 22.05.2021.

diskurs „ubacio“ „ksenofobični nacionalizam, ispoljen u evrofobiji, islamofobiji i antiuseljeničkoj nastrojenosti, te nacionalističkoj politici suočavanja s prošlošću; autoritarnost, ispoljenu u podržavanju vojske, zalaganju za borbu protiv droge i pooštavanju kazni za prestupnike i povezivanju kriminala s masovnim useljavanjem.“ (Bakić, 2019: 373). SVP tvrdi da je „od uvođenja slobodnog kretanja ljudi Europskom unijom, udio stranaca oko 1,1 milijun (700 000 samo iz zemalja EU) narasla je na dobrih 2,1 milijuna ljudi. Svaki četvrti stanovnik Švicarske je stranac.“ (Partieprogramm der SVP, 2019: 38)¹⁰⁰. Osim toga, masovna imigracija za njih predstavlja ugrožavanje sigurnosti, slobode, narušava stopu nezaposlenosti, pejzažnu sliku, stvaraju gužve na ulicama i sl. Švicarski desničari ističu integraciju, kao jako važan proces koji svaki useljenik mora proći, a isto tako važno je naučiti jezik i upoznati se s običajima i tradicijom. Navode da to može biti uspješno samo ako postoji volja za integraciju, a i sama vlast bi trebale osigurati integraciju stranaca.

U pogledu politike azila, SVP pod posebnim naslovom „Schengen-Dublin ne radi“ (njem. *Schengen/Dublin funktioniert nicht*) iznosi da je „cilj da se ilegalna imigracija sprečava na vanjskoj granici Schengena. No, zaštita granica EU ne funkcionira. Korisnici ovog sistema su krijumčari ljudi i trgovci ljudima. U Europi su registrirani samo neki od useljenika¹⁰¹. Besplatno putovanje (otvorene schengenske granice) unutar Europe znači da ilegalci slobodno prolaze. Migranti mogu nesmetano i neregistrirano putovati u zemlju u koju žele. Čak i one koji su već registrirani u drugoj zemlji često ne možemo vratiti, jer ih države odbijaju ili su ih bili namjerno propustili bez registracije.“ (Partieprogramm der SVP, 2019: 46)¹⁰².

4.6. Liga za sjever (Lega Nord per l'Indipendenza della Padania)

Liga je osnovana 1991.godine i u koaliciji je sa nekoliko stranka desnog centra i krajnje desnice¹⁰³. Povijesni cilj stranke je transformirati Italiju u saveznu državu, dopuštajući Padaniji¹⁰⁴ da zadržava više poreznih prihoda koji se tamo prikupljaju pod režimom fiskalnog

¹⁰⁰ Original na njemačkom jeziku: „Frei und sicher. Ich will's, Ich wähl's, Partieprogramm 2019 bis 2023.“ Dostupno na: https://www.svp.ch/wp-content/uploads/Partieprogramm_DE_19_23_190402.pdf, pristupljeno 22.05.2021.

¹⁰¹ Ovaj član u programu SVP-a osobito vrijedi kao odgovor na migracijsku krizu iz 2015.godine, kada se Schengen doslovno urušio već na Grčkoj granici pod pritiskom velikog izbjegličkog vala.

¹⁰² Original na njemačkom jeziku: „Frei und sicher. Ich will's, Ich wähl's, Partieprogramm 2019 bis 2023.“ Dostupno na: https://www.svp.ch/wp-content/uploads/Partieprogramm_DE_19_23_190402.pdf, pristupljeno 22.05.2021.

¹⁰³ Godine 2018., nakon regionalnih izbora, koaliciju desnice činile su stranka *Lega Nord*, zatim Berlusconijeva *Forza Italia*, Melonijeva *Fratelli d'Italia*, Lupijeva *Noi con l'Italia* i De Polijeva *Unione de Centro*.

¹⁰⁴ Padanija je naziv i predložena neovisna država koja obuhvaća sjevernu Italiju, a izvedeno je od imena rijeke Po, čiji sliv obuhvaća veći dio regije, usredotočen na dolinu rijeke Pad, glavnu ravnicu sjeverne Italije.

federalizma. Liga, obzirom da je stranka sa sjevera Italije, oduvijek je imala negativan stav prema „južnjacima“, odnosno dijelu stanovništva koji živi na jugu Italije, a koji se osobito odnosio na imigrante koji su porijeklom iz zemalja Afrike i Bliskog istoka. Sredinom devedesetih godina useljavanje afričkih i azijskih migranata postajalo je sve masovnije, tako da je „odranije prisutan isključivi, tj. ksenofobični i autoritarni padanski nacionalizam.“ (Bakić, 2019: 272). Glede toga, „sjevernjaci“ su stanovništvo sa juga Italije ponekad nazivali i „Afrkancima“, a stav političke ideologije Lige postajao je sve više islamofobičan i antiimigracijski nastrojen. Po pitanju imigracija, stranka zauzima oštar stav prema kriminalu koji su isključivo počinile osobe useljenici i prema onima koji se ilegalno nalaze u zemlji, a osobito prema imigrantima iz muslimanskih zemalja. Podržavaju promicanje imigracije iz nemuslimanskih zemalja kako bi se zaštitio "kršćanski identitet" Italije i Europe, koji bi se prema stranačkim dužnosnicima trebao temeljiti na "judeokršćanskoj baštini".

Mario Borghesio¹⁰⁵, Ligin parlamentarac, iznio je antiimigracijski stav izjavivši da „prisustvo milion imigranata ponovo donosi odavno iskorijenjene bolesti poput tifusa, kolere, tuberkuloze, i čak slučajeve virusa ebole.“ (Bakić cit.pr. Ruzza, Fella 2009: 91). U Liginj propagandi već je 2009.godine „došlo do poistovjećivanja islama, imigracije i terorizma.“ (Meret, 2009: 161). Godine 2008., u predizbornoj kampanji Liga je iskoristila simboličan prikaz, odnosno poster „indijskog poglavice koji se pojavljuje sa tradicionalnim pokrivačem orlovskog perja. Velikim slovima rečenica je usredotočena na temu ilegalne imigracije, a ona glasi: „Nisu mogli postaviti pravila o imigraciji. Sada žive u rezervatima! Razmislite o tome.“ (Corriere, 2008)¹⁰⁶. Stranka je također izrazito euroskeptična i protive se „euro“ valuti nazivajući je „kriminalnom“ valutom. Salvini¹⁰⁷ je 2013.godine izjavio da je cilj stranke „postati istinski nacionalna sila i saveznik sa drugim desničarskim skupinama u zajedničkoj borbi protiv „neprijatelja svih Talijana“: ilegalne imigracije, Europska unije i ekonomska krize.“ (Cremonesi, 2014: 11).

¹⁰⁵ Mario Borghesio talijanski je političar i član je Lige sjevera. Imao je vrlo buran život tijekom 2000-tih zbog napada na migrante i oštih poruka prema istima, kao i rasističkih izjava. Belgijska policija uhitila ga je u rujnu 2007.godine zbog sudjelovanja na prosvjedu protiv islamizacije Europe. Detaljnije dostupno na: <http://archivio.corriere.it/Archivio/interface/landing.html>.

¹⁰⁶ Original na talijanskom jeziku: „Corriere della Sera, Manifesto leghista con l'indiano“. Dostupno na: https://www.corriere.it/Primo_Piano/Politica/2008/03_Marzo/07/pop_lega_pellerossa.shtml, pristupljeno 29.05.2021.

¹⁰⁷ Matteo Salvini, talijanski je političar, novinar i bivši ministar unutarnjih poslova. Smatra se istinskim euroskeptikom, kao i to da je veliki protivnik ilegalnim imigracijama u Italiji i drugim zemljama Europske unije. Vjerni je član i tajnik stranke Lega Nord od 2013.godine.

Tijekom migracijske krize 2015.godine Italija je bila hvaljena od strane EU-e zbog svoje uloge u spašavanju izbjeglica i migranata koji su pristigli čamcima, ali isto tako i pribojavala se rasta sve većoj podršci radikalnoj Ligi. I dok je papa iste godine kritikovao vlade država zbog ne poštovanja prema izbjeglicama jer su im, kako je rekao „zatvorili vrata“ i da oprost traže pred Bogom, Salvini je odgovorio: „Iz znatiželje, koliko ima imigranata u Vatikanu?“ (REUTERS, 2015)¹⁰⁸. Iste godine Francuska, Italija i Njemačka su se dogovorile da udruže snage kako bi identificirali migrante koji dolaze morem i kako bi ih brzo premjestili širom Europske unije ili ih vratili u njihove matične zemlje, ako se odbiju njihovi zahtjevi za azilom u Europi. Tijekom migracijske krize i u periodu kasnije, Matteo Salvini i Liga uspjeli se doći do izražaja u Italiji koristeći društvene mreže, objavljujući jasan, lako razumljiv sadržaj koji demonizira imigrante i hvali stranku. Njegov se sadržaj na društvenim mrežama vrtio oko tri glavne poruke: stvaranje razlika „mi“ nasuprot „njima“, prebacivanje krivnje na migrante zbog loše ekonomije i poistovjećivanje imigracija sa kriminalom i „islamskom invazijom“. Ove metoda stranačkog diskursa dovela je do porasta antiimigracijskih osjećaja u Italiji, ali isto tako i do nasilja i napada domaćeg stanovništva na migrante. Ono što je vrlo bitno naglasiti jest uloga masmedija u stvaranju antiimigracijskog raspoloženja, ne samo u Italiji već i drugim europskim zemljama, gdje su bili pokretači rasta podrške radikalnim desnicama. A ono što su masmediji najviše negativno pisali o imigrantima, jeste pitanje da li među tim ljudima ima opasno potencijalnih pojedinaca iza kojih se skrivaju teroristi, kao i to da useljenici „krađu“ posao domaćem stanovništvu i narušavaju socijalni aparat staranja. Bakić (2019: 285) piše da su „pažljivi istraživači italijanske političke scene još 2010. ispravno predvideli da će Liga za sever, koja je 2002. imala poster sa natpisom „Ne hordama!“, predizbornu kampanju 2008. vodila pod sloganom „Zatvorimo naše granice“, a onu iz 2018. pod parolom „Prvo Italijani!“, u bliskoj budućnosti prikupiti većinu svojih novih pristalica od onih koji su tada još podržavali Berluskonija.“ Tako da su Ligaši, oslanjajući se na politiku izazivanja straha kod građana od masovnih imigracija u zemlji, ostvarili odlične rezultate¹⁰⁹. Po pitanju rješavanja problema masovnih migracija i pokušaja da se imigranti domognu Italije, desničari ističu važnost suradnje sa EU, posebice u pogledu sigurnosti euro-mediterranske regije jer je mediteranski bazen dio ruta ilegalne imigracije, posebice s Afričkog roga i Sahela.

¹⁰⁸ Original na engleskom jeziku: „REUTERS: Pope criticizes nations that close doors to migrants“. Dostupno na: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-pope-idUSKBN0OX0XN20150617>, pristupljeno 7.06.2021.

¹⁰⁹ Rezultati izbora dostupni na: <http://www.electionresources.org/it/2018/chamber.php?region=>, pristupljeno 7.06.2021.

5.7. Mađarski građanski savez - Fidesz (Magyar Polgári Szövetség) i Pokret za bolju Mađarsku – Jobbik (Jobbik Magyarországért Mozgalom)

Kad govorimo o krajnjoj mađarskoj desnici, mnogi će misliti da je to Orbánov¹¹⁰ Fidesz¹¹¹ obzirom na njegovu radikalnu retoriku prema migrantima tijekom 2015. godine i dominacije nad medijima. Fidesz u dobroj mjeri pripada desnici, međutim, nešto radikalniji stav ima Jobbik, pa se on smatra krajnjom desnicom, donekle, obzirom da se tijekom migracijske krize 2015. i 2016. godine desio niz izmjena političkih usmjerenja u mađarskoj politici. U manifestu stranke Jobbik (2003) ističe se da je “pokret Jobbik za bolju Mađarsku vrijednosna, konzervativna, domoljubna kršćanska stranka s radikalnom¹¹² metodologijom”¹¹³ (Jobbik, Pokret za bolju Mađarsku uobičajeno se naziva Jobbik, a mađarska riječ *jobb* znači „bolje“ ili označava smjer „desno“, odnosno u značenju stranke, „bolji izbor“. U prvoj polovici 21. stoljeća Mađarska je zapala u političku, ekonomsku i socijalnu krizu, čije su simbolike bile demonstracije i krajnje desničarska pobuna protiv tadašnjeg premijera Ferenc Gyurcsányja 2006. godine¹¹⁴, te je to bio i uzrok naglog rasta Jobbika u nekoliko godina kasnije. U Mađarskoj je oduvijek postojao određen stepen rasizma usmjeren prema Romima, a „Jobbik je uspješno iskorištavao antiromska osjećaja i uveo je novi politički stil komunikacije, čiji je cilj bio isključivo stvaranje skandala i kontradikcija s glavnim vrijednostima. Jobbik je u politički diskurs uveo pojam „ciganski zločin“¹¹⁵, koji bi se mogao promovirati kao pobuna protiv establišmenta“. (Krekó, Hunyadi, Szicherle, 2019)¹¹⁶. Jedna od glavnih posljedica Jobbikovog djelovanja bila je pojava brze radikalizacije javnog političkog diskursa. Njihova

¹¹⁰ Viktor Orbán mađarski je premijer i obnaša tu funkciju još od 2010. godine. Predsjednik je *Fidesza*, nacionalne konzervativne stranke.

¹¹¹ *Fidesz* je nacionalna konzervativna stranka čiji je predsjednik mađarski premijer Viktor Orbán. Trenutno je najjača stranka u Mađarskoj i u koaliciji je sa Kršćanskom demokratskom narodnom strankom (KDNP-*Kereszténydemokrata Néppárt*) uz potporu koja je nešto manja od 50%.

¹¹² Ovim možemo vidjeti kako Jobbik sam sebe svrstava na desnicu izrazom kako imaju “radikalnu metodologiju”

¹¹³ Original na engleskom jeziku: “Jobbik: Manifesto”. Dostupno na: <https://www.jobbik.com/manifesto> pristupljeno: 28.06.2021.

¹¹⁴ Gyurcsány je mađarski poduzetnik, političar i bivši premijer. Za premijera je izabran 2004. godine, međutim, nakon dvije godine zbog lošeg ekonomskog stanja u državi, vlada je bila prisiljena lagati javnosti u kakvoj se zapravo situaciji nalaze a sve u cilju osvajanja izbora. Nedugo zatim kad je audio snimka jedne sjednice izašla u javnost, a premijer potvrdio njenu autentičnost, to je izazvalo brojnu pobunu i demonstracije u Budimpešti, te je dao i ostavku.

¹¹⁵ „Ciganski zločin“ jeste pogrdan naziv predrasuda prema tom narodu, odnosno mit kojeg je Jonathan Lee dobro opisao, a odnosi se na to da Romi prosjačenjem iskorištavaju velikodušnost drugih ljudi, da Cigani kradu djecu, da su agresivni i čine u prosjeku više zločina, zatim da su uključeni u trgovinu ljudima i da će prije prevariti nego što će pošteno zarađivati”. Original na engleskom jeziku: "Travellers Times: The myth of "Gypsy criminality"". Dostupno i detaljnije na <https://www.travellerstimes.org.uk/features/myth-gypsy-criminality>.

¹¹⁶ Original na engleskom jeziku: "Brookings: Anti-Muslim populism in Hungary: From the margins to the mainstream". Dostupno na: <https://www.brookings.edu/research/anti-muslim-populism-in-hungary-from-the-margins-to-the-mainstream/>, pristupljeno 15.07.2021.

se taktika usmjerila na govore mržnje i antiromske osjećaje u društvu i antiimigraciju, što je otvorilo put i Fideszovim protuimigracijskim, protumuslimanskim i protuislamskim porukama tijekom i nakon 2015.godine, a Fidesz kako bi zadržao birače morao je skrenuti pažnju na ona pitanja koja Mađari smatraju važnim, a to su u tom periodu bila pitanja imigracija u zemlji, te su stoga koristili gotovo sličan diskurs kao i Jobbik.

Može se reći da je Fidesz “narušio” na neki način Jobbikovu titulu predstavnika krajnje desnice u Mađarskoj, obzirom da su tijekom migracijske krize 2015.godine dominirali nad medijima i javnim diskursom u zemlji. Od 2015.godine, za Fidesz “glavni neprijatelji postali su izbjeglice i migranti te oni društveni i politički akteri koji u vladinoj retorici pomažu, organiziraju i dovode ih u Europu (npr. Nevladine organizacije, EU i sl.). Kao posljedica toga, Fidesz je uspio povećati svoju popularnost od početka svoje imigracijske kampanje: potpora stranke povećala se s 24% u ožujku 2015. na 38% u siječnju 2019.godine”. (Krekó, Hunyadi, Szicherle, 2019)¹¹⁷. Fideszov oštar antiimigracijski stav i retorika potpuno su restrukturirali krajnju desnicu i pokrenuli lančanu reakciju. Što se tiče migracija, krajnje desne organizacije¹¹⁸ odjednom su se našle na istoj platformi kao i vladajuća stranka. Iako je Fidesz dugo koristio taktiku kako bi preuzeo teme od krajnje desnice i implementirao ih u politiku kako bi “skinuo vjetar s jedra krajnje desnice”, ovaj fenomen dosegao je vrhunac s pitanjem migracija.

Juhász (2017: 24) u svom djelu “The Year of Rearrangement” piše da se “Jobbik nije mogao natjecati sa Fideszom po tom pitanju, 2013.godine su ubrzo izmijenili svoju strategiju, te se sve više pozicionirali kao umjerena desničarska stranka, zadržavajući pritom strogu antiimigracijsku poziciju.”¹¹⁹. Ovim primjerom vidimo kako se u Mađarskoj, na političkoj sceni, desio niz ispreplitanja političkih usmjerenja. Jobbik, koji je smatran krajnjom desnicom, povukao se na desni centar, na umjerenu desnicu, a Fidesz koji je bio umjerena desnica, pomjerio se još desnije. Jobbikovo pomjerenje na umjerenu desnicu povećalo je unutarnje borbe između onih koji su se htjeli vratiti radikalnijem pristupu i onih koji su željeli zadržati trenutačno stanje. To je rezultiralo odvajanjem većine Jobbikovog radikalnog krila iz stranke i formiranjem suparničke krajnje desne stranke “Naša domovina” (mađ. *Mi Hazánk*

¹¹⁷ Original na engleskom jeziku: "Brookings: Anti-Muslim populism in Hungary: From the margins to the mainstream". Dostupno na: <https://www.brookings.edu/research/anti-muslim-populism-in-hungary-from-the-margins-to-the-mainstream/>, pristupljeno 15.07.2021.

¹¹⁸ Desna organizacija kao što je “Mađarska garda”.

¹¹⁹ Original na engleskom jeziku: “Political Capital, The Year of Rearrangement: The Populist Right and the Far-Right in Contemporary Hungary”. Dostupno na: http://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/Atrendezodes%20Eve_ENG_oldalpar.pdf, pristupljeno 28.08.2021.

Mozgalom) u lipnju 2018¹²⁰. Kad govorimo o politici prema imigracijama u toj zemlji, odnosno o politici azila, Orbanova vlada je pooštrila zakonodavstvo o azilu u 2017. i 2018. godini kako bi otežali useljavanje. Mađarski useljenički zakoni sada se smatraju najrestriktivnijim u Europskoj uniji. Prema sadašnjim propisima, “migranti koji dolaze iz trećih zemalja, odnosno iz onih koji se smatraju sigurnim, nemaju pravo na azil, njihove se prijave automatski odbijaju. Budući da su se sve susjedne zemlje smatrale sigurnim trećim zemljama, gotovo svi migranti i izbjeglice koji su prolazili kroz te susjedne zemlje na putu za Mađarsku, nisu mogli dobiti status azila.” (Verseck, 2019)¹²¹. Također, tijekom perioda migracijskih valova 2015.godine, Orban je iskoristio pitanje imigracija za vođenje političke kampanje, te je oštrom retorikom stvorio osjećaj nelagode kod mnogobrojnih Mađara kako na tisuće izbjeglica i migranata svakodnevne ulaze u zemlju. Treba naglasiti i činjenicu da su većina tih ljudi Mađarsku posmatrali samo kao tranzitnu zemlju, odnosno cilj im je bio stići u Austriju, Njemačku ili Francusku, a ne se zadržati u Mađarskoj. U tom kontekstu, Orban je obećao bio suzbijanje "ilegalnih migracija" i zaštitu zemlje od tzv. islamskog terorizma, masovnog useljavanja i otuđenja kulture. U rano ljeto 2015.godine Orbanova vlada izgradila je ogradu uz granicu sa Srbijom. Do rujna 2015.godine Mađarska je zatvorila granice i od tada je rasporedila na tisuće graničnih policajaca. “U isto vrijeme, mađarski parlament usvojio je niz posebnih zakona koji se odnose na migracije nakon što je objavio “izvanredno stanje”. One su na snazi od početka 2016.godine.

Odredbe tzv. "hitne migracije" daju službenicima policije i vojske široke operativne ovlasti u cijeloj zemlji. Na primjer, građanska prava poput slobode kretanja ili slobode okupljanja mogu se neopravdano prekinuti, a domovi se mogu pretraživati bez sudskih naloga.” (Verseck, 2019)¹²². Kad se raspravlja o pitanju integracija useljenika u Europi, “Fidesz isključuje mogućnost integracije muslimanskih useljenika u Europu, pa čak i miran suživot kršćanske i muslimanske civilizacije.” (Hirado.hu. 2017)¹²³. Dodato je, između ostalog, da se obje religije temelje u vjerovanje jednog Boga, pa stoga postoji neka vrsta suživota u

¹²⁰ Detaljnije u vezi nastanka nove stranke na: <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/part-lett-a-mi-hazank-2466446>, pristupljeno 28.08.2021.

¹²¹ Original na engleskom jeziku: “Infomigrants, Hungary's slow descent into xenophobia, racism and human rights abuses”. Dostupno na: <https://www.infomigrants.net/en/post/20220/hungarys-slow-descent-into-xenophobia-racism-and-human-rights-abuses>, pristupljeno: 7.09.2021.

¹²² Original na engleskom jeziku: “Infomigrants, Hungary's slow descent into xenophobia, racism and human rights abuses”. Dostupno na: <https://www.infomigrants.net/en/post/20220/hungarys-slow-descent-into-xenophobia-racism-and-human-rights-abuses>, pristupljeno: 7.09.2021.

¹²³ Original na mađarskom jeziku: “Hirado.hu, Képtelenségnek tűnik a keresztények és a muszlimok civilizációjának együttélése”. Dostupno na: <https://hirado.hu/2017/07/17/keptelensegnek-tunik-a-keresztenyek-es-a-muszlimok-civilizaciojanak-egyuttelese/>, pristupljeno 7.09.2021.

određenim granicama, ali to nužno neće prevladati niti se očitovati u Europi. Po pitanju Fideszove politike, ona je izrazito euroskeptična i anti ljevičarska, a to se može vidjeti čitajući njihov stranački program i njihove ciljeve.

U jednom odlomku “Moramo zaštititi Mađarsku!” (mađ. *Meg kell védenünk Magyarországot!*) stoji da mađarska ljevica djeluje “protiv mađarskih interesa u Briselu i posljednjih godina dosljedno vodi imigracijsku politiku. Da im je pošlo za rukom, Mađarska bi sada bila puna imigranata, ne bi bilo ograde, kvota bi bila provedena i bili bi zadovoljeni interesi briselske imigracijske politike.” (Fidesz.HU. 2020)¹²⁴. U istom odlomku također osuđuju “pro-migracijske” planove i ciljeve Brisela, te da zapravo žele Europu naseliti imigrantima, te da se to ne smije dogoditi. Fidesz je kao i Jobbik, isključivo kršćanska, nacionalna i konzervativna stranka, s tim da Fidesz nešto više pažnje usmjerava na očuvanje vrijednosti identiteta i obitelji, pa stoga stoji da su “djeca i obitelji najvažniji resursi države, te da budućnost Mađarske i Mađara raste u našoj djeci, kao i opstanak Europe i očuvanje kulturnog integriteta.” (Fidesz.HU. 2018)¹²⁵.

Kada pogledamo sigurnosnu politiku Mađarske iz 2012 godine može se vidjeti kako za sigurnosne prijetnje povezuju migraciju i trgovinu opojnih sredstava, ali migracija se istražuje autonomno, odnosno samostalno jer može nositi rizike za javnu i nacionalnu sigurnost. Iako je Mađarska uglavnom tranzitna zemlja, ne može se isključiti da će sve veći broj ilegalnih migranata Mađarsku smatrati zemljom domaćinom. “Strategija se fokusira na: suradnju s EU-om u schengenskom prostoru i zaštitu vanjskih granica; izbjegavanje marginalizacije migranata kroz učinkovitu borbu protiv ilegalne migracije i razvoj strategije integracije; suzbijanje ilegalne migracije uz intenzivne borbe protiv organiziranog kriminala i trgovine ljudima, kao i daljnji razvoj politika protjerivanja, repatrijacije i reintegracije; učinkovita vizna politika, te pojačane suradnje s trećim zemljama iz kojih dolaze migranti, s posebnim naglaskom na identifikaciju i upravljanju osobama koje predstavljaju rizik za nacionalnu sigurnost i učinkovitost postupaka u vezi s dozvolama za ulazak i boravak jer se

¹²⁴ Original na mađarskom jeziku: “Fidesz.hu, Meg kell védenünk Magyarországot!”. Dostupno na: <https://fidesz.hu/add-tovabb/meg-kell-vedenunk-magyarorszagot>, pristupljeno 7.09.2021

¹²⁵ Original na mađarskom jeziku: “Fidesz.hu, A gyermek és a család a legfontosabb erőforrásunk!”. Dostupno na: <https://fidesz.hu/add-tovabb/a-gyermek-es-a-csalad-a-legfontosabb-eroforasunk>, pristupljeno 7.09.2021.

ozbiljni sigurnosni rizici također mogu povezati s legalnom migracijom.” (Estevens, 2018)¹²⁶.

5.8. Pretpostavke za rast popularnosti europskim radikalnim strankama

U posljednjih šest godina, nestabilnost na Bliskom istoku i tzv. islamski terorizam, percipirani su kao dvije glavne prijetnje svakodnevnom životu zapadnih društava. Fenomen radikalne desnice postaje sve veći sigurnosni izazov za mnoga zapadna društva i posljedično, mainstream kreiranje politike opasno zanemaruje prijetnje koje predstavljaju pokreti krajnje desnice. U Europi, uspjeh AfD-a prije nekoliko godina na saveznim i državnim izborima ubrzao je raspad dvanaestogodišnjeg razdoblja političke stabilnosti u zemlji pod Angelom Merkel. U južnoj Europi, talijanska desnica Lega Nord uspjela je preuzeti kontrolu nad javnim dnevnim redom kroz Ministarstvo unutarnjih poslova i svoju imigracijsku politiku. Bez obzira na posljednji procvat krajnje desnice nakon izbjegličke krize 2015.godine, njezina trenutna pojava u zapadnim liberalnim demokratijama može se pratiti do financijske krize 2008. godine. Posljedično, ekonomsko i socijalno stanje pogoršano krizom među europskim društvom, povećale su privlačnost radikalne desnice. Vjerojatno se politička platforma kojom je krajnja desnica rješavala pritužbe ljudi može promatrati kao potencijalni odgovor na kulturne, društvene i političke promjene uzrokovane globalizacijom u posljednjih 40 godina i migracijsku krizu kroz masovno useljavanje zadnjih desetak godina.

Ono što na prvom mjestu utječe na rast podrške radikalnim desnicama jeste masovno useljavanje u zemlju. Drugi faktor bio bi nepovjerenje u trenutni politički sustav¹²⁷, te samim tim većina bi smatrala da trenutna vlada nije sposobna riješiti novonastali problem masovnog useljavanja. Treći faktor bila bi kombinacija ekonomskog i socijalno stanja u zemlji (visina nadnica za imigrante koji su spremni raditi za manje nadnice, te tako predstavljaju prijetnju domaćem stanovništvu koje će biti u strahu od “krađe posla”, zatim iskorištavanje socijalnog staranja, odnosno u očima desničara, korištenje “nezaslužene pomoći”, konkurencija na tržištu zbog prevelikog broja useljenih, prijetnja sigurnosti kod građana od strane imigranata u njihovoj zemlji). Četvrti i ključan faktor jeste osjećaj nacionalne pripadnosti, domoljubnost i

¹²⁶ "Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies". Dostupno na: <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-018-0093-3>, pristupljeno: 7.09.2021.

¹²⁷ Npr. AfD je nedavno u svoj politički program uvrstio referendum o izlasku Njemačke iz EU, kao i vođenje kampanje protiv lockdowna izazvan pandemijom COVID-19. Zalažu se za “Normalnu Njemačku”, kako to stoji u programu, te samim tim žele da privuku naklonost i podršku građana kojima je dosta restriktivnih mjera i lockdownova.

konzervativizam na individualnoj razini. Dakle, rečeno u nekoliko riječi, stepen njegovanja kulturnog identiteta.

Po pitanju uspješnosti na izborima, “čak i bez osvajanja većine u parlamentima, politizacija i konačna sekuritizacija imigracije i multikulturalizma pomogli su skupinama krajnje desnice da unaprijede svoje ciljeve i približe se široj parlamentarnoj zastupljenosti ili čak pozicijama u vladi.” (Mendoza, 2019)¹²⁸. Pretpostavlja se, također, da će podrška radikalnoj desnici dolaziti od strane slabije i srednje obrazovanih građana i to pogotovo onih koji dolaze iz ruralnijih područja, dok oni obrazovaniji i iz urbanijih lokacija čini samo manji broj birača desnice. “Birače radikalno desnih stranaka karakterizira relativno niska razina obrazovanja. Najmanja vjerojatnost je da će za radikalno desne stranke glasovati visokoobrazovani. Najveći postotak birača, ovisno o zemlji, imaju osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje. Osim navedenih karakteristika, važne su i same preferencije i stavovi birača. Jedan od glavnih razloga za davanje podrške radikalno desnim strankama su antiimigrantski stavovi”. (Žugčić, 2016)¹²⁹.

¹²⁸ Original na engleskom jeziku: “The Security Implications Of The Far-Right's Rise In Europe”. Dostupno na: <https://thesecuritydistillery.org/all-articles/the-security-implications-of-the-far-rights-rise-in-europe>, pristupljeno 25.10.2021.

¹²⁹ “Usporičeno radikalno desnih stranaka u Europi i problemi imigracije”. Dostupno na: <https://repositorij.fpzg.unizg.hr/islandora/object/fpzg%3A180/datastream/PDF/view>, pristupljeno 25.10.2021.

6. Sigurnosni aspekti migracijske krize i useljavanja

Migracijska kriza, a s tim i masovna imigracija u Europi, postala je simboličko težište, odnosno, stup problema na kojem se radikalna stranka desnice oslanja i svoje zabrinutosti ogleda kroz nacionalni identitet i kulturu, sigurnost i suverenitet. Ulaskom u 21.stoljeće i nakon terorističkih napada na “blizance” 11.09. 2001. godine, radikalna je desnica napredovala u svijetu povećane nesigurnosti i egzistencijalnih prijetnji, osobito u Europi. Već u to vrijeme dolazi do jačanja desničarske retorike protiv multikulturalizma i predrasuda o muslimanima i islamu, kao vjeri i narodu čija je ideologija ekstremna i čija kultura ne pripada kontinentu kao što je Europa. Milijuni izbjeglica vidjeli su 2015.godine Europsku uniju kao sigurno utočište i mjesto gdje mogu živjeti u miru sa svojim obiteljima, ali među njima ima pojedinaca koji su vođeni političkim ciljevima i ekstremnim religijskim uvjerenjima, tako da predstavljaju ozbiljnu prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti.

Bliski istok i sukobi u tom regionu srž su svjetskih kriza, traju već desetljećima i kao takvi su posljedično doveli do migracija kao sigurnosnog problema koji uglavnom pogađa zemlje Europske unije. Ono što radikalni desničari vide kao jedan od srži problema masovnih migracija i useljavanja jeste prikrivena želja “briselskog establišmenta” za radnom snagom kako bi maksimizirali profit na temelju jeftine radne snage koja dolazi raditi za manje nadnice i to politikom dobrodošlice, a samim tim ugrožavajući nacionalni identitet i sigurnosti domaćeg stanovništva, kao i socijalnu skrb. Postoji nekoliko glavnih kategorija, odnosno sigurnosnih aspekata koje europska desnica naglašava, a koji su ugroženi upravo migracijskom krizom, odnosno masovnim useljavanjem, a skoro su identične u svakom stranačkom programu, to su:

1. Granični prijelazi;
2. Prijetnja sigurnosti domaćem stanovništvu (kroz prizmu ekonomske i socijalne sigurnosti);
3. Ugrožavanje suvereniteta države, nacionalnog identiteta i kulture i
4. Prijetnja tzv. “judeo-kršćanskoj europskoj baštini”.

Dakle, postoji sekuritizacija četiri glavne osi, a to je: prijetnja sigurnosti domaćem stanovništvu kroz socioekonomsku osu, zbog nezaposlenosti, porasta neformalne ekonomije i krize socijalne države. Sekuritizira se i gubitak narativa kontrole koji povezuje suverenitet, granicu i unutarnju i vanjsku sigurnost. Ugrožavanje identiteta, gdje se migranti smatraju prijetnjom nacionalnom identitetu i demografskoj ravnoteži domaćeg stanovništva. I

naposljetku jeste postojanje političke sekuritizacije kao rezultat antiimigrantskih, rasističkih i ksenofobičnih diskursa. Po pitanju integracije imigranata, desnice ističu da je to nemoguće, pogotovo ne za one koji dolaze sa bliskoistočnih i afričkih zemalja, pa tako Savage (2004: 27) piše da “ako imigranti nisu integrirani u domaćim zajednicama, osobito ako dolaze iz potpuno drugačijeg kulturnog okruženja, potencijalni rizik od vjerskih i etničkih sukoba obično je veći, što zahtijeva nove vladine napore za integraciju etničkih manjina u nacionalne zajednice.” Po pitanju prihvata imigranata, godine 2016., “mađarski premijer Viktor Orban je predložio održavanje referenduma kako bi se vidjelo da li Mađari prihvataju kvote kojima se Vlada protivi,” (SRNA, 2016)¹³⁰, a na referendumu pitanje je glasilo “Želite li dopustiti da Europska unija odlučuje o naseljavanju nemađarskih građana bez odobrenja mađarskog parlamenta?”. Ishoda je bio takav da je na referendum “izašlo oko 40% od 8.26 milijuna Mađara s pravom glasa, a prema prvim rezultatima njih 98.3% koji su glasovali bili su protiv kvota. To znači da je 3.249 milijuna Mađara odbilo migrantske kvote EU, dok je 2004. godine na referendumu oko pristupanja Mađarske EU "za" glasovalo njih 3.056 milijuna.” (HINA, 2016)¹³¹. Ono što predlažu članovi ID Grupe po pitanju sigurnosti jeste da je potrebna “bolja zaštita vanjskih granica EU-a. Svaki narod ima pravo na zaštitu, kontrolu i nadzor vlastitih granica. EU bi se trebala usredotočiti više o učinkovitom vraćanju ilegalnih i kriminalnih imigranata u svoje zemlje porijekla. Europska civilizacija, njezino kršćansko naslijeđe i nacionalni identiteti trebaju biti zaštićeni i njegovani” (ID Group, 2019: 4)¹³², također oštro se protive pregovaranju o pristupanju Turske EU-u, koja je nije europska država, te da se tome mora se stati na kraj, jer ukoliko bi Turska postal članicom, zabilježilo bi se do tada ne viđeno masovno useljavanje na “stari kontinent”.

Tijekom migracijske krize prije šest godina, europska krajnja desnica je svojom oštrom retorikom skoro nadvladala nad mainstream medijima po pitanju izbjeglica i migranata koji su dospjeli ili su pokušali domoći se Europe. Kritizirali su EU zbog politike otvorenih vrata, a kasnije su neke zemlje članice i odbacili kvotu prihvata imigranata. Osobito su osudili Njemačku, a zatim i druge zemlje koji su na bilo koji način podržavali tadašnju njem.

¹³⁰ “Mađarski referendum o migrantima u drugoj polovici 2016.”. Dostupno na: <https://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=189964>, pristupljeno 27.10.2021.

¹³¹ “Na mađarski referendum o izbjeglicama izašlo 40% birača; čak 98% građana glasovalo protiv kvota”. Dostupno na: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/svijet/na-madarski-referendum-o-izbjeglicama-izaslo-40-biraca-cak-98-gradana-glasovalo-protiv-kvota-427599>, pristupljeno 27.10.2021.

¹³² Original na engleskom jeziku: “Statutes of the Identity and Democracy (ID) Group In the European Parliament”. Dostupno na: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/kantodev/pages/102/attachments/original/1582196570/EN_Statutes_of_the_ID_Group.pdf?1582196570, pristupljeno 27.10.2021.

kancelarku Angelu Merkel, jer su je smatrali odgovornom zbog prekomjernog dolaska imigranata sa Bliskog istoka i centralne Afrike, te da su svi dobrodošli. Desnica je migracijsku krizu i useljavanje gledala kroz prizmu sigurnosnih problema, dakle, prisutnost izbjeglica i migranata u svojoj zemlji su posmatrali (i posmatraju) kao ugrožavanje nacionalnog identiteta i kulture, sigurnosti domaćeg stanovništva, suvereniteta, socijalnog aparata i sl. Europska desnica na ksenofoban i rasistički način opisiva te sigurnosne probleme. Prvi i zajednički segment svakoj krajnjoj desnici jeste taj da problem gledaju kroz prijetnju prisutnosti jedne religije, u ovom slučaju kroz islamofobiju, dakle kroz strah od širenja islama i ugrožavanja kršćanskog stanovništva, što je vrlo dobro prošlo kod birača i jedan je od glavnih razloga zašto podržavaju baš njih. Meret (2009: 178) piše da “radikalni desničari islamofobično naglašavaju odbranu rasno-etničkog identiteta vlastite i drugih nacija u EU pred zamišljenom “navalom nebijelih muslimana” koji prijete europskoj kulturi i nacionalnom identitetu i sigurnosti”. Bakić (2019: 294) opisuje “sigurnosni paket” talijanske Lige, koji je 2009.godine usvojen u parlamentu Italije, odnosno skup zakona koji je “propisao strože kazne za razne prestupe, ozakonjenje dobrovoljačkih nenaoružanih patrola građana u gradovima, uvođenje “zločina nezakonite imigracije”, što je u praksi značilo osudu ilegalnih useljenika na kazne zatvorom i pripisivanje strancima viših taksi za dobivanje boravišnih dozvola i državljanstva.”

Nakon masovnog priljeva migranata, sigurnosne implikacije su neporecivi i treba ih se adekvatno riješiti, na što se desnica najviše dotaknula u svojim programima. U prvom slučaju, to predstavlja veliki izazov za zemlje koje prihvataju migrante i zahtjeva odgovarajuću organizaciju sustava humanitarne pomoći, kao i stvaranje okruženja pogodnog za integraciju. Migracijsku krizu i masovne imigracije, kao sigurnosni problem, ne vide samo stranke, nego i brojne desničarske organizacije, a sigurno među njima je najpoznatija Pegida, odnosno antiislamski i krajnje desničarski politički pokret. (logo PEGIDA, odnosno njem. *Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*¹³³). Pegida je osnovana 2014.godine sa sjedištem u Dresdenu i registrirana je kao dobrovoljna udruga. Cilj ovog pokreta je “obuzdati useljavanje i spriječiti islamizaciju Europe i Njemačke” (BBC, 2014)¹³⁴. Najveće demonstracije dogodile su se 2015.godine, nakon terorističkog napada na satirični tjednik, Charlie Hebdo i brojale su oko 25.000 sudionika. “Njemačka Pegida vjeruje da se

¹³³ “*Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes.*” Što bi u prijevodu značilo “Domoljubni Europljani protiv islamizacije Zapada”.

¹³⁴ Original na engleskom jeziku: “BBC, Who goes to German Pegida 'anti-Islamisation' rallies?”. Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30776182>, pristupljeno 4.11.2021.

Njemačka sve više islamizira¹³⁵ i definira se kao opozicija islamskom ekstremizmu.” (Spiegel, 2014)¹³⁶. U programu ove organizacije po pitanju imigracija stoji sljedeće:

1. “Zaštita i očuvanje našeg njemačkog identiteta mora biti obveza vlade. Zaustavite politički ili vjerski fanatizam, radikalizam i islamizaciju.
2. Njemačka mora stvoriti i provesti imigracijski zakon: prema demografskim, ekonomskim i kulturnim aspektima. Kvalitativna imigracija umjesto nekontrolirane masovne imigracije mora biti zajamčena.
3. Uzroci krize azila moraju se regulirati.
 - a) Organizirati smještaj za tražitelje azila u odgovarajuće, zatvorene prihvatne kampove dok se ne razjasne njihovi osobni podatci i njihovo porijeklo. Odluka o postupku azila mora se donijeti u roku od 3 mjeseca. Ova je odluka obvezujuća, pravni lijekovi nemaju suspenzivno djelovanje.
 - b) Pojačati graničnu kontrolu.
 - c) Razlog za bijeg iz domovine treba smatrati samo progon zbog političkih uvjerenja i vjere, kao i rat i iznenadne katastrofe.
 - d) Moraju se postići sporazumi sa susjednim zemljama o troškovima repatrijacije; ako to ne uspije, svi tražitelji azila moraju biti odbijeni na relevantnim granicama ili ih se odmah vratiti.” (PEGIDA, 2017)¹³⁷.

Prema gore navedenim stavkama, može se vidjeti da desničarske stranke imaju gotovo identične zahtjeve za reguliranje krize migracije, kao i u ovom slučaju jedna desničarska organizacija. Bitno je naglasiti da stranke desnice gledaju ovaj sigurnosni problem i kroz ekonomsku sferu, odnosno “diskurs radikalne desnice o imigracijama dotakao je slobodu kretanja radne snage unutar EU -a, čime je potaknuta još jača struja euroskepticizma u većini europskih zemalja, ovaj put u vezi s nesigurnošću radnih mjesta i plaća.” (Kallis, 2014: 16)¹³⁸, dakle, desničari naglašavaju da imigranti ugrožavaju radna mjesta, obzirom da su spremni raditi za manje nadnice.

¹³⁵ Prema jednoj SPIEGEL-ovoj anketi, mnogobrojni Nijemci su dijelili mišljenja prosvjednika. Naime, oko 34% građana složilo se s prosvjednicima Pegide da se Njemačka sve više islamizira. Čak i prije početka pokreta Pegide, broj desničarskih prosvjeda bio je u porastu diljem zemlje.

¹³⁶ Original na engleskom jeziku: “Spiegel, Anti-Muslim Movement Rattles Germany”. Dostupno na: <https://www.spiegel.de/international/germany/anti-muslim-pegida-movement-rattles-germany-a-1009245.html>, pristupljeno 4.11.2021.

¹³⁷ Original na njemačkom jeziku: “PEGIDA.de, Program: Dresden Thesen”. Dostupno na: <https://www.pegida.de/>, pristupljeno 4.11.2021.

¹³⁸ Original na engleskom jeziku: “Analysis, The Radical Right in Contemporary Europe”. Dostupno na: https://file.setav.org/Files/Pdf/20150102163845_the-radical-right-in-contemporary-europe-pdf.pdf, pristupljeno 4.11.2021.

Očigledno je da desničari prenaplaćavaju negativan utjecaj masovnih useljavanja kroz loše ekonomsko stanje u državi i to kroz stav da se “zaposlenost domaćih radnika na tržištu s višom nadnicom smanjuje jer ih je manje voljno raditi pri nižoj nadnici. U tom se smislu domaći radnici odupiru imigrantima optužujući ih kako smanjuju domaće nadnice na tako niske razine da se više ne isplati raditi, odnosno kako „oduzimaju“ poslove domaćim radnicima”. (Penava, 2011: 339)¹³⁹. “Mnoge studije pokazale su kako negativan sentiment prema imigrantima naročito dolazi od nisko kvalificiranih radnika zato što su imigranti najčešće niskokvalificirani radnici te im predstavljaju konkurenciju na tržištu rada.” (Banovac, 2020: 15)¹⁴⁰.

Između ostalog, desnica je u svojim programima uvijek isticala važnost stepena obrazovanja kod imigranata i problema globalizacije, odnosno poznato je da što je niža razina obrazovanja, to su niži državni prihodi, a što je starija populacija vjerojatnije je da će se globalizacija vidjeti kao prijetnja. Štoviše, oni koji se osjećaju bliskim populističkim strankama uglavnom su motivirani strahom od globalizacije¹⁴¹. Po pitanju ilegalnih useljavanja, prema Stivachtisu (Güler cit.pr. Stivachtisu, 2008: 16), “ilegalna imigracija velikih razmjera, može opteretiti financijske kapacitete zemalja domaćina u smislu stanovanja, obrazovanja ili socijalne skrbi”, a upravo se to dešavalo tijekom migracijske krize prije nekoliko godina. “Shvatanje da imigranti „krađu” posao domaćih radnika i shvatanje, obrazloženo ili ne, da tražioci azila i izbeglice dobijaju veću socijalnu pomoć od državljana ovih zemalja, doprinosi povećanju prezira prema državi i prema društvu u celini. Lična nesigurnost domaćih radnika navodi ih da zanemare generalno nesigurne uslove u kojima imigranti teže da pronađu sebe, prihvatajući često poslove koje domaća radna snaga nerado obavlja.” (Grečić i Korać, 2012: 2010)¹⁴².

Radikalni desničari u svojim stranačkim programima svoju domovinu prikazuju kao državu blagostanja, a ako nije onda to ona mora biti, jer država mora biti predstavljena “kao sistem socijalne zaštite za one koji pripadaju etnički definisanoj zajednici i koji su doprinijeli tome. Imigranti su prikazani kao slobodni utovarivači koji ne doprinose sistemu, ali koriste njegove

¹³⁹ “Utjecaj migracija na europsko tržište rada”. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/112251>, pristupljeno 4.11.2021.

¹⁴⁰ “Stavovi o imigrantima u europskim zemljama”. Dostupno na: <https://repozitorij.efzg.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A5673/datastream/PDF/view>, pristupljeno 4.11.2021.

¹⁴¹ “U Njemačkoj se 78% pristaša desničarske Alternative für Deutschland (AfD) boji globalizacije. U Francuskoj, 76% birača Front National (FN) strahuje od globalizacije. U Austriji, 69% posto pristaša Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ) strahuje od globalizacije”. (Eupinions, 2016). Original na engleskom jeziku: “Opinions, Moods, and Preferences of European Citizens”. Dostupno i detaljnije na: <https://eupinions.eu/de/text/fear-not-values>, pristupljeno 7.11.2021.

¹⁴² “Politički diskurs ekstremne desnice u Zapadnoj Evropi: pitanje imigracije”. Dostupno na: <http://repozitorijum.diplomacy.bg.ac.rs/434/>, pristupljeno 7.11.2021.

prednosti.” (Kitschelt, 2000: 22)¹⁴³. Važno je napomenuti kako je natalitet europskog naroda, točnije europskih nacija u padu posljednjih nekoliko desetljeća, samim tim dolazi i do starenja radne snage, a za EU je od ključne važnosti ekonomija, pa stoga mogućnost za spas postoji samo u prihvaćanju imigranata, za što se radikalna desnica oštro protivi, jer se time ugrožava nacionalni identitet. “Sa starenjem stanovništva u Europi, uz demografske i ekonomske neravnoteže, javlja se sve veća potreba za prihvaćanjem međunarodnih imigranata”. (Jovančević, 2018: 27)¹⁴⁴. Dok bi nacionalni identitet podrazumijevao prepoznavanje "nas" i "njih", s obzirom na to da nacija predstavlja: „skupinu ljudi koja posjeduje zajedničke i posebne elemente kulture, jedinstven ekonomski sustav, u kojem svi članovi imaju građanska prava i osjećaj solidarnosti koji proizlazi iz zajedničkog iskustva i koji stvara zajednički teritorij.” (Podunavac, 2000: 77). Za nacionalni identitet radikalna desnica podrazumijeva da je to zajednički jezik, kulturu i povijesti. “S obzirom da je kultura dinamična kategorija, sklona promjenama i podložna novom oblikovanju, svaka promjena odražava se u nacionalnom identitet. Dakle, kulturni i nacionalni identiteti su konstrukcije i tijekom vremena oblikovati u skladu sa zahtjevima društva i okoline. Globalizacija i umrežavanje svjetovi su intenzivirali međukulturnu komunikaciju. Kroz povijest je potvrđeno da dodir različitih kultura može biti jedan od razloga sukoba. Razlozi sukoba mogu biti sljedeći:

1. Individualne razlike (same karakteristike pojedinca, počevši od fizičkih do mentalnih).
2. Kulturne razlike;
3. Organizacijske poteškoće (pravna regulativa, raspodjela sredstava, integracija sustava);
4. Jezične poteškoće.

Suvremeno društvo je kontradiktorno, turbulentno i "rizično". Upravo zbog toga karakteristika je uglavnom vezana uz krizu identiteta.” (Subošić, Vasiljević, 2017: 85)¹⁴⁵. Uspoređujući ove razloge sa programima europskih radikalnih stranaka, može se vidjeti da gotovo u većini programa stoji naglasak na krizi identiteta, iako u njima neće to izravno stajati kao “kriza”. Po pitanju sigurnosti granica, Jobbik ističe u svom programu za Mađarsku, koja je ionako postupila ekstremno, dizajući bodljikavu žicu i premlaćivajući one koji su uspjeli

¹⁴³ Original na engleskom jeziku: “The Radical Right-Wing Extremism in Western Europe: A Comparative Analysis”.

¹⁴⁴ IDEAS: “Novi val velikih imigracija u europi i ekonomske implikacije za Hrvatsku i nove članice Europske unije”. Dostupno na <https://ideas.repec.org/h/zag/chaptr/18-02.html>, pristupljeno 7.11.2021.

¹⁴⁵ "Migrantska kriza kao izazov za očuvanje nacionalnog identiteta članica EU". Dostupno na: <http://jakov.kpu.edu.rs/handle/123456789/765>, pristupljeno 7.11.2021.

ući na teritorij, da to kako su postupali po nalogu Orbana, ipak nije dovoljno, odnosno, Jobbik vjeruje da je “koncept Mađarske i nekih drugih država koje same štite granicu EU-a, neodrživ. Osiguravanje integriteta granice i postavljanje većeg broja mađarskih graničnih snaga koje se mogu rasporediti zahtijevaju doprinose svih država članica EU-a, dok zemlje koje nisu u mogućnosti ili ne žele zaštititi vanjske granice, moraju pomoći tražiti putem Frontexa¹⁴⁶. Zaštita europskih povijesnih vrijednosti odgovornost je svih nas.” (Jobbik, 2019: 11)¹⁴⁷.

Kaya¹⁴⁸ (2009: 10) je još odavno pisao o sekuritizaciji migracija, odnosno “stigmatizaciji migranata”, kao glavnu prijetnju sigurnosti kroz aspekt političkih izbora i da je “prolifracija granične kontrole, represije nad strancima i tako dalje, ima manje veze sa zaštitom, a više sa političkim pokušajima da neke segmente biračkog tijela uvjeri u dokaze o konkretnim mjerama poduzetim kako bi se povećala sigurnost.”¹⁴⁹. Dobar razlog uspona desnice u Europi je i strah domaćeg stanovništva od multikulturalizma i ugrožavanja nacionalnog identitet, što desničari vrlo često naglašavaju u svojim programima. Grečić i Korać (2012: 211) pišu da je “sve veći broj imigranata koji pripadaju različitim kulturnim, etničkim i verskim manjinama naseljava zapad Evrope. Zabeležen je veliki priliv izbeglica i azilanata u poslednjih petnaest godina, što doprinosi percepciji različitosti, gde useljenici, u nekim slučajevima, osporavaju starosedelačke kulture i nameću drugačije norme ponašanja”¹⁵⁰, tako da samim tim raste nepovjerenje, pa čak i osjećaj neprijateljstva prema istim. Desničari se zalažu za izmjenu cijelog sustava Schengena kao i Dublinske konvencije i politike azila obzirom da je “nedjelovanje sustava azila kod građana EU-a stvorilo percepciju o imigraciji kao problemu, a posljedično i terorizmu, odnosno da je broj podnesenih zahtjeva za azilom u državama članicama snažno utjecao na percepciju imigracije kao ključnoga problema EU-a”. (Bježančević: 1245). Predstavnicima radikalne desnice ističu da je se pojavio osjećaj straha kod

¹⁴⁶ Frontex je europska agencija za graničnu i obalnu stražu, važan je dio europskog mehanizma za zaštitu slobodnog područja, sigurnosti i pravde. Podrška Frontexa na vanjskim granicama pomaže jamčiti slobodno kretanje bez provjera unutarnjih granica.

¹⁴⁷ Original na engleskom jeziku: “Jobbik, Safe Europe, Safe Hungary!, Programme for the 2019 European Parliamentary Elections: Safe Europe, Predictable Daily Life,, European solution against migration”. Dostupno na: https://www.jobbik.com/safe_europe_free_hungary, pristupljeno 7.11.2021.

¹⁴⁸ “Ayhan Kaya je njemačko-turski politički analitičar i stručnjak za sljedeće oblasti: “politička teorija, etnička pripadnost i globalni poredak, suvremene političke ideologije, politika kulturne raznolikosti, međunarodne migracije politika transnacionalizma itd. trenutno je profesor politike i Jean Monnet Katedra za europsku politiku interkulturalizma na Odsjeku za međunarodne odnose Sveučilišta Bilgi u Istanbulu.” (Istanbul Bilgi University, 2018). Dostupno i detaljnije na: <https://www.bilgi.edu.tr/en/academic/staff/ayhan-kaya/>, pristupljeno 7.11.2021.

¹⁴⁹ Original na engleskom jeziku: “Islam, Migration and Integration”.

¹⁵⁰ “Politički diskurs ekstremne desnice u Zapadnoj Evropi: pitanje imigracije”. Dostupno na: <http://repositorijum.diplomacy.bg.ac.rs/434/>, pristupljeno 9.11.2021.

Euroljani i koji postaju sve više skeptični po pitanju sigurnosti. U vezi multikulturalizma potrebno je neke stvari objasniti.

Obzirom da je Europska unija stvorena kao jedinstvena zajednica nadnacionalnih europskih država, multikulturalizam je postojao i bio prihvaćen i nikada nije doveden u pitanje, ali samo po pogledu europskog naroda i kulture, vremenom, dolaskom mnogobrojnog naroda sa prostora Bliskog istoka, i zemalja Afrike on je doveden u pitanje i postao polemika u političkim diskursom gotovo svake zemlje članice EU. Njemačka, država za koju bi smo zasigurno rekli da je multikulturalizam uspio, pokazalo se da nije. Angela Merkel je još 2010.godine izjavila da je multikulturalizam u Njemačkoj propao na temelju objavljene “studije zaklade Friedrich Ebert koja je ustvrdila da je u protekle dvije godine snažno porasla ksenofobija. Više od trećine ispitanika smatra kako bi imigrante, u trenutku kada počnu nestajati radna mjesta, trebalo naprosto vratiti u zemlje iz kojih su došli. Gotovo 60 posto ispitanika je pak istaknulo kako smatraju da muslimanima treba ograničiti vjersku službu¹⁵¹”. (Jutarnji list, 2010)¹⁵².

Za odbacivanje multikulturalizma možemo povezati teoriju kulturnog identiteta. Za tu teoriju Banovac (pr. Sidesu i Citrinu, 2007)¹⁵³ piše da bi “protuimigrantski sentiment trebao biti izraženiji kod osoba koje imaju snažne emocije vezane za nacionalni identitet, koji ujedno naglašava kulturnu homogenost. Također, protuimigrantski sentiment bi trebao biti izraženiji kada je u zemlji jako uočljivo da se imigranti razlikuju od domaćeg stanovništva i to po običajima, načinu oblačenja i vrijednostima”. Prema ovoj tvrdnji, teorije kulturnog identiteta, slobodno se može zaključiti kako upravo u onim zemljama (Poljska, Mađarska, Slovačka, Češka, Finska itd) u kojima postoji jako domoljublje, patriotizam i snažna emocionalna veza sa nacionalnim identitetom, postoji prisutnost antiimigracijskom stava, osobito prema imigrantima sa područja Bliskog istoka i dijelova Afrike, a s tim ujedno prisutna je i islamofobija prema istim. Ono što je se često moglo čuti na TV-u prilikom izjava radikalnih desničara tijekom masovnih useljavanja 2015.godine, jeste pitanje koje se veže za sekuritizaciju migrantske krize i koje se otad često postavlja, a to je – da li među tim ljudima

¹⁵¹ Ograničavanje ljudima islamske vjeroispovijesti obavljanje vjerskih dužnosti je jedan i od prijedloga radikalnih desnica, a pogotovo oni sa ekstremnog krila.

¹⁵² Jutarnji.hr: “Angela Merkel: Multikulturalizam u Njemačkoj u potpunosti je propao”. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/angela-merkel-multikulturalizam-u-njemackoj-u-potpunosti-je-propao-3123122>, pristupljeno 9.11.2021.

¹⁵³ “Stavovi o imigrantima u europskim zemljama”. Dostupno na: <https://repozitorij.efzg.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A5673/datastream/PDF/view>, pristupljeno 9.11.2021.

ima potencijalno opasnih pojedinaca. Naime, teroristički napadi koji su se desili od 2014.godine u Europi, počevši od terorističkog napada u Madridu, Parizu, Briselu, Nici itd. su slučajevi tzv. „domaćeg terorizma“. A „domaći terorizam“ znači da su ga počinili islamski ekstremisti sa državljanstvom države u kojoj žive, dakle bivši migranti. „Činjenica je da su „domaći“ teroristi u najvećem dijelu, čvrsto integrisani državljani zemalja prema kojima usmjeravaju agresiju. Obavještajne službe i stručnjaci sve više obraćaju pažnju na prijetnju „domaćeg terorizma“ – terorističke napade koje su izvršili pojedinci koji su ili rođeni ili odrasli u na Zapadu, a u posljednjih nekoliko godina, više stotina muškaraca i žena rođenih ili odraslih na Zapadu učestvovali su, ili im je obezbijedena podrška za tzv. islamske terorističke napade“. (Krstić, 2017: 482).

Nemoguće je zanemariti utjecaj i međunarodnog terorizma na razvoj migracijsko-sigurnosne veze. Trenutačno “viđenje terorizma unutar EU, posebice nakon nedavnih napada, može rezultirati sličnom situacijom kao što se dogodila u SAD-u nakon 11. rujna, s uključivanjem pitanja useljavanja u antiteroristički program. Doista, to je bio jedan od razloga zašto je migracija postala intenzivan objekt za sigurnosnu analizu”. (Burgess, 2011: 14). Radikalni desničari žele terorizam oblikovati kroz javno mnijenje o migracijama, što opravdava potrebu za boljim razumijevanjem terorizma i religije. Ako se to ne uspije, može se pretpostaviti da bi svaki musliman mogao biti potencijalni terorist, što bi moglo dovesti do islamofobije unutar Europe, a što je desničarima i cilj, budući da podaci potvrđuju da muslimani pate od više razine diskriminacije u zapadnim demokracijama, u usporedbi s drugim vjerskim manjinama, posebno od 2001.godine.

”Političko djelovanje i mediji ključni su elementi za dekonstruiranje ovih asocijacija između imigracije i terorizma, te između imigracije i kriminala, potičući tako više tolerancije i prihvaćanja. Sekuritizacija imigracije je i rezultat i uzrok ekstremističkih narativa unutar desnih političkih stranaka” (Bigo, 2002: 65). Ono što je logično jeste da bi povećanje imigracijskih tokova trebalo ojačati integracijske politike i narative kako bi se izbjegao porast desnog populizma kao odgovor na neuravnoteženo useljavanje, unutar ekstremno desnih i euroskeptičnih stranaka koje u kontekstu postekonomske krize pronalaze novo nezadovoljno biračko tijelo koje je spremno podržati konzervativni pristup na pitanja migracije. Bitno je napomenuti činjenicu povijesnog gledišta da se “većina nacionalnih država definira u etničkom, a ne građanskom smislu, dopuštajući malo prostora za etničku i kulturnu raznolikost” (Lazaridis, 2015: 142), za što je potrebno obratiti posebnu pozornost.

7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Radikalna europska desnica sekuritizira migracijsku krizu javnim diskursom naglašavajući opasnost masovnog useljavanja i prijetnju koju predstavljaju imigranti (osobito oni koji dolaze sa Bliskog istoka i centralne Afrike) i to kroz upotrebu određenih ideologija i svjetonazora. Čitajući i uspoređujući stranačke programe desničara u Francuskoj, Njemačkoj, Austriji, Švicarskoj, Mađarskoj, Italiji i u zemljama Skandinavije, svaki sigurnosni pristup migracijskoj krizi, odnosno imigraciji, je identičan, a to je da su sve antiimigracijski nastrojene uz određen stepen islamofobije. Referentni objekti, odnosno oni aspekti koji su po radikalnoj desnici ugrožene su državne granice, domaće stanovništvo, suverenitet i nacionalni identitet, kultura i socioekonomski aparat (gledan kroz sigurnost građana i ekonomije), kao i judeo-kršćansko nasljeđe Europe.

Po pitanju stavova građana prema imigrantima u svojoj zemlji, veličina zemlje, gustoća populacije migranata u odnosu na domaće stanovništvo, ekonomsko i političko stanje i povijesni kontekst zemlje utječe na stavove o imigracijama, pogotovo ako se još doda politički diskurs zastrašivanja tog istog stanovništva o prijetnjama koje predstavljaju useljenici. Također, radikalne stranke desnice će biti najuspješnije tamo gdje postoji najjača emocionalna povezanost sa nacionalnim identitetom i kulturom kod stanovništva, a to se uglavnom odnosi na Višegradske zemlje, poput Poljske, Mađarske, Slovačke i Češke. Povećana razina imigracija u zemlji samo kratkoročno utječe na rast podrške radikalnoj desnici, pa stoga veličina migrantske populacije ne mora nužno značiti rast popularnosti desnici. Npr. dosta je političkih analitičara predviđalo rast podrške njemačkom AfD-u obzirom da je Njemačka primila najveći broj migranata tijekom migracijske krize, međutim na zadnjim izborima čak šta više izgubili su nekoliko mjesta u Bundestagu, pa tako da gustoća useljavanja i nije adekvatan pokazatelj da će ujedno i ostati onaj nivo podrške kojeg je imala u tijeku useljavanja imigranata u zemlju.

Može se reći kako je pitanje migracijske krize u Europi palo na drugo mjesto pojavom pandemije koronavirusa, pa tako da to pitanje nije baš u središtu pažnje kako je to bilo od početka migracijske krize 2015.godine. Međutim, ovaj problem itekako predstavlja “crni oblak” nad Europskom unijom i još je mnogo neriješenih pitanja u vezi toga. Ono što za sigurno možemo zaključiti jeste da se desio nagli rast podrške desnici i naposljetku umjereni pad, međutim te rezultate ne treba uzimati zdravo za gotovo i nadati se da desnica više nema šta tražiti, obzirom da se na granicama članica EU još uvijek nalazi popriličan broj imigranata

(primjer sukoba poljske policije sa migrantima uz granicu sa Bjelorusijom), može se očekivati da će radikalna desnica u Europi još dugo držati trenutačno stanje po pitanju političkog diskursa u vezi politike imigracija i da će teško izgubiti stečenu podršku. Također, sigurnosni pristup prema politici imigracija ostat će nepromijenjen, odnosno i dalje će se sekuritizirati.

8. LITERATURA

KNJIGE

1. Bakić J. (2019) "Evropska krajnja desnica 1945-2018". Beograd. Clio, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.
2. Bigo D. (2002) "Security and immigration: Toward a critique of the Governmentality of unease". London.
3. Burgess J. (2011) "Introduction: Security, migration and integration". Brussels: Institute for European Studies.
4. Citrin J., Sides J. (2007) "European Opinion About Immigration: The Role of Identities, Interests and Information". Cambridge University Press.
5. Jungar A.C. (2015) "Business as Usual: Ideology and Populist Appeals of the Sweden Democrats". Colchester. ECPR Press.
6. Kaya A (2009) "Islam, Migration and Integration". London. Palgrave Macmillan, a division of Macmillan Publishers Limited 2009.
7. Kitschelt H. (1997) "The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis". Michigan. University of Michigan Press; Revised ed. edition (31 July 1997).
8. Kulesza V.B. (2014) "Responsiveness of Right-wing Populist Parties in Germany, France and Britain to Public Anti-immigration Attitudes. Twente. University of Twente.
9. Lazaridis G. (2015) "International migration into Europe: From subjects to abjects". New York. Palgrave Macmillan.
10. Meret S. (2009) "The Danish People's Party, the Italian Northern League and the Austrian Freedom Party in a Comparative Perspective: Party Ideology and Electoral Support". Aalborg. Aalborg University, Institute of History and International Social Studies, AMID. Academy for Migration Studies in Denmark.
11. Mudde C. (2007) "Populist Radical Right Parties in Europe". Cambridge. CUP.

12. Mudde C. (2000) "The Ideology of the Extreme Right". Manchester. Manchester University Press.
13. Mulinari D., Neergard A. (2014) "We are Sweden Democracy because we care for others: Exploring racism in the Swedish extreme right". European Journal of Women's Studies, Vol.21/No.1.
14. Rydgren J. (2003) "Meso-level Reasons for Racism and Xenophobia. Some Converging and Diverging Effects of Radical Right Populism in France and Sweden". European Journal of Social Theory.
15. Rydgren J. (2002) "Radical Right Populism in Sweden: Still a Failure, But for How Long?". Scandinavian Political Studies.
16. Savage T (2004) "Europe and Islam: Crescent waxing, cultures clashing". Washington. The Washington Quarterly Elliott School of International Affairs.
17. Shields J. (2007) "The Extreme Right in France: From Petain to Le Pen". London. Routledge.
18. Wodak R. (2015) "The Politics of fear: what right-wing populist discourses mean". London, New Delhi. SAGE.

LEKSIKONI I RJEČNICI

1. Beridan I., Tomić I., Kreso M. (2001) „Leksikon sigurnosti“. Sarajevo: DES.

ZNANSTVENI ČLANCI, ČASOPISI, PRIRUČNICI I IZVJEŠTAJI

1. Banovac K. (2020) "Stavovi o imigrantima u europskim zemljama". Zagreb. Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://repositorij.efzg.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A5673/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 4.11.2021).
2. Betz H.G. (2013) "The New Front National: Still a MasterCase?". Working Paper NO.30, RECODE. Dostupno na: <http://www.recode.info/wp->

content/uploads/2014/01/Final-RECODE-30-Hans-Georg-Betz_Final_fin.pdf

(pristupljeno na: 29.04.2021).

3. Ćurak N. (2014) "Uspon radikalne desnice u Evropi". Dostupno na: <https://www.6yka.com/novosti/nerzuk-curak-uspon-radikalne-desnice-u-evropi> (pristupljeno 24.04., 26.04. i 20.05.2021).
4. Estevens J. (2018) "Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies". Dostupno na: <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-018-0093-3> (pristupljeno: 27.10.2021 i 7.09.2021).
5. Grečić V., Korać S. (2012) "Politički diskurs ekstremne desnice u Zapadnoj Evropi: pitanje imigracije". Dostupno na: <http://repositorijum.diplomacy.bg.ac.rs/434/> (pristupljeno: 25.04.2021, 7.11.2021 i 9.11.2021).
6. Gomez M. (2016) "A Tale of Two Germanies: Wilkommenskultur and the rise of right-wing populism". A travel report for the Schwarzkopf Foundation.
7. Golder M (2016) "Far Right Parties in Europe". Dostupno na: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-polisci-042814-012441> (pristupljeno: 24.04.2021).
8. Jovančević R. (2018) "Novi val velikih imigracija u Europi i ekonomske implikacije za Hrvatsku i nove članice Europske unije". Zagreb, Zbornik radova znanstvenog skupa: Modeli razvoja hrvatskog gospodarstva, (ur. Družić, G.; Družić, I., izdavač: Ekonomski fakultet Zagreb; Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti). Dostupno na: <https://ideas.repec.org/h/zag/chaptr/18-02.html> (pristupljeno: 25.04.2021 i 7.11.2021.).
9. Juhasz A. (2017) "The Year of Rearrangement: The Populist Right and the Far-Right in Contemporary Hungary". Dostupno na: http://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/Atrendezodes%20Eve_ENG_oldalpar.pdf (pristupljeno: 28.08.2021).
10. Kallis A. (2014) "The Radical Right in Contemporary Europe". Dostupno na: https://file.setav.org/Files/Pdf/20150102163845_the-radical-right-in-contemporary-europe-pdf.pdf (pristupljeno: 4.11.2021).

11. Krekó P., Hunyadi B., Szicherle P. (2019) "Anti-Muslim populism in Hungary: From the margins to the mainstream". Dostupno na: <https://www.brookings.edu/research/anti-muslim-populism-in-hungary-from-the-margins-to-the-mainstream/> (pristupljeno 15.07.2021).
12. Krstić M. (2017) "Domaći teorizam - prijatna izbliza". Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije. Dostupno na: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2017-7/69-2017-7-32-Krstic.pdf (pristupljeno: 13.11.2021).
13. Langley A. (2015) "Refugee crisis is a boon to Vienna's far-right party". Dostupno na: <https://www.dw.com/en/refugee-crisis-is-a-boon-to-viennas-far-right-party/a-18772019> (pristupljeno: 6.05.2021).
14. Lee J. (2019) "Travellers TimesThe myth of "Gypsy criminality"". Dostupno na: <https://www.travellerstimes.org.uk/features/myth-gypsy-criminality> (pristupljeno: 28.06.2021).
15. MacGregor M. (2019) "A plan to stop immigration: Germany's AfD party". Dostupno na: <https://www.infomigrants.net/en/post/17960/a-plan-to-stop-immigration-germanys-afd-party> (pristupljeno: 3.05.2021).
16. Mendoza M. (2019) "The Security Implications Of The Far-Right's Rise In Europe". Dostupno na: <https://thesecuritydistillery.org/all-articles/the-security-implications-of-the-far-rights-rise-in-europe> (pristupljeno: 25.10.2021).
17. Mishra S. (2021) "Rising far-right, declining centre-left, and the future of refugees in Europe". Dostupno na: <https://www.orfonline.org/expert-speak/rising-far-right-declining-centre-left-future-refugees-europe/> (pristupljeno: 25.04.2021).
18. Smajić M. (2017) "Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih "umjetnih" manjina". Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/198076> (pristupljeno: 25.04.2021).
19. Penava M. (2011) "Utjecaj migracija na europsko tržište rada". Zagreb. Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/112251> (pristupljeno: 4.11.2021).

20. Pelinka A. (2012) "Der Preis der Salonfähigkeit: Österreichs Rechtsextremismus im internationalen Vergleich". Dostupno na: <https://www.doew.at/erkennen/rechtsextremismus/rechtsextremismus-in-oesterreich/der-preis-der-salonfaehigkeit> (pristupljeno: 1.11.2021).
21. Podunavac M. (2000) "Liberalizam i multikulturalizam". Filozofija i društvo 11.
22. Rydgren J. (2010) „Radical Right-wing Populism In Sweden and Denmark“. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/236803141_Radical_Right-wing_Populism_in_Denmark_and_Sweden_Explaining_Party_System_Change_and_Stability, (pristupljeno 14.05.202).
23. Stevanović J. (2015) "Evropa se brani u Desetom arondismanu". Dostupno na: http://www.politika.co.rs/sr/clanak/343545/%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D1%82/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0-%D1%81%D0%B5-%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D1%83-%D0%94%D0%B5%D1%81%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%BC-%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%83?_cf_chl_jschl_tk_=bf6dbe5b4bc6b751cf547785193c434bc7a80800-1619720367-0-Abqr3pVkINWaUUWavav7iPvDh6N-IkBMUuH03IUzkKfnBnP8k8XEx85_9t_4LUugiYxpq65CNpJVNeBtIVB_U9ILi0nvQvpotS5Add5kLv9FLJR4HT2YIEGA6FsVM31b3piknMXA1J-VKjNavNswGgEsdlsdnLeYDQjVH4GtTp0bx3U1X-ReQFPgsh2GwIWVKe0r3fEGw7g_O1qMnvdIXK5W28Bk-NH-bu1wsT2Q2QHafhJhu20DZt8EYb9JUI89KFeU2LdVbR_NCCYzuYjaYS_1JeZrrZSKI6QwgoevE6n7wmuJ363vcu9jz8dDC25Zlf2Wdj4JfXKTJwO-z2mg-Q33vKw82DwVqHSALgmCIeVxz4AYkZj_GPqQsVC2tK-GbzSa3EDCtt2wramfvUiKmZMdZ45eRzw0a62KXvaic2KMIPVutQ6Pbh7psEz1UVLBHt3_GqubrgnikEXZEE10u8ZX9Q2dD5zdKTLpiyJRhHUMIR476neJJ8H8SWfCGWDU_c2uPcrJ14_UeZ-HSEzYxzhuDxqgMTLxJq02prWm5SG0mPfnFPOvaXP2WMboyIDVJmj-qrEANHHaNGuoO10TuNMUSKTXIfUsHggDSh9nfGgOOIaGJHHu0Rqlo1EVmqQu4jX9CVK32NaGxffcuOx0-TG-tgLbNtICtqn3SX8h9mbr_EnlTVW9er6VwQ3ebCh-7lmStrgV1cD__6x5luY9nJ8 (pristupljeno: 29.04.2021).

24. Sager M., Öberg K. (2017) "Articulations of deportability. Changing migration policies in Sweden 2015/2016". Dostupno na: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1401309/FULLTEXT01.pdf> (pristupljeno: 15.05.2021).
25. Subošić D., Vasiljević I.M. (2017) "Migrantska kriza kao izazov za očuvanje nacionalnog identiteta članica EU". Beograd. Akademija kriminalističke policije, Beograd. Sveučilište u Beogradu, Fakultet političkih nauka. Dostupno na: <http://jakov.kpu.edu.rs/handle/123456789/765> (pristupljeno 7.11.2021).
26. Verseck K. (2019) "Hungary's slow descent into xenophobia, racism and human rights abuses". Dostupno na: <https://www.infomigrants.net/en/post/20220/hungarys-slow-descent-into-xenophobia-racism-and-human-rights-abuses> (pristupljeno: 7.09.2021).
27. Žugčić T. (2016) "Uspon radikalno desnih stranaka u Europi i problemi imigracije". Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti Dostupno na: <https://repositorij.fpzg.unizg.hr/islandora/object/fpzg%3A180/datastream/PDF/view> (pristupljeno: 25.10.2021).

STRANAČKI DOKUMENTI I PROGRAMI

1. Alternative für Deutschland (2016) "Programm der Alternative für Deutschland Kurzfassung". Dostupno na: https://cdn.afd.tools/wp-content/uploads/sites/111/2021/02/2016-06-20_afd-kurzfassung_grundsatzprogramm_webversion_k.pdf (pristupljeno: 1.05.2021).
2. Dansk Folkeparti (2021) "Principprogram". Dostupno na: <https://danskfolkeparti.dk/politik/principprogram/> (pristupljeno: 9.05.2021).
3. Dansk Folkeparti (2015) "Udlændingestramninger 2015-2019". Dostupno na: <https://danskfolkeparti.dk/politik/stramninger-paa-udlaendingepolitikken/> (pristupljeno: 9.05.2021).
4. Fremskrittspartiet (2017) "Frihed Tryghed og handlekraft Fremskridtspartiet". Dostupno na: <https://www.fremskridtspartiet.dk/partiet/politik/> (pristupljeno 15.05.2021).

5. Fremskrittspartiet (2017) "Flyktninger, Vi kan hjelpe flere i nærområdene". Dostupno na: <https://www.frp.no/var-politikk/innvandring-og-integrering/flyktninger> (pristupljeno 20.05.2021).
6. Fidesz.hu (2020) "Meg kell védenünk Magyarországot!". Dostupno na: <https://fidesz.hu/add-tovabb/meg-kell-vedenunk-magyarorszagot> (pristupljeno: 7.09.2021).
7. Fidesz.hu (2018) "A gyermek és a család a legfontosabb erőforrásunk!". Dostupno na: <https://fidesz.hu/add-tovabb/a-gyermek-es-a-csalad-a-legfontosabb-eroforrasunk> (pristupljeno 7.09.2021).
8. ID Group (2019) "Statutes of the Identity and Democracy". Dostupno na: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/kantodev/pages/102/attachments/original/1582196570/EN_Statutes_of_the_ID_Group.pdf?1582196570 (pristupljeno: 27.10.2021).
9. Jobbik (2003) "Manifesto". Dostupno na: <https://www.jobbik.com/manifesto> (pristupljeno: 28.06.2021).
10. Jobbik (2019) "Safe Europe, Safe Hungary!, Programme for the 2019". Dostupno na: https://www.jobbik.com/safe_europe_free_hungary (pristupljeno: 7.11.2021).
11. Rassemblement National (2017) "Le projet présidentiel 2017". Dostupno na: <https://rassemblementnational.fr/le-projet-presidentiel-2017/> (pristupljeno 29.04.2021).
12. Statues of the ID Gropu in The European Parliament. Dostupno na: https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/kantodev/pages/102/attachments/original/1582196570/EN_Statutes_of_the_ID_Group.pdf?1582196570 (pristupljeno: 27.04.2021).
13. Sverigedemokraterna (2021) "Migration på rätt sätt: En modern och rättvis asylrätt". Dostupno na: <https://sd.se/vad-vi-vill/migrationspolitik/> (pristupljeno: 15.05.2021).
14. Schweizerische Volkspartei (2019) "Ausländerpolitik der SVP, Zuwanderung auf ein gesundes Mass reduzieren". Dostupno na: <https://www.svp.ch/partei/positionen/themen/auslaenderpolitik/> (pristupljeno: 22.05.2021).

15. Schweizerische Volkspartei (2019) "Frei und sicher. Ich will's, Ich wähl's, Parteiprogramm 2019 bis 2023." Dostupno na: https://www.svp.ch/wp-content/uploads/Parteiprogramm_DE_19_23_190402.pdf (pristupljeno 22.05.2021).

INTERNET IZVORI

1. Amp.hr (2008) "Autoritarnost". Dostupno na: <https://amp.hr.info/about.info/300161/1/autoritarizam.html> (pristupljeno:24.04.2021).
2. Aljazeera Balkans (2017) "AfD traži repatrijaciju sirijskih izbjeglica". Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2017/11/9/afd-trazi-repatrijaciju-sirijskih-izbjeglica> (pristupljeno: 3.05.2021).
3. Archivio Corriere. Dostupno na: <http://archivio.corriere.it/Archivio/interface/landing.html> (pristupljeno 29.05.2021).
4. BBC (2015) "Who goes to German Pegida 'anti-Islamisation' rallies?". Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30776182> (pristupljeno: 4.11.2021).
5. Corriere Della Sera Manifesto leghista con l'indiano. Dostupno na: https://www.corriere.it/Primo_Piano/Politica/2008/03_Marzo/07/pop_lega_pellerossa.shtml (pristupljeno 29.05.2021).
6. DW (2016) "Europe's right-wing parties meet near Vienna, urge Brexit". Dostupno na: <https://www.dw.com/en/europes-right-wing-parties-meet-near-vienna-urge-brexit/a-19339474> (pristupljeno: 6.05.2021).
7. Enciklopedija.hr. Leksikografski Zavod Miroslav Krleža: "Neofašizam". Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=43373> (pristupljeno: 24.04.2021).
8. Enciklopedija.hr. Leksikografski Zavod Miroslav Krleža: "Ksenofobija". Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34341> (pristupljeno: 24.04.2021)
9. Europski parlament. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>.
10. Europska komisija. Dostupno na: http://knjiznica.sabor.hr/pdf/E_publicacije/EU%20i%20izbjegli%C4%8Dka%20kriza.pdf

11. Eupinions (2016) "Opinions, Moods, and Preferences of European Citizens". Dostupno na: <https://eupinions.eu/de/text/fear-not-values> (pristupljeno: 7.11.2021).
12. Election Resources on the Internet. Dostupno na: <http://www.electionresources.org/>
13. HirTV (2018) "Párt lett a Mi Hazánk Mozgalom". Dostupno na: <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/part-lett-a-mi-hazank-2466446> (pristupljeno: 28.08.2021).
14. Hirado.hu (2017) "Képtelenségnek tűnik a keresztények és a muszlimok civilizációjának együttélése". Dostupno na: <https://hirado.hu/2017/07/17/keptelensegnek-tunik-a-keresztenyek-es-a-muszlimok-civilizaciojanak-egyuttelese/> (pristupljeno: 7.09.2021).
15. Istanbul Bilgi University (2018) "Ayhan Kaya". Dostupno na: <https://www.bilgi.edu.tr/en/academic/staff/ayhan-kaya/> (pristupljeno: 7.11.2021).
16. Jutarnji list (2010) "Angela Merkel: Multikulturalizam u Njemačkoj u potpunosti je propao". Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/angela-merkel-multikulturalizam-u-njemackoj-u-potpunosti-je-propao-3123122> (pristupljeno: 9.11.2021).
17. IUS-INFO. (2015) "Schengen, prostor bez granica, osim iznimaka". Dostupno na <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/23262> (pristupljeno 25.04.2021).
18. N1 (2017) "Što za Hrvatsku zapravo znači ulazak u Schengenski prostor?". Dostupno na: <https://hr.n1info.com/vijesti/a180292-sto-je-schengenski-prostor/> (pristupljeno 25.04.2021)
19. Pew Research Center (2016) "Number of Refugees to Europe Surges to Record 1.3 Million in 2015". Dostupno na: <https://www.pewresearch.org/global/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/> (pristupljeno: 24.04.2021).
20. PEGIDA.de (2017) "Program: Dresden Thesen". Dostupno na: <https://www.pegida.de/> (pristupljeno: 4.11.2021)
21. REUTERS (2015) "Pope criticizes nations that close doors to migrants". Dostupno na: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-pope-idUSKBN0OX0XN20150617> (pristupljeno 7.06.2021).

22. Sigurnosno-obavještajna agencija (2021) "Ekstremizam". Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/ekstremizam/> (pristupljeno 24.04.2021).
23. SRNA (2016) "Mađarski referendum o migrantima u drugoj polovini 2016.". Dostupno na: <https://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=189964> (pristupljeno: 27.10.2021).
24. Slobodna Dalmacija (2016) "Na mađarski referendum o izbjeglicama izašlo 40% birača; čak 98% građana glasovalo protiv kvota". Dostupno na: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/svijet/na-madarski-referendum-o-izbjeglicama-izasl0-40-biraca-cak-98-gradana-glasovalo-protiv-kvota-427599> (pristupljeno: 27.10.2021).
25. SPIEGEL International (2014) "Anti-Muslim Movement Rattles Germany". Dostupno na: <https://www.spiegel.de/international/germany/anti-muslim-pegida-movement-rattles-germany-a-1009245.html> (pristupljeno: 4.11.2021). Statista. Dostupno na: <https://www.statista.com/>
26. Statues of the ID Group in The European Parliament. Dostupno na: https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/kantodev/pages/102/attachments/original/1582196570/EN_Statutes_of_the_ID_Group.pdf?1582196570 (pristupljeno: 27.04.2021).
27. The Guardian: "Right-wing 'new reactionaries' stir up trouble among French intellectuals". Dostupno na: <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/09/right-wing-new-reactionaries-stir-up-trouble-among-french-intellectuals> (pristupljeno: 29.04.2021).
28. University of Cambridge (2021) "Dr Montserrat Guibernau". Dostupno na: <https://research.sociology.cam.ac.uk/profile/dr-montserrat-guibernau> (pristupljeno: 24.04.2021)
29. Večernji list (2018) "Zaposlenost u Njemačkoj u 2017. najviša od ujedinjenja". Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/zaposlenost-u-njemackoj-u-2017-najvisa-od-ujedinjenja-1217517> (pristupljeno: 1.05.2021)

30. QUARTZ (2017) "Europe's far-right parties are holding their first-ever "counter-summit" in Germany". Dostupno na: <https://qz.com/885381/europes-far-right-parties-are-holding-their-first-ever-counter-summit-in-germany/> (pristupljeno 3.05.2021).